תלמוד בבלי

'גמרא ופירושה'

מסכת שבת

חלק טז

דפים ק"ו-קי"ב

מהדורה ללומדי
הדף היומי

מסכת שבת

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

חלק טז
דף קו-קיב

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

שערים ועימוד:

דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד משבת קודש פרשת קרח תש"פ
עד יום שישי ד תמוז תש"פ

דף היומי מסכת שבת דף קו עד דף קיב

הנושאים המרכזיים:

דף קו

- 'מקלקל' בחובל ומבעיר
- צידת חיה ועוף בביבר [ציפור דרור. בביבר קטן או גדול (וגדרו)]
- צידת חיגר, זקן וחולה
- צידת דבר שאינו במינו ניצוד

דף קז

- ג' פטור ומותר [שמירת דבר שניצוד. מפיס מורסא. צידת נחש]
- חובל וצד בח' שרצים ושאר שרצים
- אם יש עור לכל הח' שרצים [לשבת. לטומאה]
- הריגת שקצים ורמשים. הריגת כינה
- עוקר דבר מגידולו [בעובר. בפטריות. בעציץ]

דף קח

- תפילין על עור עוף. על עור דג. עור בהמה טהורה. נבילות וטריפות
- מעשה ברב ושמואל וקרנא
- מקור שמילה באותו מקום
- עשיית מי מלח בשבת [מועטין. מרובין. עזין]
- מליחה (או טיבול) צנון וביצה
- רחיצה במי ים המלח לרפואה
- רפואת העינים בשבת (רחיצה בים המלח. יין. רוק תפל. קילורין)
- נגיעה לפני נטילת ידים שחרית

דף קט

- רפואה בשבת. מאכל בריאים לרפואה
- מריחת שמן וביצים על צלי בשבת
- יין או חומץ על יד שנפצעה. בגב היד והרגל
- רחיצה במים בשבת [במעיינות. בים הגדול. במי משרה. בים המלח. כשלא שוהה. במים רעים]
- רפואות לתולעים בכבד. למים מגולים. לירקון. למי שבלע נחש

דף קי

- רפואות לנחשים [נשיכה. כרוך. רודף. רץ. מתאוה]
- רפואות לזבה. רפואות לירקון
- שתיית כוס עיקרין [בסריס. בזקן. באשה]

דף קיא

- שתיית חומץ לרפואה [כשבולע. כשפולט. לפני ולאחר טיבול]
- קושר ומתיר [מהתורה. מדרבנן. מותר לכתחילה]

דף קיב

- אופנים שונים בקשירת רצועות מנעל וסנדל
- גמי לח על סנדל שנקרע בשבת
- סנדל שנקרע רצועתו החיצונה [לשבת. לטומאה. לחליצה, לת"ק. לרבי יהודה. והכרעת רבי יוחנן]
- ניקב כמוציא זית וסתמו וניקב כמוציא זית וסתמו

אלפי שעות תורה
יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

ידאגו. יילחו מן המיתה: **דמה גדול.** יש לגאול הוחיל ונלטה מדת הדין כרחם הנגדים: **ואמרי לה דמה קטן.** שבקלנה מתמילין מן הקטנין[1]: **תוך מחוגו.** בחלכה המקלקל בחוגה ולח ומחיב לתנן (פ"ק פז.) המחוגל בתחבור בשבת פטור[2] (ח) מלגאלם מפני שנדון בנפשו: **ומבעיר.** את הנגדים המקלקל ולח ומחיב כדתנן (שם פ"ב ל:): **והוא שהבליק** את הנגדים פטור אם מלגאלם מפני שנדון בנפשו: **איכא מאנה.** לסם מקלקל הוא פטור: **גרירן.** לסם היולת מן המחבלה לכלנו ולסם מקלקל הוא אלל נחבל מתקן הוא אלל הכלב: **ומה מקן כל המקלקלין פטורין.** ולפי: חובל ומבעיר. ולקשין ולהדלי ולרבי לחבתו פריך: **מפני ר' יהודה.** לאלת לה מקלקל בחבורה פטור ולא ליתפרכ היכא. ול"ע מתני' ר' יהודה היא דאמר מלגאבה שאינה פטור בחבורה ולרבי לחבתו ר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב. ואל תתמה דרישא דתתניתון כרבי שמעון בבלאבה שאינה צריכה לגופה, ופיסא ר' יהודה מקלקל בחבורה, דבהא סבר לה כמר ובהא סבר לה כמר. ומוליאא דמקלקל בחבורה דר' יהודה דאמרי פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון היא, לא בריהה לן עיקר פלוגתא דר' היכי ניתר, ומתניתא דמפרשא במקלקל בחבורה ר' יהודה פטור ור' שמעון מחייב לא שמיע לן, אלא מגמרא בלחוד הוא דשמעינן ליה. ובעושה חבורה ומתקן כ"ע לא פליגי דמחייב, כי פליגי בעושה חבורה המקלקל, דר' יהודה פטר וסתם מתניתין כוותיה, ור' שמעון אמר, דגרסין בבלי דברים בספח אל רב הונא בר חיננא לברה כי אזלת לקמיה דר' זריקא בעי מינה לתאן דסבר מקלקל בחבורה פטור, שתהו שלא לשמו ושלא לאוכליה כו', וכולא שמעתא דקא מפרש ליה (בחלא חדא) מאי תיקן, ולא מפרש מ"ד המקלקל בחבורה פטור מאן הוא אלא מתניתין בהדיא היא כל המקלקלין פטורין בין חובל דמקלקל בחבורה בין דחד מיהו (משנה ד"ה ריש ח) יהודה מנבאה הוא דשמעינן פלוגתייהו. וגרסינן בבתולה נשאת אם תמצא לומר דם חברוי מחבר שבתולן בחתילה הוא עושה חבורה, הא אמרינן אם תמצא לומר הלכה כר' יהודה דאמר דאמר מתכוין אסור מי הויא הא בועל בשבת מקלקל בהאי חבורה אי לא, ואם תמצא לומר מקלקל הא במקלקל הלכה כר' יהודה אר כר' שמעון, והכין פירושא הלכה כר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור אר הלכה כר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב דאי אמרת הלכה כר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב אר כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור, אילו היה כך אסור לבעול בתחילה בשבת. וחזינן דפסדא (בסמנה) לעולם רב כר' יהודה סבירא ליה דאמר דבר שאין מתכוין אסור, אלא מהנו מקלקל בחבורה הוא ושרי לי' יהודה. ואמרינן מ"מ דר' שמעון דאמר חובל ומבעיר אינ"ש שמקלקלין מתיבין, מדאשרתר קרא למשרא מילה בשבת ולמדו ומבעיר בצרוך לאפרו דלאו מקלקלין ניגנה. מיהו איינטורכנן לברר היכא אמרא החובל והמבעיר שלא לצורך חייב. ואהדרינן מתניתין ד' יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור ובריהה ר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב. ואל תתמה דרישא דמתניתין כרבי שמעון בבלאבה שאינה צריכה לגופה, ופיסא ר' יהודה מקלקל בחבורה, דבהא סבר לה כמר ובהא סבר לה כמר. ומוליאא דמקלקל בחבורה דר' יהודה דאמרי פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון היא, לא בריהה לן עיקר פלוגתא דר' היכי ניתר, ומתניתא דמפרשא במקלקל בחבורה ר' יהודה פטור ור' שמעון מחייב לא שמיע לן, אלא מגמרא בלחוד הוא דשמעינן ליה. ובעושה חבורה ומתקן כ"ע לא פליגי דמחייב, כי פליגי בעושה חבורה המקלקל, דר' יהודה פטר וסתם מתניתין כוותיה, ור' שמעון אמר, דגרסין בבלי דברים בספח אל רב הונא בר חיננא לברה כי אזלת לקמיה דר' זריקא בעי מינה לתאן דסבר מקלקל בחבורה פטור, שתהו שלא לשמו ושלא לאוכליה כו', וכולא שמעתא דקא מפרש ליה (בחלא חדא) מאי תיקן, ולא מפרש מ"ד המקלקל בחבורה פטור מאן הוא אלא מתניתין בהדיא היא כל המקלקלין פטורין בין חובל דמקלקל בחבורה בין דחד מיהו (משנה ד"ה ריש ח) יהודה מנבאה הוא דשמעינן פלוגתייהו. וגרסינן בבתולה נשאת אם תמצא לומר דם חברוי מחבר שבתולן בחתילה הוא עושה חבורה, הא אמרינן אם תמצא לומר הלכה כר' יהודה דאמר דאמר מתכוין אסור מי הויא הא בועל בשבת מקלקל בהאי חבורה אי לא, ואם תמצא לומר מקלקל הא במקלקל הלכה כר' יהודה אר כר' שמעון, והכין פירושא הלכה כר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור אר הלכה כר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב אר

קו: האורג פרק שלשה עשר שבת

ואין נותנין לפניהם מזונות. אין לפרש דטעמא משום דדגיס מיתזני ספיר מפיס לסבי לא מיתזיני דמסתיי כמין מזוותיהם עליך מדא דלאו מילתא דפסיקא היא דלדגיס מלויין מזונות ולא לחיה ועוד דבסמוך בעי לאוקמי מלא דקתני אין לדין מיה ועוף ואין נותנין לפניהם מזונות בציבר שאינו מקוהה וכי בצבעא שאינו מקוהה מלויין לסם מזונות וכ"ש דפיכס כיון דאין לדין מוקצין ניהו לסבי אין נותנין לפניהם מזונות ואין נוטמין בציבלים אין נראה כלל דהא תנן לקמן בפ' בתרא (דף קנה:) ומתיס מיס לפני אווזים ותרנגולים ולפני יוני הרסייאות אע"ג דמוקצין הן בשבת ונראה ל"י כל היכא דהוי כיולות ועומד מדלמיתיא כגון אווזין ותרנגולין ויוני הרסייאות ואע"ג דמדרבנן אסור לזרוק לדמן בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז.) מיה ועוף שנרסוקו הלדן פטור משום אבל אסור[8] כיון דמדאוריי"ת כגילוח ועומד נותנין לפניהם מזונות וכן מיה ועוף שבציבלין מקוצין דמסיב טפי מזוותיהם עליך אבל כאן שמן המוזיהם הוי כאותן שהן כל שעה בשלה כמו יוני שובך ויוני עליה ואמר שפיר לפי זה הא דרש אין לדין (ביצה דף כד.) דקתני התם בתמניתין דשב"ג אומר זה הכלל המסוכר לידה אסור כו' וקאמר גבמלא היכי דמי מסוכר לידה כגון דאמר הבא מגודה ומגולה אי נמי שיחייא ביבר קטן ואידך ביבר גדול אי נמי כל היכא דנפיל טולא דבתלים אהדדי ביבר קטן ואידך ביבר גדול ואי נמי כל היכא דליכא עוקצי עוקצי ביבר קטן ואידך ביבר גדול: רשב"ג אומר וכו': אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי א"ל מאי נפקא לך מינה א"ל גמרא גמור זמורתא תהא ת"ר הצד צבי סומא וישן חייב חיגר וזקן וחולה פטור א"ל אביי לרב יוסף מ"ש הני ומ"ש הני הני עבידי לרבויי הני לא עבידי לרבויי והתניא חולה חייב אמר רב ששת לא קשיא הא בחולה מחמת אישתא הא בחולה מחמת אוובצנא ת"ר הצד חגבין גזין צרעין ויתושין בשבת חייב דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל שבמינו ניצוד חייב וכל שאין במינו ניצוד פטור תניא אידך הצד חגבים בשעת הטל פטור בשעת השרב חייב אליעזר בן מהבאי אומר אם היו מלקחות ובאות אביביא להו אליעזר בן מהבאי אריישא קאי או אסיפא קאי ת"ש הצד חגבין בשעת הטל פטור בשעת השרב חייב אליעזר בן מהבאי אומר אפילו בשעת השרב אם היו מלקחות ובאות פטור: **מתני'** [10]הצבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו שנים פטורין על יבא ולכל אחד לנעול ונעלו שנים חייבין ור"ש פוטר: **גמ'** א"ר ירמיה בר אבא אמר שמואל [11]הצד ארי בשבת אינו חייב עד שיכניסנו לגורזקי שלו: **מתני'** [12]שם האחד על הפתח ולא מילאהו ישב השני ומילאהו השני חייב ישב הראשון על הפתח ומילאהו ובא השני וישב בצידו אף על פי שעמדה הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו: **גמ'**

ואין נותנין לפניהם מזונות. אין לפרש דטעמא משום דגיס מיתזני ספיר מפיס לסבי לא מיתזיני דמסתיי כמין מזוותיהם עליך מדא דלאו מילתא דפסיקא היא דלדגיס מלויין מזונות ולא לחיה ועוד דבסמוך בעי לאוקמי מלא דקתני אין לדין מיה ועוף ואין נותנין לפניהם מזונות בציבר שאינו מקוהה וכי בצבעא שאינו מקוהה מלויין לסם מזונות וכ"ש דפיכס כיון דאין לדין מוקצין ניהו לסבי אין נותנין לפניהם מזונות ואין נוטמין בציבלים אין נראה כלל דהא תנן לקמן בפ' בתרא (דף קנה:) ומתיס מיס לפני אווזים ותרנגולים ולפני יוני הרסייאות אע"ג דמוקצין הן בשבת ונראה ל"י כל היכא דהוי כיולות ועומד מדלמיתיא כגון אווזין ותרנגולין ויוני הרסייאות אע"ג דמדרבנן אסור לזרוק לדמן בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז.) מיה ועוף שנרסוקו הלדן פטור משום אבל אסור[8] כיון דמדאוריי"ת כגילוח ועומד נותנין לפניהם מזונות וכן מיה ועוף שבציבלין מקוצין דמסיב טפי מזוותיהם עליך אבל כאן שמן המוזיהם הוי כאותן שהן כל שעה בשלה כמו יוני שובך ויוני עליה ואמר שפיר לפי זה הא דרש אין לדין (ביצה דף כד.) דקתני התם בתמניתין דשב"ג אומר זה הכלל המסוכר לידה אסור כו' וקאמר גבמלא היכי דמי מסוכר לידה כגון דאמר הבא מגודה ומגולה אי נמי שיחייא ביבר קטן ואידך ביבר גדול אי נמי כל היכא דנפיל טולא דבתלים אהדדי ביבר קטן ואידך ביבר גדול ואי נמי כל היכא דליכא עוקצי עוקצי ביבר קטן ואידך ביבר גדול: רשב"ג אומר וכו': אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי א"ל מאי נפקא לך מינה א"ל גמרא גמור זמורתא תהא ת"ר הצד צבי סומא וישן חייב חיגר וזקן וחולה פטור א"ל אביי לרב יוסף מ"ש הני ומ"ש הני הני עבידי לרבויי הני לא עבידי לרבויי והתניא חולה חייב אמר רב ששת לא קשיא הא בחולה מחמת אישתא הא בחולה מחמת אוובצנא ת"ר הצד חגבין גזין צרעין ויתושין בשבת חייב דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל שבמינו ניצוד חייב וכל שאין במינו ניצוד פטור תניא אידך הצד חגבים בשעת הטל פטור בשעת השרב חייב אליעזר בן מהבאי אומר אם היו מלקחות ובאות אביביא להו אליעזר בן מהבאי אריישא קאי או אסיפא קאי ת"ש הצד חגבין בשעת הטל פטור בשעת השרב חייב אליעזר בן מהבאי אומר אפילו בשעת השרב אם היו מלקחות ובאות פטור: **מתני'** [10]הצבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו שנים פטורין על יבא ולכל אחד לנעול ונעלו שנים חייבין ור"ש פוטר: **גמ'** א"ר ירמיה בר אבא אמר שמואל [11]הצד ארי בשבת אינו חייב עד שיכניסנו לגורזקי שלו: **מתני'** [12]שם האחד על הפתח ולא מילאהו ישב השני ומילאהו השני חייב ישב הראשון על הפתח ומילאהו ובא השני וישב בצידו אף על פי שעמדה הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו: **גמ'**

הלכה מכלל דפליגי. [13]ע"ג דר' יהודה פליג מ"מ פריך מ"מ פריך דלא לפקוחי מלרבי יהודה אמאי לימא אין הלכה כרבי יהודה הכא אמי שפיר דלא קבעי היכי דמי מסוכר לידה דהא כבר פי' דהיכא דליכא עוקצי כגון גדול ומקמתא דליישו מסוכר לידה דרשב"ג אבל ברש קשה אמאי קבעי אין לדין (ביצה דף כד.) סומא דלא לפקוחי מלרבי יהודה אמאי לימא אין הלכה כרבי יהודה בעופות אבל אמיה לא קבעי דזה כבר פירש דבר אבל אמר שמואל אבל הכא מדמיתי עלה לא מייתי אלא בעופות אבל הכא לא מייתי רבנן בעופות אלא בחיה ברגלה:

[14]**היכא** דנפלי טולא דבתלים. היה לסם שיעור הכתלים

זוה והיו יודעין שיעורן: **למה** זה דומה לנועל ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו.

ומה תאמר מאי אומא הך מהך ומלאה לרישא ל"ל דס"ד דבא ומשב בגילו ליתסר מטום דמיחזי דלהוסיף שמירה לגבי הוא ס"ל: ומ"מ

מוסף תוספות

א. כמו כל איסורי דשבת. תוס' הרא"ש. ב. דכל פטורי מלאכה אבל אסור הוא, וגבי שבת תניא. המג"ן. ג. וליכא למימר דלאפוקי מדר' יהודה קאמר. רש"ש. ד. ומסתברא דמירוי בגוזל בן ד' אמות גובה כסתם כותל. לקמ"ל. ה. אבל נוטל בידו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו לית כאן חשש איסור, שאינו נראה מתחיל לצוד כלל אלא מתחיל לשמור כלי ביתו. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

רבן גמליאל אומר לא כל הבציבין שוין. זה הכלל כל מחוסר עידה פטור ושאינו מחוסר עידה חייב. במסכת יום טוב בפרק אין צדין (דף כב:) גרסי היכי דמי מחוסר עידה, אמר רב יוסף אמר רב יהודה מגודה ומגולה. ולא יגלה על דעתך שמה שאמרו שם רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הבציבין שוין זה הכלל כל מחוסר עידה מתוך שהם אשמרנו כאן, אלא השני דברים מעיקר אחד הם והוא כי מה שעומד בציבר והוא עדיין מחוסר עידה פטור בין התוכאת כשהוא שוגג כי מלאכת הצידה לא נגמרה, ואם בעומדו בתוך נשלמה בו הצידה ואינו מחוסר עידה חייב חטאת לפי שעשה מלאכה גמורה. ועל זה העיקר שפירשנו נמצא כל מה שהוא עומד והוא מחוסר עידה אסור ליקח ממנו ביום טוב כי לא בשבת פטור לפי שלא עשה מלאכה שהרי מחוסר עידה עדיין, וכי שלקח ממנו ביום טוב עובר על מה שכתוב (במדבר כב) כל מלאכת עבודה לא תעשו, ומפני שאי אפשר ליקח מה שיש בתוך הציבר פי' אלא בעשיית עידה ולכן אסרו אסור. ואם היה אותו ציבר אינו מחוסר עידה, מי שרדף אחרי ציד עד שהגיעו לתוכו בשבת חייב כי עשה מלאכה. ומה שהוא עומד בתוכו ביום טוב כבר נגמרה בו הצידה ומותר ליטול ולאכול ממנו לפי שמה שהוא ליקח כבר ניצוד ונגמרה בו מלאכה ולא עשה ביום טוב מלאכת עבודה, ולפיכך אמרו ביום ושאינו מחוסר עידה מותר. ואמרו בתוספתא שבת הצד יוני עלייה ריוני שובך וציפורים שקינון בשפתן אי בציבה וכל שמחוסר עידה חייב, לפי שעשה מלאכה. האחיזון והתנעלון ויוני הרסיות וכל דבר שאין מחוסר עידה פטור, מפני שליקח ממה שנגמרה בו הצידה ולא עשה ביום השבת מלאכה ולפיכך הוא פטור כמו שפירשנו. ומבאר לך עכשיו כי השיר דברים שוין, וכי דבר שחייב עליו בשבת מפני שנגמרה מלאכתו מותר לקחת ממנו ביום טוב, ובדבר שפטור עליו בשבת מפני שלא נגמרה מלאכתו אסור ליטול ממנו ביום טוב שהרי מחוסר עשייה והרי עשה עבודה ביום טוב. וכמו כן עוד התוספתא שזה למשנה, ועיקר זה כי צד בשבת אינו חייב אלא שאינו מחוסר עידה חייב והצד ממנו פטור. והצד בשבת לביבר המחוסר עידה ותצד ממנו חייב. דדבר המשנה גן אמרתי בהצד לביבר, דדברי התוספתא בן בהצד ממנו ואין ביניהן חלוקה בדין, ושמור דבר זה שביאתיה לך. **סליק פרק האורג**

מסורת הש"ס

מ) [ביצה כב:]. נ) [ביצה כב:]. ס) [ביצה כב:]. ע) [ביצה כב:]. פ) [ביצה כב:]. צ) [ביצה כב:]. ק) [ביצה כב:]. ר) [ביצה כב:]. ש) [ביצה כב:]. ת) [ביצה כב:]. א) [ביצה כב:]. ב) [ביצה כב:]. ג) [ביצה כב:]. ד) [ביצה כב:]. ה) [ביצה כב:]. ו) [ביצה כב:]. ז) [ביצה כב:]. ח) [ביצה כב:]. ט) [ביצה כב:]. י) [ביצה כב:]. כ) [ביצה כב:]. ל) [ביצה כב:].

אֶלָּא מֵעַתָּה 'לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְּנֵיכֶם', יָמִים וְלֹא שָׁנִים, בְּרָכָה שֶׁאֵינִי. [התבאר לעיל].

◆◆◆

אחד מהאחים או מהחבורה שמת

וְאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁמֵּת, (דף קו) **יִדְאֲגוּ כָּל הָאַחִין כֻּלָּן** - יפחדו מן המיתה.

אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁמֵּת, תִּדְאַג כָּל הַחֲבוּרָה כֻּלָּהּ, יפחדו מן המיתה.

אָמְרִי לַהּ [יש אומרים שיש לדאוג], **דְּמֵת גָּדוֹל** [אם מת גדול האחים או גדול החבורה, הואיל ושלטה מדת הדין בראש הבית או החבורה].

וְאָמְרִי לַהּ [ויש אומרים שיש לדאוג], **דְּמֵת קָטָן** [אם מת קטן האחים או החבורה, שבקלקלה מתחילין מן הקטן].

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְכָל הַמְקַלְקְלִין פְּטוּרִין.**

רבי אבהו: בברייתא מבואר שחובל ומבעיר חייבים אף שהם מקלקלים

תָּנֵי רַבִּי אֲבָהוּ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן - רבי אבהו שנה ברייתא לפני רבי יוחנן: **כָּל הַמְקַלְקְלִין פְּטוּרִין חוּץ מֵחוֹבֵל** [שאף שמקלקל הוא, חייב] **וּמַבְעִיר** [את הגדיש וכדומה, שאף שמקלקל הוא, חייב].

וכך מפורש במשנה, לגבי חובל: (בבא קמא פז.) החובל בחברו בשבת פטור מלשלם, מפני שנדון בנפשו, שחייב מיתה על החילול שבת. ולגבי מבעיר שנינו (בבא קמא לד:) המדליק את הגדיש פטור מן תשלומין, מפני שנדון בנפשו, שחייב מיתה על החילול שבת.

דעת רבי יוחנן, חובל ומבעיר אין חייבים עליהם אם אין בזה תיקון

אֲמַר לֵיהּ רבי יוחנן: **פּוֹק תְּנֵי לְבַרָּא** - תצא, ותשנה ברייתא זו בחוץ, **חוֹבֵל וּמַבְעִיר אֵינָהּ מִשְּׁנָה,** ואין חייבים עליהם כיון שהא 'מקלקל'.

וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר מִשְּׁנָה [ואם תאמר שיש משנה שהחובל והמבעיר חייבים, יש ליישב זאת שמדובר באופן שאין זה מקלקל, כדלהלן:]

מה ששנינו לגבי **חוֹבֵל** שחייבים על חבלה בשבת, מדובר **בְּצָרִיךְ** לדם היוצא מן החבלה **לְכַלְבּוֹ,** ואף שהוא מקלקל אצל נחבל, מתקן הוא לגבי הכלב.

ומה ששנינו לגבי **מַבְעִיר** שחייבים על מבעיר בשבת, מדובר **בְּצָרִיךְ לְאֶפְרוֹ,** לאפר היוצא מהשריפה.

שאלה ממשנתינו על הברייתא שהביא רבי אבהו

שואלת הגמרא: **וְהָאֲנַן תְּנַן כָּל הַמְקַלְקְלִין פְּטוּרִין,** ומשמע שאף חובל ומבעיר פטורים אם

הם מקלקלים, ורבי אבהו הרי הביא ברייתא (וכן ביאר במשניות בבבא קמא) שחובל ומבעיר חייבים, אף אם הם מקלקלים.

תשובה: משנתינו היא דעת רבי יהודה. והברייתא שאמר רבי אבהו היא דעת רבי שמעון

עונה הגמרא: **מַתְנִיתִין** שסוברת שכל המקלקים פטורים, ואפילו חובל ומבעיר, דעת **רַבִּי יְהוּדָה** היא.

(שהוא סובר: מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, וממילא מלאכה שיש בה תיקון שלא לגופו, הרי זה מלאכת תיקון, נמצא שחובל ומבעיר בצריך לכלבו, או לאפרו, הרי זה 'תיקון' שלא לגופו, שגוף החבלה או ההבערה היא קלקול, ובאופן זה חייבה התורה בחובל ומבעיר. אבל אם הוא מקלקל גמור, שאין כלל תיקון מהחבלה או ההבערה, הרי זה פטור).

בָּרָיְיתָא ששנינו בה, שחובל ומבעיר חייבים עליהם, אף אם הוא קלקול גמור, דעת **רַבִּי שִׁמְעוֹן** היא.

(שהוא סובר: מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, וממילא תיקון שאינו צריך לגופו, הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, נמצא שאין לך חובל ומבעיר שאינם קלקול, ואפילו מבעיר עצים לקדרתו - מקלקל הוא אצל עצים, ומה שהוא מתקן אצל אחרים לר' שמעון לא חשיב, כמבואר. וכיון שהתורה חייבה בחובל ומבעיר, מוכח שהתורה חייבה בהם אף שהם קלקול).

ראייתו של רבי שמעון שחובל ומבעיר חייבים אף אם הם מקלקלים

מבררת הגמרא: **מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן** - מה טעמו ומקורו של רבי שמעון שבחובל ומבעיר חייבים אף אם הוא 'קלקול'.

מבארת הגמרא: **מִדְּאִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמִישְׁרֵא מִילָה** - מכך שהוצרך הפסוק להתיר מילה, שנאמר 'וביום השמיני', ודורשים מתיבת 'ביום', ואפילו בשבת, הרי שהוצרכו ללימוד מיוחד שמילה בשבת מותרת, אף שהיא 'חובל', ומשמע מכך: **הָא חוֹבֵל בְּעָלְמָא** [שבמקום אחר חובל] **חַיָּיב,** ואף שהוא מקלקל, הרי מוכח שמקלקל בחבורה, חייב.

וּמִדַּאֲסַר רַחֲמָנָא הַבְעָרָה גַּבֵּי בַּת כֹּהֵן בשבת, שיש לימוד שבת כהן שזינתה, אסור לשורפה בשבת, **שְׁמַע מִנַּהּ מַבְעִיר בְּעָלְמָא חַיָּיב,** אף שהוא מקלקל, שאם לא היה בזה מלאכה לא היתה התורה מלמדת שאסור לשורפה בשבת.

כיצד רבי יהודה דוחה ראיות אלו

וְרַבִּי יְהוּדָה [סובר שאין להוכיח ממילה ומבת כהן], שהרי **הָתָם** [שם לגבי ברית מילה], **מְתַקֵּן הוּא, כִּדְרַב אַשִׁי, דְּאָמַר רַב אַשִׁי: מַה לִּי לְתַקֵּן מִילָה, מַה לִּי לְתַקֵּן כְּלִי,** שהברית מילה מתקנת את האדם, ולכן לולי הלימוד שמותר למול בשבת, היינו אומרים שאסור למול, כיון שזה 'חובל' שיש בו תיקון. אבל בחובל בעניין אחר, כיון שהוא מקלקל, הרי הוא פטור.

וכן לגבי הבערה, האיסור לשרוף בת כהן בשבת אינו מחמת מלאכת 'מבעיר' אלא מלאכת מבשל, שהיה מדליק פתילה של 'אבר' (מתכת, כגון בדיל או עופרת) ונותנו לתוך פיה, ודרך בישול הוא זה וחייב על הבישול, שאינו מקלקל ה'אבר' בבישולו אלא

מתקנו, שהרי: **מַה לִּי לְבַשֵּׁל פְּתִילָה, מַה לִּי לְבַשֵּׁל סַמָּנִין** של מלאכת המשכן, שבישולם זהו דרך השימוש בהם, ואינו מקלקל.

ואין ללמוד מכאן למבעיר במקום אחר, שהוא קלקול, ואינו בכלל מלאכת בישול, ומצד מבעיר פטור עליו, כיון שהוא מקלקל.

◆◆◆

שנינו במשנה **שִׁיעוּר הַמְּלַבֵּן, כּוּ׳** כמלא רוחב הסיט כפול.

סיט כפול – שתי פעמים הרווח שבין אצבע לאמה

רַב יוֹסֵף מַחְוֵי [היה מראה שיעור זה] **כָּפוּל** [ממש, שהיה משער שתי פעמים את הריוח קצר שיש בין אצבע לאמה, והוא 'סיט כפול'].

סיט כפול – פעם אחת הרווח שבין אגודל לאצבע

רַב חִיָּיא בַּר אַמֵּי מַחְוֵי [היה מראה שיעור זה] **פָּשׁוּט** [הריוח שבין גודל לאצבע פעם אחת, הוא סיט כפול - הוא שתי פעמים הרווח שבין האצבע לאמה].

משנה

הכנסת צפור למגדל, היא צידה. ומחלוקת לגבי חיה אם הכנסתה לחצר היא צידה

[דעה א': ביבר וחצר אינו צידה לחיה:] **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַצָּד צִפּוֹר לַמִּגְדָּל** [תיבה מעץ שאין בה חלונות], **וּצְבִי לַבַּיִת** [ונעל את הבית] **חַיָּיב,**

[דעה ב': ביבר וחצר הוא צידה לחיה:] **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: צִפּוֹר לַמִּגְדָּל,** [עמוד ב] **וּצְבִי לַגִּנָּה, וְלֶחָצֵר, וְלַבֵּבָרִין** (שטח המוקף בגדר), **[חַיָּיב],** אף שלא הכניסם לבית.

[רשב"ג: תלוי בגודל הביברין:] **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הַבֵּיבָרִין שָׁוִין. זֶה הַכְּלָל, מְחֻסַּר צִידָה** שקשה לתופסו שם **פָּטוּר. שֶׁאֵינוֹ מְחֻסַּר צִידָה, חַיָּיב.**

גמרא

סתירה אם 'ביבר' הוא 'צידה' לחיה ועוף

תְּנַן הָתָם [שנינו שם, במשנה במסכת ביצה], **אֵין צָדִין דָּגִים מִן הַבֵּיבָרִין** [בריכת מים] **בְּיוֹם טוֹב,** שאינם ניצודים ועומדים, ואסור לצוד ביום טוב, **וְאֵין נוֹתְנִין לִפְנֵיהֶם מְזוֹנוֹת,** כיון שהם מוקצה, אסור לטרוח עבורם.

אֲבָל צָדִין חַיָּה וָעוֹף מביברים, שהם שטחים מוקפים גדר, כיון שהם ניצודים ועומדים, **וְנוֹתְנִין לִפְנֵיהֶם מְזוֹנוֹת.**

וּרְמִינְהוּ [וקשה על כך מברייתא, ששנינו:] **בֵּיבָרִין שֶׁל חַיּוֹת וְשֶׁל עוֹפוֹת וְשֶׁל דָּגִים, אֵין צָדִין מֵהֶם בְּיוֹם טוֹב,** שאינן ניצודים ועומדים בביברים. **וְאֵין נוֹתְנִין לִפְנֵיהֶם מְזוֹנוֹת.**

קַשְׁיָא חַיָּה אַחַיָּה. קַשְׁיָא עוֹפוֹת אַעוֹפוֹת, שבמשנה בביצה מבואר שאינם ניצודים בביברים. ובברייתא מבואר שהם ניצודים כבר בביברים.

יישוב (א) בסתירה בדין חיה: 'ביבר' לחיה, הוא מחלוקת רבי יהודה ורבנן, אם הם 'ניצודים' בהם

בִּשְׁלָמָא חַיָּה אַחַיָּה לָא קַשְׁיָא,

הָא [מה ששנינו בברייתא שאין צדים חיות מביברים, שאינם נחשבים עדיין ניצודים], **רַבִּי יְהוּדָה** היא, שמבואר במשנתינו שלשיטתו אין חייבים על צידת חיה לביבר, שאינה ניצודת עד שמכניסה לבית.

הָא [ומה ששנינו במשנה בביצה שצדים חיות מביברים, שהם נחשבים כבר ניצודים], **רַבָּנַן** היא, שמבואר במשנתינו שלשיטתם חייבים על צידת חיה לביבר, שזהו היא צידתו.

יישוב הסתירה בדין עוף: הברייתא שאומרת שביבר הוא צידה לעוף, מדברת על ביבר מקורה

אֶלָּא עוֹפוֹת אַעוֹפוֹת קַשְׁיָא, שהרי בין רבי יהודה ובין רבנן סוברים במשנתינו שאין חייב על עוף עד שמכניסו למגדל, וכיצד ניישב סתירה זו בברייתא בדין צידת עוף לביבר.

וְכִי תֵּימָא עוֹפוֹת אַעוֹפוֹת נָמֵי לָא קַשְׁיָא [ואם תאמר שאפשר ליישב סתירה, ולבאר:] **הָא** [המשנה בביצה שאומרת שביבר הוא צידה לעופות], מדברת לגבי **בֵּיבָר מְקֹרֶה** [שבו העוף ניצוד]. **הָא** [הברייתא שאומרת שביבר אינו צידה לעוף, מדברת לגבי] **בֵּיבָר שֶׁאֵינוֹ מְקֹרֶה** [שבו העוף אינו ניצוד].

שאלה על הביאור: במשנתינו מוכח שגם צידת עוף לביבר מקורה, אינו צידה

הגמרא דוחה ביאור זה: **וְהָא בַּיִת דִּמְקֹרֶה הוּא, וּבֵין לְרַבִּי יְהוּדָה וּבֵין לְרַבָּנַן - צִפּוֹר, לַמִּגְדָּל, אִין. לַבַּיִת, לָא,** הרי שאין צידה לעוף אלא במגדל [תיבה מעץ וכדומה] ולא בבית אפילו אם הוא מקורה, וכן לא לביבר אפילו אם הוא מקורה.

יישוב הביאור: משנתינו מדברת על צפור דרור

אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: הָכָא בְּצִפּוֹר דְּרוֹר עָסְקִינַן, [משנתינו שאומרת שצפור לבית אין זה צידה, מדברת על צפור דרור, שדרכה לדור בבית כבשדה, ונשמטת מזוית לזוית], ובה נאמר שצידה לבית אינה צידה, **לְפִי שֶׁאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת מָרוּת, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ צִפּוֹר דְּרוֹר, מִפְּנֵי שֶׁדָּרָה בַּבַּיִת כְּבַשָּׂדֶה.** אבל ציפור רגילה בביבר מקורה היא ניצודת, ועל זה דיברה המשנה בביצה. והברייתא דיברה על ציפור רגילה בביבר שאינו מקורה, שבו אינה ניצודית.

יישוב (ב) בסתירה בדין חיה: המשנה כאן שאומרת שביבר הוא צידה לחיה, מדברת על ביבר קטן

הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי [עכשיו שהגעת לתירוץ זה שיש הבדל בין ביבר מקורה לשאינו מקורה], **חַיָּה אַחַיָּה נָמֵי לָא קַשְׁיָא,** שאפשר לומר שגם המשנה וגם הברייתא הם דעת רבנן (שחיה בביבר, חשיב ניצוד), ואפשר ליישב כך: **הָא** [מה ששנינו בברייתא שאסור לצוד חיה מביבר, שאינו נחשב ניצוד בו, מדובר] **בְּבֵיבָר גָּדוֹל. הָא** [ומה ששנינו במשנה בביצה שחיה בביבר נחשבת כניצודית שם, מדובר] **בְּבֵיבָר קָטָן.**

◆◆◆

גדר ביבר גדול (שצידת חיה לתוכו, לכולי עלמא לא הוי צידה), וביבר קטן (שצידת חיה לתוכו הוא מחלוקת רבנן ורבי יהודה)

הֵיכִי דָּמֵי בֵּיבָר גָּדוֹל, הֵיכִי דָּמֵי בֵּיבָר קָטָן?

[גדר א׳:] **אָמַר רַב אַשִׁי: כָּל הֵיכָא דְּרָהֵט בְּתֵרֵה, וּמָטֵי לַהּ בְּחַד שִׁחְיָא** [כל ביבר שהוא רץ לתוכו, והוא מגיע לחיה במרוצה אחת, שהוא שוחה (מכופף עצמו) לאחוז בה], הרי זה **בֵּיבָר קָטָן. וְאִידַּךְ** [ובאופן אחר שלא מגיע לחיה בשחייה אחת], הרי זה, **בֵּיבָר גָּדוֹל.**

[גדר ב׳:] **אִי נָמֵי, כָּל הֵיכָא דְּנָפֵל טָלָא דִּכְתָלִים אַהֲדָדֵי** [כל מקום שהצל של הכתלים נופל זה על זה], הרי זה **בֵּיבָר קָטָן. וְאִידַּךְ, בֵּיבָר גָּדוֹל.**

[גדר ג׳:] **וְאִי נָמֵי, כָּל הֵיכָא דְּלֵיכָּא עַקְצֵי עַקְצֵי** [כל ביבר שאין בו פינות פינות, שהחיה יכולה להישמט בהן], **בֵּיבָר קָטָן. וְאִידַּךְ, בֵּיבָר גָּדוֹל.**

◆◆◆

הלכה כרשב״ג, שצידת חיה לביבר היא צידה, אם אינו מחוסר צידה (וגם לרבנן צידת חיה לביבר קטן הוא צידה)

שנינו במשנה: **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר וְכוּ׳** לא כל הביברין שוין, זה הכלל, מחוסר צידה פטור, שאינו מחוסר צידה חייב.

אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: ממה שאתה אומר **הֲלָכָה** כרשב״ג, **מִכְּלָל דִּפְלִיגִי** [משמע מתוך דבריך שהם חולקים], והרי לעיל ביארנו שגם רבנן לא אמרו שצידת חיה לביבר הוא צידה, אלא רק בביבר קטן, ולא בביבר גדול].

אֲמַר לֵיהּ רב יוסף: **מַאי נָפְקָא לָךְ מִנַּהּ,** והרי אם רבנן לא נחלקו על רשב״ג, ודאי שהלכה כרבנן.

אֲמַר לֵיהּ אביי: **גְּמָרָא, גְּמוֹר, זְמוֹרְתָּא תְּהֵא** [וכי אומרים תלמד את הגמרא כזמר ושיר בעלמא בלא צורך, ובלא הבנה, הרי ודאי צריך להבין ולדעת אם נחלקו או לא נחלקו].

◆◆◆

צידת חיגר, זקן וחולה – פטור, שהם ניצודים ועומדים ואינם יכולים לברוח כשנוגעים בהם

תָּנוּ רַבָּנַן, הַצָּד צְבִי סוּמָא, וְיָשֵׁן, חַיָּיב.

חִיגֵּר, וְזָקֵן, וְחוֹלֶה, פָּטוּר.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: מַאי שְׁנָא הָנֵי, וּמַאי שְׁנָא הָנֵי.

הָנֵי [אלו, סומא וישן], **עֲבִידִי לְרַבּוּיֵי** [עשויים להישמט, כשמרגישים יד אדם]. **הָנֵי** [אלו], **לָא עֲבִידִי לְרַבּוּיֵי** [לא עשויים להישמט, כשמרגישים יד אדם].

שאלה: הרי שנינו שהצד חולה, חייב

וְהָתַנְיָא, חוֹלֶה, חַיָּיב.

יישוב הסתירה: הצד חולה מחמת עייפות, פטור, שהוא ניצוד ועומד, ואינו יכול לברוח. הצד חולה מחמת חום, חייב, שהוא יכול לברוח

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לָא קַשְׁיָא, הָא [מה ששנינו שהצד חולה, חייב, מדובר] **בְּחוֹלֶה מֵחֲמַת אִישְׁתָּא** [חום, שהוא יכול לזוז ממקומו, ואינו ניצוד ועומד]. **הָא** [מה ששנינו שהצד חולה, פטור, מדובר] **בְּחוֹלֶה מֵחֲמַת אֲבְצָנָא** [עייפות, שאינו יכול לזוז ממקומו, והוא כבר ניצוד ועומד].

◆◆◆

ברייתא א׳, צידת חגבים, חייב. צידת דבר שאין במינו ניצוד (צרעים ויתושים), מחלוקת

[דעה א׳:] **תָּנוּ רַבָּנַן, הַצָּד חֲגָבִין, גַּזִּין** [מין חגב טהור הוא], **צְרָעִין, וְיַתּוּשִׁין בְּשַׁבָּת, חַיָּיב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.**

[דעה ב׳:] **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל שֶׁבְּמִינוֹ נִצּוֹד** [כגון חגבים וגזין, שאוכלים אותם], **חַיָּיב. וְכָל שֶׁאֵין בְּמִינוֹ נִצּוֹד** [צירעין ויתושין, שאין אוכלים אותם, ואין צדים אותם], **פָּטוּר.**

◆◆◆

ברייתא ב׳, צידת חגבים בשעת הטל, פטור. בשעת שרב, מחלוקת

[דעה א׳:] **תַּנְיָא אִידַּךְ, הַצָּד חֲגָבִים, בִּשְׁעַת הַטַּל** [עיניהם מתעוורות, והרי הן ניצודין ועומדין], **פָּטוּר.**

בִּשְׁעַת הַשָּׁרָב, חַיָּיב.

[דעה ב׳:] **אֶלְעָזָר בֶּן מַהֲבַאי אוֹמֵר: אִם הָיוּ מְקַלְּחוֹת וּבָאוֹת** [הרבה ביחד, שהן מזומנות ליקח], **פָּטוּר.**

[בירור בדעה ב׳] **אִיבַּעְיָא לְהוּ, אֶלְעָזָר בֶּן מַהֲבַאי, אַרִישָׁא קָאֵי** [שמה שאמרו בשעת הטל פטור, הוא רק אם הם מקלחות ובאות. ואם אינם מקלחות ובאות, חייב], **אוֹ אַסֵּיפָא קָאֵי** [שמה שחייב על צידתם בשעת השרב, הוא רק אם אינם מקלחות ובאות. ואם הם מקלחות ובאות, פטור].

[ביאור דעה ב׳:] **תָּא שְׁמַע, הַצָּד חֲגָבִין, בִּשְׁעַת הַטַּל, פָּטוּר. בִּשְׁעַת הַשָּׁרָב, חַיָּיב. אֶלְעָזָר בֶּן מַהֲבַאי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת הַשָּׁרָב, אִם הָיוּ מְקַלְּחוֹת וּבָאוֹת, פָּטוּר,** הרי מבואר שבא להקל ולומר שבשעת הטל פטור בכל אופן, ובשעת השרב אינו חייב אלא אם כן אינם מקלחות ובאות.

משנה

צידה בנעילת דלת

צְבִי שֶׁנִּכְנַס מאליו **לַבַּיִת וְנָעַל אֶחָד בְּפָנָיו** זו היא צידתו, **חַיָּיב.**

נָעֲלוּ שְׁנַיִם, פְּטוּרִין, דהוי להו שנים שעשאוה.

שנים נעלו, כשאחד לבד לא יכול לנעול

[דעה א:] **לא יָכוֹל אֶחָד לִנְעוֹל, וְנָעֲלוּ שְׁנַיִם, חַיָּיבִין,** שכיון שאחד לא יכול לנעול, דרך עשיית פעולה זו בשתים, והרי כל אחד עשה 'מלאכה' שהרי בלעדיו לא היתה נעשית ה'צידה'.

[דעה ב:] **וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר,** שהוא דורש מפסוקים שבכל אופן ששנים עשו מלאכה יחד, הרי הם פטורים אף שכל אחד לבדו לא יכול לעשות את המלאכה.

גמרא

חיוב על צידת אריה, אם מכניסו לגרוזקי שלו

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר שְׁמוּאֵל: הַצָּד אֲרִי בְּשַׁבָּת, אֵינוֹ חַיָּיב שאפילו תופסו אין זו צידתו, שכשכועס משחית והולך, **עַד שֶׁיַּכְנִיסֶנּוּ לַגּוּרְזָקִי שֶׁלּוֹ** [בית משמר העשוי לו, כמין תיבה].

משנה

'השלמת' הצידה, היא המלאכה

יָשַׁב הָאֶחָד עַל הַפֶּתַח וְלֹא מִלְּאָהוּ, יָשַׁב הַשֵּׁנִי וּמִלְּאָהוּ, הַשֵּׁנִי חַיָּיב, שהוא צדו.

שמירת דכר שניצוד כבר

יָשַׁב הָרִאשׁוֹן עַל הַפֶּתַח וּמִלְּאָהוּ, וּבָא הַשֵּׁנִי וְיָשַׁב בְּצִדּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁעָמַד הָרִאשׁוֹן וְהָלַךְ לוֹ, הָרִאשׁוֹן חַיָּיב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר, שהרי הצבי ניצוד כבר על ידי הראשון.

הָא לְמָה [שני] **זֶה דּוֹמֶה, לְנוֹעֵל אֶת בֵּיתוֹ לְשָׁמְרוֹ, וְנִמְצָא צְבִי** שהיה ניצוד בו כבר **שָׁמוּר בְּתוֹכוֹ,** וכן כאן אף על פי שעמד הראשון, אין השני חייב, שאינו אלא שומר על צבי שניצוד ועומד כבר.

גמ' מחט כנפי נגפיו. תחת כנפי כסותו ואין יכול לנתת שנגעו בפניו מלגיו: **יושב ומשמרו.** כן ואינו צריך לפתוח לו חלון ולחיצו אלא שומר: **נוגעו אם ביתו.** דכל אדם עושין כן: **המפיס.** מנקע מורסא קיטורי"ת: **אם נעשות נס פש.** כתוספתא[a] תני הכי אם לקולפה ולעשות לה פה כדרך שרופאים של עכשיו עושין למתקן לה פתח: **חייב.** משום בונה פתח לו משום מתקן כלי מה לי לתקן מכה מה לי לתקן כלי: **ואם נהוגיא נחה.** של עכשיו ואינו מוציא אם מחזור ומתפוח מיד: **פטור.** ומותר לאין כאן תיקון ורבנן אמי לא גזור בה שבות משום דעבדי: **מחט של יד.** מיטלא בשבת: **ליגול בה אם הקון.** והיינו דומיא דלהה דמעבר ליה ואינו מושב אם יפתח מיד ומקאמר מיטלא בכתמילה. מתני של יד היא מחט שתופרין בה בגדים ומשום שתקני בהדיי[b] ואל שקי לפתוח בה אם הללת קרי לה להאי מחט אם יד: **קערה.** של מרק: **תופין.** לכתמילה ולא שיכבה אם הגר ואשמעינן דלאי מיטל להללת דבר אחרון ואם"ג דמטילא מתליה:

הדרן עלך האורג

שמנה שרצים. המולד והעבבר וגו' (ויקרא י"א): **אלדן.** חייב שבמיטו מיטלו: **והחובל בהן חייב.** דיש להן עור כדמפרש בגמרא והוא ליה מבורה אחרת ואינה ולא יש תולדה לשותט לוי"ש. ל"א כיון דיש להן עור נגנע העור בדם הנגרר בו [c] בחייב משום נוגע: **ואלו שקצים ורמשים.** כגון תולעת ורמשים ועקרבים: **החובל בהן פטור.** דלין להם עור: **אלא לצורך פטור.** דלין במיטו מיטלו ואינו מלאכה שאינה לריכה לגופה ור' שמעון היא דמוקי לה בגמ'[d]: **חיה ועוף שבראשו.** פטור אם נדון שהרי מיטלו ושומרין: **והחובל בהן חייב.** דיש להן עור: **גמ' שמונה שרצים יש להן עורות.** ופליג אדרבנן דאמרי בהעור והרוטב[e] דאתקיב הכא אלמלא הכא ואלמלא שאינה ריעולא מטמאין בכעדשה כבשרן אלמא הני אדרבנן אין להו עור: **אלה הטמאים.** מתני והאתקיב אלמלא הכא אלמלא שאינה ריעולא שעורותיהן כבשרן אבל לענין שבת אפילו רבנן מודו ולענין שבת לא פליגי והתניא הצד אחד מטמא שרצים האמורים בתורה החובל בהן חייב דברי ר' יוחנן בן נורי וחכמים אומרים אין עור אלא למה

וממאי דפטור ומותר דתנן מחט של יד ליטול בה את הקוץ. למלי דמסיק בריש פ' הנמקנין (מנחדרין דף פס.) אתיא ר"ש אמי שפיר דמיירי אפילו ולאי חביל ומשום שאינה לריכה לגופה שרי אבל לפי מאי דפריך התם והא דתנן מחט של יד ליטול בה אם הקוץ ליחוש דילמא חביל לא פטיט הכא מייתי שפיר דבמפיס מוקמא דזולי עוקה פתח שמא יבא אסור ור"ש אסור ר"ש דאפילו למאי דס"ל דס"ל התם פטיט שפיר דמסתבר דכיוולי עלמא אתיא אפילו כר' יהודה וכיון דרבי יהודה דאסר בעלמא דבר שאין מתכוין אפילו אינו פסיק דיש"ש שרי הכא מטום לערא דגופא ל"ר"ש נמי במפיס מוקמא דהוי מלאכה שאינה לריכה לגופה שרי לכתמילה מהאי טעמא:

הדרן עלך האורג

שמנה שרצים החובל בהן חייב. לשון שפי' הקונטרי[a] מטום טמילת נשמה[b] עיקר כדפי' בפרק בלל גדול (לעיל דף עה.): **הצדן לצורך חייב.** ומ"ש מ"ש דאיתמרינן הכא מיתיבי טפי הללן לצורך חייב מיהי דשבת נמי לא מחייב ר"ש אלא לצורך ואומר ר"י דלהכי תנא לה אמר לאמר דאין לה עור לריך שיתכוון לצום אורך דסתמיה לאו לצורך קיימי אבל בטמונה אלרים לריש"ל דיש לה עור סתמייהו ניולדין לצורך עורן ולהכי תני לדן בהלי מוכל דמחייב נמי מטום עור: **שלא לצורך פטור.** פירש רש"ל דאין במינו ניולד ואינו נראה דהא מאן דפטור אין במינו ניולד אבל יש לפרש דאפילו אינו ניולד פטור מטום דהוא מלאכה שאינה לריכה לגופה ור"מ מחקו מן הפירושים: **אמר שמואל ר' יוחנן בן נורי היא דאמר שמונה שרצים יש להם עור.** תימה לר"י דע"ב לא פליגי דבנן עליה דרבי יוחנן אלא לענין טומאה אבל בשבת דאלמא מודו לרבי דהא מוכל אבל בשבת לענין טומאה והחובל בו בשבת חייב וכן עור של עוף מקמתא הוי כבשר שרך הוא ואנן חיה ועוף שבראשו החובל בהן חייב וי"ל דעור של עגל הרך ושל עוף אע"ג דחשיב עור הוי כבשר לענין טומאה מטום דלריכין ולאוין לאחילה[c] אבל עור מ' אלרים סבר שמואל דטעמא דבנן דחשיבי ליה כבשר מטום דאזלי בתר גשמא דמתפרש בהעור והרוטב (מולין דף קכ:): **ולא משום לריכות אלא** כולי מאי[d] וכיון דלית לה עור ממשות עור החובל בהן פטור כמו בשאר שקצים ורמשים: **ע"ב לא פליגי רבנן אלא לענין טומאה דכתיב אלה הטמאים.** ומ"ש והא מסקינן בפ' העור והרוטב (שם) דבגשמא קמיפלגי ופי' בקונטו' אתם דרבנן לא דרשי הטמאים ואילא למימר דרב דהכא לטעמייה דמני מתם בגשמא[e] ולא אזיל בתר גשמא ומיהו אם אתם כדפי' הקונטרס אלמאי אילטריך למימר אתם רב תנא הוא ופליג והא ע"ב בריישא דדרשי הטמאים קיימא כרב ע"כ נראה דרבנן דמתני' דאתם נמי אית לה דרשי הטמאים אבל לית לה[f] למימרא דאפילו הכי לענין[g] וכתב הטמאים לרבות ואלה לטעמא ומוקמינן ריבוא אהכהנא אדרבא דלית לה גשמא אלמא אתיא אפילו הכי דרשי הטמאים לרבות ואלה לטעמא דמרבא דלית לה גשמא דמתפרש בהעור והרוטב (מולין דף קכ:) ולא משום לריכות אלא כולי מאי[d] וכיון דלית לה גשמא ומשום הכי אם אתם כדפי' הקונטרס אלמאי לריכין לטעמא דמרבא דלית לה גשמא ומיהו אם אתם כדפי' הקונטרס אלמאי אילטריך למימר אתם רב תנא הוא ופליג והא ע"ב בריישא דדרשי הטמאים קיימא כרב ע"כ נראה דרבנן דמתני' דאתם נמי אית לה דרשי הטמאים אבל לית לה[f] למימרא דאפילו הכי לענין[g] וכתב הטמאים לרבות ואלה לטעמא ומוקמינן ריבוא אהכהנא אדרבא דלית לה גשמא דמתפרש בהעור והרוטב (מולין דף קכ:) ולא משום לריכות אלא כולי מאי[d] וכיון דלית לה גשמא ומשום הכי

אמר אביי אין עור חלוק מבשר כו'. מסקנא דפירכא[8] היא מתניי דזרעים אליבא דאביי מילי לענין שבת אבל למאי דמפרש רבא וכן דלא מלא לא פליגי מילי לענין שבת ומיתה הוא כיון דלא קיימא שיעורא דאביי היכי פריך מינה: **הצד את הפרעוש בו' ר"ש פוטר.** משמע דפטור אבל אסור ואומר ר"י בשם הרב פומא דלפ"ש אס[2] ונוסך אלמלא מוחר ליקחנו ולהשליכו מעליו דמשום לער שרי אבל אם הוא בתוחו עגון על אלמה שאינו יכול שיעשנו כגון[3] על סרבלו מבחוץ אסור ליטלו אבל יכול להפילו מעליו:

יש ספרים דגרסי מ"מ מחייב רבי אליעזר לאו משום דרבה ורבה ושיטה הוא דהא לאיבו בכיבה מחייב רבי אליעזר ופרעוש נקט לרבותא דרבי יהושע דאפילו פרעוש פוטר ושיטא נמי דמשני לא משמע דגרים ליה וז"ש נמי מתקן מספרי:

ביון שיבש בו בסלע. גיגלוף ועומד במיס[7] מיילי[8] מלא מחייב ליה עד שיבש בסלע. ולי

למה שמנו חכמים אדרבה למה שמנו חכמים אין להם עוד ואמר אביי אין עור חלוק מבשר אלא למה שלא מנו חכמים אמר ליה רבא הא למה שמנו חכמים קאמר אלא אמר רבא הכי קאמר אין עור מטמא כבשר אלא למה שמנו חכמים מכלל דרבי יוחנן בן נורי הגך נמי דלא מנו חכמים מטמאין והא קתני ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות ולא מטמאין[6] [אמר רב] אדא בר מתנה תריץ הכי וחכמים אומרים לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים ואכתי לענין שבת לא פליגי והתניא הצד אחד מח' שרצים האמורים בתורה[8] החובל בהן חייב בשרצים שיש להן עורות ואיזו היא חבורה שאינה חוזרת[6] נצרר הדם אע"פ שלא יצא רבי יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות אמר רב אשי מאן ת"ק דר' יהודה דאזיל בתר גישתא[3] דתנן ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה אבל רבנן דפליגי עליה דרבי יוחנן לענין טומאה לענין שבת מודו ליה אי הכי האי דברי רבי יוחנן בן נורי דברי רבי יוחנן ומחלוקתו מיבעי ליה תני דברי רבי יוחנן בן נורי ומחלוקתו בעא מינה לוי מרבי מנין לחבורה שאינה חוזרת דכתיב[1] והיהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו מאי חברבורותיו אילימא דקאי ריקמו ריקמו האי ונמר חברבורותיו נמר גווניו מבעי ליה אלא כבושי מה עורו דכושי אינה חוזרת אף חבורה אינה חוזרת: ושאר שקצים כו': הא הורגן חייב מאן תנא א"ר רמיה ר"א היא[3] דתניא ר"א אומר ההורג כינה בשבת כהורג גמל בשבת מתקיף לה רב יוסף עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בכינה דאינה פרה ורבה[4] אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורבין לא פליגי ושניהם לא למדוה אלא מאילים רבי אליעזר סבר כאילים מה אילים שיש בהן נטילת נשמה אף כל שיש בו נטילת נשמה ורבנן סברי כאילים מה אילים דפרין ורבין אף כל דפרה ורבה א"ל אביי וכינה אין פרה ורבה[7] והאמר מר יושב הקב"ה וזן מקרני ראמים ועד ביצי כינים מינא הוא דמיקרי ביצי כינים והתניא טפיי וביצי כינים מינא הוא דמיקרי ביצי כינים[9] והרי פרעוש דפרה ורבה ותניא הצד פרעוש בשבת רבי אליעזר מחייב[1] ורבי יהושע פוטר אמר רב אשי צידה אהריגה קרמית עד כאן לא פליגי רבי אליעזר ור' יהושע אלא דמר סבר[2] דבר שאין במינו ניצוד חייב ומר סבר פטור[4] אבל לענין הריגה אפילו רבי יהושע מודה: [5]הצדן לצורך חייב וכו': מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב[10] ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה איכא דמתני לה אהא[11] המפים מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב אם להוציא ממנה לחה פטור מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה ואיכא דמתני לה אהא[12] הצד נחש בשבת אם מתעסק בו שלא ישבנו פטור אם לרפואה חייב מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה אמר[13] שמואל [6]השולה דג מן[7] הים כיון שיבש בו בסלע חייב א"ר יוסי בר אבין ובן סנפיריו אמר רב אשי [8]לא תימא יבש ממש אלא אפילו דעבד רירי אמר מר בר המדורי[9] אמר שמואל[10] [11]הושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה מאי מאי טעמא אמר רבא בר המדורי אסברא לי לאו אם רב ששת הכא נמי מחייבים משום עוקר דבר מגידולו [12]האי מאן דתלש כשותא מחזיזמי והיגי מחייבים משום עוקר דבר מגידולו אמר אביי [13]האי מאן דתלש כשותא

למה שמנו חכמים. בסמיכות תולין אלו שעורותיהן כבשרן והא דלאי משבשתא היא אדרבה למה שמנו חכמים אין לסם עור דהא עורותיהן כבשרן דקאמרי: **ואמר אביי אין עור קאמר אין עור חלוק מבשר.** אלא לאותן ד' שלא מנו חכמים חולד ועכבר וכו' ונמשמע אבל המנקה הכם והלטאה והחומטו אין עורן חלוק מבשרן ולא הוי אינה חבורה ומ"מ קשיא לרב: **א"ל רבא והא למה שמנו קאמר.** ולא טעי תנא בין מנו ללא מנו: **אין עור מטמא כבשר כו'.** וכסי קאמרי ליה דקאמרת לענין שבת יש להן עור אבל לענין טומאה עורותיהן כבשרן דאיתרבו מהטמאים אין עור מטומא כבשר אלא לאותן אדרבה שמנו: **מכלל דרבי יוחנן כו'.** בתמיה. והא קתני התם גבי טומאה דכל ח' לרבי יוחנן בן נורי יש להן עורות: **פריץ סבי.** סמי מבריאה אלא ומני אין עור למה שמנו חכמים. ומיהו לרב לא מקשי דסבי קאמרי ליה לענין שבת מודיעא לן דלהמובל בהן חייב אבל לענין טומאה פליגא דאין עור לאותן ד' שמנו: **בשרצים שיש להן עורות.** לאותן ד' שלא מנו: **נגרר הדם.** נאסף ונקבר במקום אחד שוב אינו מחבר ומגלגל: **מתן פ"ק.** דהך מתניתא דאמר בשרצים שיש להן עורות דמשמע דיש הן דפטור: **רבי יהודה היא.** דלענין טומאה לא יליף מאלה הטמאים אלא הסוס דאיתא בהו שיש אחר שבאה אחר אחר ומטמא אינו אלא בכינה דאינה פרה ורבה[4] אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורבין לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בכינה דאינה פרה ורבה[4] אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורבין לא פליגי ושניהם לא למדוה אלא מאילים רבי אליעזר סבר כאילים מה אילים שיש בהן נטילת נשמה אף כל שיש בו נטילת נשמה ורבנן סברי כאילים מה אילים דפרין ורבין אף כל דפרה ורבה א"ל אביי וכינה אין פרה ורבה[7] והאמר מר יושב הקב"ה וזן מקרני ראמים ועד ביצי כינים מינא הוא דמיקרי ביצי כינים והתניא טפיי וביצי כינים מינא הוא דמיקרי ביצי כינים[9] והרי פרעוש דפרה ורבה ותניא הצד פרעוש בשבת רבי אליעזר מחייב[1] ורבי יהושע פוטר אמר רב אשי צידה אהריגה קרמית עד כאן לא פליגי רבי אליעזר ור' יהושע אלא דמר סבר[2] דבר שאין במינו ניצוד חייב ומר סבר פטור[4] אבל לענין הריגה אפילו רבי יהושע מודה: [5]הצדן לצורך חייב וכו': מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב[10] ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה איכא דמתני לה אהא[11] המפים מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב אם להוציא ממנה לחה פטור מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה ואיכא דמתני לה אהא[12] הצד נחש בשבת אם מתעסק בו שלא ישבנו פטור אם לרפואה חייב מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה אמר[13] שמואל [6]השולה דג מן[7] הים כיון שיבש בו בסלע חייב א"ר יוסי בר אבין ובן סנפיריו אמר רב אשי [8]לא תימא יבש ממש אלא אפילו דעבד רירי אמר מר בר המדורי[9] אמר שמואל[10] [11]הושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה מאי מאי טעמא אמר רבא בר המדורי אסברא לי לאו אם רב ששת הכא נמי מחייבים משום עוקר דבר מגידולו [12]האי מאן דתלש כשותא מחזיזמי והיגי מחייבים משום עוקר דבר מגידולו אמר אביי [13]האי מאן דתלש כשותא

פיטורא

מגליבן: הטפוין. אירוק. הטפוין וביצי כינים מתניתא היא[9] ולא דיענא היכא תניא: **הלד פרעוש.** ממקום שאינו ניצוד ועומד כגון מעל גבי קרקע אי הכי הא חבורה הא דאמר רב אשי אפילו דעבד רירי אמר מר בר המדורי מנלן דאיכא מגליבן: **כזוליא ממנה נחש.** מלאכה שאינה צריכה לגופה היא חייב לרבי יוסי[3] **לרבנן כאן פטור מנכאי: הלד נחש.** מני הלידה היא המלאכה וחייב אם לא יצרך לגופה אלא שלא תסכנו ואם יודע שתעמוד ולא תזיקנו לא היה לד: **הסולה דג.** שהיה ניצוד ועומד מבעוד יום: **הסלע.** כרוחב סלע: **חייב.** משום נטילת נפש דמו לו מחי: **עניד רירי.** שנוגעניין בו וחוזר כרירין[7] **נמשך** מן מלאכה: **הלדן.** עקר שהפילתו על ידי הלדון זה: **בר המדורי אסברא לי.** דומלו"ן וגדל מתוך הסיומי מריח הקרקע שהזיזמי יוצק ממנו: **מיחייב.** דמחייב בפרק בכל מערבין דקטלין לה להזיומא ורבשה כשותא. **אמר אביי האי מאן דתלש**

ד א מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ט ומצא לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שכו סעיף ח:
ה ב מיי' פי"ח שם הל' ג ומצא שם טור א"ח שם סעיף ח:
ו ג ד מיי' ש"ע שם הלכה כז ופ"ח שם הל' ג ומצא שם טוש"ע א"ח סי' שכו סעיף ט:
ז ה (מיי' פי' יב שם הל' כא) ומצא שם טוש"ע שם סעיף ח:
ח ו ז ח מיי' פי"ח שם ח:
ט ומיי' פ"ח שם הלכה ט ומצא שם הלכה ב טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ח:

מוסף רש"י

הלטאה כחולדה. שהיא חלוק מבשרה (חולין קכב:), כדהוא גמל. כלומר דנגיל (לעיל יב.), **בכינה דאינה פרה ורבה.** אלא מנסר אדם ליה שלוכא (לעיל יב.), **ושאר** הקב"ה זן. קוקס לחם מהיכן מזמון לחם פרנסתם, מקרבו דאמים, היה נזולה. (בעל ג ג.), **דמיקרי ביצי כנים.** ודקון הן אינה אינכ"ל בלשון לרמים ואלא"ל לעוברים (שם), **מלאכה שאין צריכה לגופה.** כל מלאכה שאינה צריכה אלא לעצמה שאינה צריכה לגופה, דבכלהו לא בפה כי אלא היא אינה לגרף לה מלאכה אלא לגופה מעצמו היא (בעל ג"ל ל"ר), (לעיל צב.), **המפים מורסא.** דלפה בפה לגופה מעצמו היא (שם).

מוסף תוספות

א. דמרוץ לענין שבת לא פליגי. תוס' ס"ס.ש. **ב. מהדא שמא שכבו.** וכ"ש אם. מי' הר"ן. **ובגמ'ס"ל** כי לגבאי לכ"ה שיטת הגוס', ועי' לרא"ש מי' אמר מ"ש ומנמ"ל מ"ש יש: ומכ"ש מק"מ. **ג. ג.** קרקע דוקא אר. לש"ש. **ד.** בתוך הים. מלאי. **ה.** שאין שם איסור צידה. מלאי.

רב נסים גאון

מלאכה שאינה צריכה לגופה. דסליגי בה ר' יהודה ור' שמעון בכר תלבנה בפרק יציאות השבת. אמר **רב ששת האי מאן דעקר כשותא מהבה והזמנה חייב משום עוקר דבר מדפלליה.** משתכח בפרק בכל מערבין (עירובין דף כח) ר' זירא כי הוה חליש מגרסיה הוה אזיל ויתיב אפיתחה דבי ר' יהודה בר אמי, אמר כי חלפי רבנן איקום מקמייהו דאקבל אגרא. נפק אתא יוקא אמר ליה מאי אגמדך רבך בכשות. אמר ליה כשות בורא פרי האדמה, כשות נמי מארגא קא רביא דהא קא חזיבן דקטליק ליה לחזומא ומיתא כשותא (דבני לימודיב כשותא). ובפרק ר"א אומר תולין אם המשכרת (דף קעט) אמרי מכריז רב מטא זמן כשותא דבני למירזע כשותא כשותא. ודחנן דף כח) בפסוקת ברכות (דף מ) **על** כמהין ופטריות אומר שהכל נהיה בדברו. והקשינו וכמהין ופטריות לאו מגידולי קרקע ניתנו ומיהו כו'. ופריק אבוי מרבי מארעא קא רבי מינק מארעא קא ינק.

תורה אור השלם

1. הֶחָפֵץ כּוּשִׁי עוֹרוֹ וְנֹמֵר חַבַּרְבֻּרֹתָיו גַּם אַתֶּם תּוּכְלוּ לְהֵיטִיב לִמְדֹּר הָרֵעִ:
ירמיהו יג כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' וא"ל מטמאין אלא אמר רב אדא בר מתנה: (ב) רש"י ד"ה לטאה ומנמר וכו' נראה לו לשיטת: (ג) ד"ה מחייב וכו' כלומר דמתמיר בעצמה עדיוכבן בה ע"ב. ר"ב ע"ב דמסקנא היא דמטמא בה מ"ד דכי יוסף בר אבין אמר מכה על פי המסקנא דהמם עיין עוד כשם:

גליון הש"ס

גמ' דהיי פרעוש. עי' כ"ן פ"ק דמסכתא ד ע"ב. שם אמר שמואל חושש שם לטעי בחבה. עי' בכתות כה ע"ל תוס' ד"ה דסוי ליה: רש"י ד"ה חשבאיין בו' ולא יתנא. עי' בכתות כה ע"ב ד"ה מתן שמעת ליה וכ"ל:

לעזי רש"י

הגלמ"ל. קשות (צמח). שמכנו מכינים את הביריה).

רבינו חננאל

למה שמנו חכמים, ואמתמהינן אדרבה למה שמנו חכמים אין להן עור כי עורותיהן כבשרן הוא. ופריק ר' אלעא הכי קתני וחכ"א אין עור מטמא כבשר אלא מה שמנו חכמים ואמרי אלו שעורותיהן כבשרן. ודייקינן מדקתני חכמים דהני שמנייהן במשנה ואלו שעורותיהן כבשרן הוא דעדיף טמא דמשמע דתנשארן לא, מכלל דרי יוחנן בן נורי דפליג עליהן סבר דאפילו הנשארין טמאים, והא ח' שרצים יש להן עורות קתני, דאלמא עדדות. ותריץ רב אדא הכי, וחכ"א לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים, כלומר אין להן עור אלא כבשר הוא חשוב. דר' יוחנן בן נורי פליג ואמר יש להן עורות. ואקשינן וכי לענין טומאה פליגי לענין שבת לא פליגי, והתניא הצד אחד משמונה שרצים האהובל בהן חייב בשרצים שיש להן עורות, ואי זו היא חבורה כל שאינה חוזרת, נצרר הדם אע"פ שלא יצא, ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות. מדקתני בהא מתניתא בשרצים שיש להן עורות, אלמא דרבנן הוא דאית להו חלוקה במקצת שמונה שרצים לטמאה

מסורת הש"ס

ב) תולין תוס. ג) סם קכב, ד) לעיל יב. ד) ע"ז נ:. ה) לעיל מ"ו. ו) לעיל מ"ח ומנחות ו: (נדרים פ"ב מ"ז). ז) (נדרים שם) לעיל מ"ח. ח) תענית כ:, ט) (לפרש"י ד"ה מלגלג) ביעלות ושומר וכו' ברש"ס מ"ח מהל' שבת בגם המפלג). ט) (עי' תוס' ע"ז ס. ד"ה מכלל). ל) (מתוס' ע"ז ס. ד"ה מכלל). מ) (ומתוך עם הלמ"ה מ"ח).

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

גמרא

שמירת דבר שכבר ניצוד מאליו, מותרת לכתחילה

אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב: נִכְנְסָה לוֹ צִפּוֹר תַּחַת כְּנָפָיו - תחת כנפי כסותו, ואינה יכולה לצאת, **יוֹשֵׁב וּמְשַׁמְּרָהּ** [כך] **עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ,** שאינו אלא שומר דבר שכבר ניצוד מאליו.

נוסח א: שאלה על דין זה ממשנתינו, ודחיית השאלה

[שאלה:] **מֵתִיב רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק,** שנינו במשנתינו: **יָשַׁב הָרִאשׁוֹן עַל הַפֶּתַח וּמִלְּאָהוּ, וּבָא הַשֵּׁנִי וְיָשַׁב בְּצִדּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁעָמַד הָרִאשׁוֹן וְהָלַךְ לוֹ, הָרִאשׁוֹן חַיָּיב, וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר.**

מַאי לָאו [וכי אין פירוש המשנה שדבר זה] **פָּטוּר, אֲבָל אָסוּר.**

[עונה הגמרא:] **לָא** [אין זה פירוש המשנה, אלא אפשר לומר שכוונת המשנה שדבר זה] **פָּטוּר וּמוּתָּר.**

[ראיה שכך פירוש המשנה:] **הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: לְמָה זֶה דּוֹמֶה, לְנוֹעֵל אֶת בֵּיתוֹ לְשׁוּמְרוֹ, וְנִמְצָא צְבִי שָׁמוּר בְּתוֹכוֹ. מִכְּלָל דְּפָטוּר וּמֻתָּר** [מכך שהמשנה מוכיחה את ההיתר לצוד דבר שכבר ניצוד, ממה שמותר לאדם לנעול את ביתו כשיש בו צבי, שהוא דבר שכל אדם עושה כן, מוכח שכונת המשנה לומר, שדבר זה מותר לכתחילה], **שְׁמַע מִינַּהּ.**

נוסח ב: ראיה לדין זה ממשנתינו

אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא, אַף עַל פִּי שֶׁעָמַד הָרִאשׁוֹן וְהָלַךְ לוֹ, הָרִאשׁוֹן חַיָּיב, וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר.

[ביאור הראיה:] **מַאי לָאו, פָּטוּר וּמֻתָּר,** והרי מוכח שמותר לצוד דבר שכבר ניצוד.

[הצעה לדחיית הראיה:] **לָא** [אין זה פירוש המשנה, אלא אפשר לומר שכונת המשנה שדבר זה], **פָּטוּר אֲבָל אָסוּר.**

[דחיית ההצעה:] **הָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא, הָא לְמָה זֶה דּוֹמֶה, לְנוֹעֵל אֶת בֵּיתוֹ לְשׁוּמְרוֹ, וְנִמְצָא צְבִי שָׁמוּר בְּתוֹכוֹ, מִכְּלָל דְּפָטוּר וּמֻתָּר.**

שְׁמַע מִינַּהּ.

◆◆◆

אָמַר שְׁמוּאֵל: כֹּל פְּטוּרֵי דְשַׁבָּת, כל מקום שנאמר לגבי שבת, 'פטור', היינו: **פָּטוּר אֲבָל אָסוּר, לְבַר מֵהָנֵי תְּלָת** [חוץ מג' אלו המבוארים להלן], **דְּפָטוּר וּמוּתָּר.**

א', שמירת דבר שכבר ניצוד, מותרת לכתחילה

חֲדָא, הָא [מה ששנינו במשנתינו 'ישב הראשון על הפתח ומילאהו, ובא השני וישב בצידו, אע"פ שעמד הראשון והלך לו, הראשון חייב, והשני פטור'].

וּמִמַּאי דְּפָטוּר וּמֻתָּר,

דְּקָתָנֵי סֵיפָא, לְמָה זֶה דּוֹמֶה, לְנוֹעֵל אֶת בֵּיתוֹ לְשׁוֹמְרוֹ וְנִמְצָא צְבִי שָׁמוּר בְּתוֹכוֹ, וכשם שמותר לאדם לכתחילה לנעול את ביתו כשיש בתוכו צבי, כן מותר לכתחילה לשני לשבת בצידו של הראשון, כשהראשון כבר מילא את הפתח, ואף אם הראשון הולך לו.

ב', פתיחת פצע להוציא ליחה, מותרת לכתחילה

וְאִידַּךְ, הַמַּפִּיס מַרְסָא [הפותח פצע שיש בו ליחה] **בְּשַׁבָּת, אִם לַעֲשׂוֹת לָהּ פֶּה,** שמתכוין ליפותה, כדרך שהרופאים עושים, **חַיָּיב,** משום בונה או משום מתקן כלי (מכה בפטיש), שמתקן את המכה.

אִם [פותח את הפצע] **לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה לֵחָה, פָּטוּר.**

וּמִמַּאי דְּפָטוּר וּמֻתָּר,

דִּתְנַן, מַחַט שֶׁל יָד [מחט שתופרים בה, מותר לטלטלה] **לִיטוֹל בָּהּ אֶת הַקּוֹץ,** ואין זה אסור משום שעושה נקב ופתח, שאין זה אלא להוציא את הקוץ שמצער אותו, ואינו חושש אם החור שעושה יסתם מיד. וכן בהוצאת ליחה, אינו רוצה אלא להוציא את הליחה שמצערת אותו, ואינו חושש, אם הפתח יסתם מיד.

ג', צידת נחש, בשביל שלא ישכנו. מותרת לכתחילה

וְאִידַּךְ, הַצָּד נָחָשׁ בְּשַׁבָּת, אִם מִתְעַסֵּק בּוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁכְּנוּ, פָּטוּר.

אִם לִרְפוּאָה חַיָּיב.

וּמִמַּאי דְּפָטוּר וּמֻתָּר.

דִּתְנַן, כּוֹפִין קְעָרָה [של חרס] **עַל הַנֵּר בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תֶאֱחֹז בַּקּוֹרָה,** [ולא בשביל שיכבה הנר], והיינו שכלי ניטל אף לצורך דבר שאינו ניטל בשבת, **וְעַל צוּאָה שֶׁל קָטָן, וְעַל עַקְרֶב שֶׁלֹּא תִּשֹּׁךְ,** ואף על גב שעל ידי זה העקרב ניצוד. הרי שאם מתעסק שלא ישכנו מותר לעשות פעולה שלא ישכנו, אף שעי"ז ממילא יהיה הנחש או העקרב ניצוד.

הדרן עלך האורג

משנה

חיוב חובל בשמונה שרצים (שיש להם עור), שהדם היוצא מהכשר לעור, אינו חוזר. וחיוב צידה בהם (שצדים אותם לצורך)

שְׁמֹנֶה שְׁרָצִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה [חולד, עכבר, צב, אנקה, כח, לטאה, חומט, תנשמת], **הַצָּדָן, וְהַחוֹבֵל בָּהֶן, חַיָּיב,**

על צידתם חייבים, מפני שהדרך לצוד מינים אלו לצורך, (כגון לצורך עורם, או לעשות מהם רפואות וכדומה).

ועל חבלתם חייבים, מפני שיש להם 'עור', וכאשר חובלים בהם, ודם יוצא מהבשר לעור, הדם אינו חוזר לבשר, ו'חבורה (הוצאת דם) שאינה חוזרת' היא תולדה של 'שוחט'. או תולדה של 'צובע', שצובע את העור.

פטור חובל בשאר שרצים (שאין להם עור), והדם היוצא מהבשר לעור, חוזר. ודין צידה בהם (שחייב רק אם צדם לצורך)

וּשְׁאָר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים [כגון תולעת ונחשים ועקרבים], **הַחוֹבֵל בָּהֶן, פָּטוּר,** שאין להם עור, ואם האדים בשרם מהחבלה, הדם חוזר לבשר.

הַצָּדָן לְצֹרֶךְ, חַיָּיב. שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ, פָּטוּר, שבדרך כלל אין הדרך לצוד מינים אלו לצורך, אלא רק כדי שלא יזיקו, ואם צדם שלא יזיקו הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה, ופטור עליה. אך אם צדם לצורך שימוש בהם או בעורם, חייב.

פטור צידה בחיה ועוף שברשותו. חיוב חובל בחיה ועוף

חַיָּה וָעוֹף שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ, הַצָּדָן, פָּטוּר, שהרי הם ניצודין ועומדין. **וְהַחוֹבֵל בָּהֶן, חַיָּיב,** שהרי יש להן עור, והדם היוצא מבשרם לעורם, אינו חוזר.

גמרא

שמואל: משנתינו כדעת רבי יוחנן בן נורי שסובר שיש עור לכל השמונה שרצים. אבל לרבנן יש עור רק לחלק מהשרצים [חולד, עכבר, צב (תנשמת)]

מִדְּקָתָנֵי, הַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּיב, מִכְּלָל דְּאִית לְהוּ עוֹר, [מכך שהמשנה אומרת שכל השמונה שרצים, החובל בהם חייב, מבואר שהמשנה סוברת שכל השמונה שרצים יש להם עור], מבררת הגמרא: **מַאן תַּנָּא** [מי הוא התנא הסובר כך]?

אָמַר שְׁמוּאֵל: רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הִיא, דְּתָנֵן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: שְׁמֹנֶה שְׁרָצִים יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת, וכיון שיש להם עור, ואין זה 'בשר', אין עורם בכלל 'טומאת נבילות', שאין טומאת נבילה אלא בבשר ולא בעור.

אבל לרבנן: רק לחלק מהשרצים יש עור [לחולד, עכבר, וצב]. אבל האחרים [אנקה, כח, לטאה, חומט, אין להם עור, שהעור שלהם הוא כבשר, ויש בו טומאת נבילה. (לגבי 'תנשמת' יש נידון בגמרא בחולין קכב: מה דעת רבנן בזה).

רב: משנתינו אף כדעת רבנן, שלענין שבת הם מודים שיש עור לכל השמונה שרצים, ולא נחלקו אלא לענין טומאה שיש על כך מיעוט בפסוק

רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב: אֲפִילּוּ תֵּימָא [אפילו אם תאמר שמשנתינו היא כדעת] **רַבָּנַן,**

עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֶלָּא לְעִנְיַן טֻמְאָה, דִּכְתִיב 'החולד והעכבר והצב למינהו והאנקה והכח והלטאה והחמט והתנשמת **אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם',** ורבנן דורשים

מפסוק זה לגבי אנקה, כח, לטאה, חומט, (ותנשמת), **לְרַבּוֹת שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן** מטמאים **כִּבְשָׂרָן,** והגמרא בחולין מבארת שרבנן דורשים ממה שנאמר בפסוק 'אלה', שאלו שנאמרו בסוף הפסוק (אחרי תיבת 'למינהו') עורותיהם כבשרם, אבל אלו שנאמרו בתחילת הפסוק (חולד, עכבר, וצב), אין עורותיהם כבשרם, ואינם מטמאים, **אֲבָל לְעִנְיַן שַׁבָּת אֲפִילּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ,** שלכל השמונה שרצים יש עור.

◆◆◆

שאלה (א) על דעת רב: בברייתא מבואר שלחכמים גם לגבי שבת יש עור רק לחלק מהשרצים [חולד, עכבר, צב, (תנשמת)]

שואלת הגמרא: **וּלְעִנְיַן שַׁבָּת לָא פְּלִיגִי?**

וְהָתַנְיָא, הַצָּד אֶחָד מִשְּׁמֹנֶה שְׁרָצִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה, או **הַחוֹבֵל בָּהֶן, חַיָּיב, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי.**

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין עוֹר אֶלָּא [עמוד ב] **לְמַה שֶּׁמָּנוּ חֲכָמִים** [במשנה במסכת חולין, אלו שעורותיהן כבשרן, ורק החובל בהם חייב.

[קושיא בביאור הברייתא:] והנה נוסח זה בברייתא קשה, שהרי **אַדְּרַבָּה, לְמַה שֶּׁמָּנוּ חֲכָמִים, אֵין לָהֶם עוֹר,** שהרי המשנה בחולין אומרת: אלו שעורותיהן כבשרן, והיינו שאין להם עור, וממילא החובל בהם פטור.

['גירסת' אביי בברייתא:] **וְאָמַר אַבָּיֵי: הָכִי קָאָמַר:** וחכמים אומרים: **אֵין עוֹר חָלוּק מִבָּשָׂר, אֶלָּא לְמַה שֶּׁלֹּא מָנוּ חֲכָמִים,** אלו שלא נמנו במשנה בחולין, (שהם: חולד ועכבר וצב ותנשמת), יש להם עור, ואינו בשר, והחובל בהם חייב. אבל אלו שנמנו במשנה בחולין (שהם: האנקה הכח והלטאה והחומט) אין להם עור, שאין עורם חלוק מבשרם, אלא הוא גם כן בשר, והחובל בהם פטור.

[נמצא שקשה על דעת רב:] הרי מבואר בברייתא זו לפי ביאור אביי שחכמים חולקים על רבי יוחנן בן נורי גם לעניין שבת, והם סוברים שיש עור רק לארבעה שרצים (חולד עכבר צב ותנשמת), ורק בהם החובל חייב.

הצעת תשובה: מחלוקת רבי יוחנן בן נורי וחכמים היא רק לגבי טומאה (שלרבי יוחנן בן נורי כולם מטמאים ולרבנן רק 4). אבל לשבת לכולי עלמא יש לכל ה8 שרצים עור, והחובל בהם חייב

[קושיית רבא על ביאור אביי בברייתא:] כדי ליישב קושיא זו, מביאה הגמרא את דחייתו של רבא לביאור אביי בברייתא: **אֲמַר לֵהּ רָבָא: הָא לְמַה שֶּׁמָּנוּ חֲכָמִים קָאָמַר** [הרי בברייתא כתוב 'למה שמנו חכמים', וכיצד מבאר אביי שהוא טעות ויש לומר 'למה שלא מנו חכמים', הרי התנא לא טועה בדבר כזה],

['גירסת' רבא בברייתא:] **אֶלָּא אָמַר רָבָא: הָכִי קָאָמַר:** וחכמים אומרים: **אֵין עוֹר מְטַמֵּא כְּבָשָׂר אֶלָּא לְמַה שֶּׁמָּנוּ חֲכָמִים** - שרבי יוחנן בן נורי אמר שכל השמונה שרצים יש להם עור רק לענין שבת שהחובל בהם חייב, אבל לטומאה עורותיהם מטמאים כבשרם. וחכמים חולקים רק לענין טומאה, ואומרים: אף שלגבי שבת החובל בכל השמונה חייב, שיש להם עור. אבל לגבי טומאה אין עור מטמא כבשר אלא לאותן ארבעה שמנו (האנקה הכח הלטאה והחומט).

ולפי זה נמצא שלגבי שבת לכולי עלמא יש לכל השמונה שרצים עור.

דחיית ההצעה: בדבריו של רבי יוחנן בן נורי במשנה מפורש שכל ה8 לא מטמאים

הגמרא דוחה את ביאורו של רבא בברייתא: **מִכְּלָל דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הָנָךְ נָמֵי דְּלָא מָנוּ חֲכָמִים מְטַמְּאִין,** מתוך ביאורו של רבא עולה, שחכמים אומרים לרבי יוחנן בן נורי: אין עור מטמא כבשר 'אלא' וכו', ומבואר שזו היא תשובתם על מה שאמר רבי יוחנן בן נורי שעורם של כל השמונה שרצים מטמא כבשר, ואף של אלו שלא נמנו במשנה בחולין.

וקשה על כך: **וְהָא קָתָנֵי** [והרי מפורש במשנה בחולין:] **רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: שְׁמֹנֶה שְׁרָצִים יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת, וְלֹא מְטַמְּאִין,** שרק בשר מטמא ולא עור. הרי מפורש בדבריו שכל השמונה שרצים אין עורותיהם מטמאים.

תשובה חדשה: גם בברייתא יש לגרוס באופן המתבאר כך: לרבי יוחנן בן נורי כל השמונה שרצים לא מטמאים. לרבנן ארבעה שרצים מטמאים. אבל לשבת כולם מודים שיש עור לכל השמונה שרצים והחובל בהם חייב

['גירסה' חדשה בברייתא, ולפי זה מיושבת הקושיא על רב:] **[אָמַר רַב] אַדָּא בַּר מַתְּנָה: תְּרֵיץ הָכִי: וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לְעִנְיַן טֻמְאָה אֵין עוֹר לְמַה שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים,** כלומר: יש למחוק בברייתא תיבת 'אלא', ונמצא שרבי יוחנן בן נורי אומר שהחובל בכל השמונה שרצים חייב, כיון שיש להם עור. ואין עורותיהם מטמאים (שהרי רק בשר מטמא). וחכמים אומרים אמנם לענין שבת, החובל בכל השמונה חייב, כיון שיש להם עור. אבל לגבי טומאה, ארבעה אלו שחכמים מנו אותם (האנקה כוח לטאה וחומט) מטמאים, שלומדים זאת מהפסוק, שעורותיהם של אלו מטמאים כבשרם.

נמצא שאין קושיא מהברייתא לרב, שחכמים מודים לגבי שבת שכל השמונה שרצים יש להם עור, והחובל בהם חייב.

שאלה (ב) על דעת רב: בברייתא מבוארת דעת חכמים שיש חיוב חובל רק בארבעה שרצים

שואלת הגמרא: **וְאַכַּתִּי** [ועדיין קשה, וכי] **לְעִנְיַן שַׁבָּת לָא פְּלִיגִי?**

וְהָתַנְיָא הַצָּד אֶחָד מִשְּׁמֹנֶה שְׁרָצִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה, או **הַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּיב,** והיינו רק **בִּשְׁרָצִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן עוֹרוֹת** [שהם החולד, העכבר, הצב, (והתנשמת), שאותם לא מנו חכמים במשנה בחולין שערותיהם כבשרם],

וְאֵיזוֹ הִיא חַבּוּרָה שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת, נִצְרַר הַדָּם [נאסף ונקשר הדם במקום אחד] **אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָצָא** [מהעור החוצה], חייב על חבלה כזו, שכיון שהדם יצא ונאסף בעור, שוב אינו חוזר ונבלע.

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: שְׁמֹנֶה שְׁרָצִים יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת, והחובל בכל השמונה שרצים, חייב.

הרי מבואר שלרבנן אין חיוב חובל בשבת אלא בחלק מהשמונה שרצים.

תשובה: תנא קמא בברייתא זו, הוא רב יהודה. אבל לחכמים כל השמונה שרצים יש להם עור לעניין שבת, והחובל בהם חייב

אָמַר רַב אַשִׁי: מַאן תַּנָּא קַמָּא [של ברייתא זו שמבואר בדבריו שאין חיוב חובל בכל השמונה שרצים], **רַבִּי יְהוּדָה** הוא, **דְּאָזֵל בָּתַר גִּישְׁתָּא** [שהוא הולך אחר קושי העור, שלשיטתו אלו שיש להם עור עבה, והוא עור ממש, הרי זה עור ולא בשר ואינו מטמא. ואלו שיש להם עור דק, הרי זה בשר ומטמא. ולכן גם לגבי שבת אלו שעורם אינו טמא, (בגלל שאין זה עור), אין בהם חובל, ואלו שעורם אינם טמאים (בגלל שיש להם עור), יש בהם חובל].

[המקור שרבי יהודה הולך אחר עובי וקושי העור] **דִּתְנַן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלְּטָאָה כְּחֻלְדָּה,** שכיון שעורה עבה הרי הוא עור ואינו מטמא.

אֶבָל רַבָּנַן דִּפְלִיגִי עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן לְעִנְיַן טָמְאָה [ואינם סוברים שעור הלטאה דינו כעור, ואף שהוא עבה, שהם סוברים שאין הטעם במשנה בחולין בחילוק השרצים שאלו שמטמאים הוא מפני שאין להם עור, ואלו שאינם מטמאים הוא מפני שיש להם עור, אלא הוא מפני שיש דרשה בפסוק (שאף שיש עור לכל השמונה שרצים), חלקם מטמאים כבשרם], וממילא: **לְעִנְיַן שַׁבָּת מוֹדוּ לֵיהּ,** שיש לכולם עור, והחובל בכל השמונה שרצים, חייב.

שאלה: אם כן למה בברייתא הראשונה (שהובאה בשאלה א) אמרו שהחובל בשמונה שרצים חייב לדעת רבי יוחנן בן נורי, והרי חכמים לא חולקים על כך

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי** [אם כן, שגם רבנן מודים לגבי חובל שכל השמונה שרצים יש להם עור, והחובל בהם חייב], אם כן קשה: **הַאי** [מדוע אומרת הברייתא לשון זה:] **דִּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי,** והלא **דִּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן וּמַחְלוֹקְתּוֹ, מִיבְּעֵי לֵיהּ,** היה לברייתא לומר, שבין לרבי יוחנן בן נורי ובין לחכמים שחולקים עליו לענין טומאה - שניהם מודים לענין שבת שהחובל בכל השמונה שרצים חייב.

תשובה: אכן יש לגרוס בברייתא שדין זה שהחובל בכל השמונה שרצים חייב, הוא בין לרבי יוחנן בן נורי ובין לרבנן

עונה הגמרא: **תְּנִי, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וּמַחְלוֹקְתּוֹ.**

◆◆◆

המקור שחיוב 'חובל' הוא על חבורה שאינה חוזרת

בְּעָא מִנֵּיהּ לֵוִי מֵרַבִּי: מִנַּיִן לְחַבּוּרָה שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת, שהיא נחשבת לחבורה, אבל חבורה שהיא חוזרת, אינה חבורה, ולכן שרצים שאין להם עור, אף שחבלו בהם, ונאסף שם דם, אין זו חבורה שהדם חוזר למקומו. וכל שכן שמכה קטנה שלא נצרר בה דם כלל, לא חייבים עליה משום חובל.

דִּכְתִיב 'הֵיהָפֵךְ כּוּשִׁי עוֹרוֹ וְנָמֵר חֲבַרְבֻּרֹתָיו',

מַאי 'חֲבַרְבֻּרֹתָיו',

אִלֵּימָא דְּקָאֵי רִקְמֵי רִקְמֵי [אם תאמר שעורו מנומר בגוונים, גוונים],

אם כן: **הַאי** [לשון זו] שאמר הפסוק: **'וְנָמֵר חֲבַרְבַּרְתָּיו'** קשה, שהרי **'נָמֵר גְּוָנָיו' מִיבְּעֵי לֵהּ** - היה צריך הפסוק לומר 'נמר גוניו', שהוא מנומר בגוונים שונים?

אֶלָּא [הכתוב מדבר על רשעת הרשע, שאינו חוזר בו, ו'נמר' הוא לשון חילוף ותמורה, וכך אומר הפסוק, הרי הוא] **כְּכוּשִׁי, מָה עוֹרוֹ דְּכוּשִׁי אֵינָהּ חוֹזֶרֶת,** שהוא שחור ואינו משתנה, **אַף חֲבוּרָה אֵינָהּ חוֹזֶרֶת,** שחבורה אינה חוזרת לקדמותה, שבמקום המכה העור נהיה רך, ואינו מתקשה.

ומכאן המקור ש'חבורה' היא חבורה שאינה חוזרת.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וּשְׁאָר שְׁקָצִים כּוּ'** ורמשים, החובל בהם פטור.

מדייקת הגמרא, מלשון המשנה משמע שרק על חבלתם פטורים, **הָא** [אבל אם] **הוֹרְגָן חַיָּיב, מַאן תַּנָּא** [מי התנא שסובר זאת]?

רבי ירמיה: משנתינו הסוברת שחייבים על הריגת שרצים, היא דעת רבי אליעזר (שסובר שחייבים על הריגת כינה). אבל לרבנן (שסוברים שפטורים על הריגת כינה), פטורים גם על הריגת שאר שרצים

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּתַנְיָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַהוֹרֵג כִּנָּה בְּשַׁבָּת, כְּהוֹרֵג גָּמָל בְּשַׁבָּת, שחייבים על הריגתו. (משום שגמל הוא דוגמא לבעל חי גדול, תפסו דוגמא זו).

רב יוסף: גם רבנן מודים שחייבים על הריגת שקצים ורמשים (ומחלוקת רבי אליעזר ורבנן היא רק לגבי כינים)

מַתְקִיף לַהּ רַב יוֹסֵף, עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֶלָּא בְּכִינָּה דְּאֵינָהּ פָּרָה וְרָבָה, אֲבָל שְׁאָר שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים דְּפָרִין וְרָבִין, לָא פְּלִיגִי,

[ביאור המחלוקת לגבי כינים:] **וּשְׁנֵיהֶם לֹא לְמָדוּהָ אֶלָּא מֵאֵילִים** [שבמשכן שחטו 'אילים' בשביל עורותיהם לכיסוי המשכן],

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר, חייבים על כל בעל חי שהוא **כְּאֵילִים, מָה אֵילִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן נְטִילַת נְשָׁמָה, אַף כֹּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְטִילַת נְשָׁמָה,** ונמצא שחייבים גם על הריגת כינים.

וְרַבָּנַן סָבְרִי גם כן שחייבים על כל בעל חי שהוא **כְּאֵילִים,** אך לומדים זאת כך: **מָה אֵילִים דְּפָרִין וְרָבִין, אַף כֹּל דְּפָרֶה וְרָבֶה,** וכינים אינם פרים ורבים.

[שאלה א' על רב יוסף, הרי כינה פרה ורבה, ומוכח שנחלקו רבי אליעזר וחכמים גם על מה שפרה ורבה:]

אָמַר לֵהּ אַבָּיֵי: וְכִינָּה אֵין פָּרָה וְרָבָה? וְהָאָמַר מָר [והרי שנינו במסכת עבודה זרה:] **יוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזָן מִקַּרְנֵי רֵאמִים וְעַד בֵּיצֵי כִּנִּים,** ומשמע 'כינים קטנים' כשיוצאים מביציהן, הרי שהם פרים ורבים.

[תשובה:] **מִינָא הוּא דְּמִקְּרֵי בֵּיצֵי כִּנִּים,** יש סוג כינים שנקרא 'ביצי כינים', ולא שהם כינים שיוצאים מביציהם, שהכינים אכן לא פרים ורבים.

[שאלה ב׳ על רב יוסף:]

וְהָתַנְיָא, טִפּוּיֵי [מין שרץ], **וּבֵיצֵי כִּנִּים?**

[תשובה:] **מִינָא הוּא דְּמִקְּרֵי בֵּיצֵי כִּנִּים.**

[שאלה ג׳ על רב יוסף, מברייתא שמשמע שרבי אליעזר וחכמים נחלקו גם דבר שפרה ורבה:]

שואלת הגמרא: **וְהָרֵי פִּרְעוֹשׁ דְּפָרֶה וְרָבֶה, וְתַנְיָא, הַצָּד פַּרְעוֹשׁ בְּשַׁבָּת** [ממקום שאינו ניצוד ועומד, כגון מעל גבי קרקע, או מבגדיו מבחוץ], **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר,** וכשם שנחלקו בצידה, מסתבר לומר שנחלקו גם לגבי הריגה, ואף שהפרעוש פרה ורבה

[תשובה:] **אָמַר רַב אַשִׁי: צֵידָה אַהֲרִיגָה קָרְמֵית** [וכי אתה מקשה מעניין צידה על עניין הריגה], הלא יש לחלק ולומר: **עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶלָּא** [לגבי צידת פרעוש], **דְּמָר** [רבי אליעזר] **סָבַר דָּבָר שֶׁאֵין בְּמִינוֹ נִצּוֹד, חַיָּיב** על צידתו. **וּמָר** [רבי יהושע] **סָבַר, פָּטוּר** [על צידת דבר שאין במינו ניצוד]. **אֲבָל לְעִנְיַן הֲרִיגָה, אֲפִילּוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מוֹדֶה,** שחייבים על הריגת פרעוש, כיון שהוא פרה ורבה.

◆◆◆

(נוסח א׳) מה שנאמר במשנה הצדן שלא לצורך פטור, הוא דעת רבי שמעון

שנינו במשנה: **הַצָּדָן לְצֹרֶךְ חַיָּיב וְכוּ׳** שלא לצורך פטור.

מבררת הגמרא: **מַאן תַּנָּא** [שסובר שלא חייבים על צידה שלא לצורך]?

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר מְלָאכָה שֶׁאֵין צְרִיכָה לְגוּפָהּ, פָּטוּר עָלֶיהָ.

(נוסח ב׳) מה שנאמר במשנה המפיס מורסא בשבת להוציא ליחה פטור, הוא דעת רבי שמעון

אִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַהָא, הַמַּפִּיס מָרְסָא [הפותח פצע] **בְּשַׁבָּת, אִם לַעֲשׂוֹת לָהּ פֶּה, חַיָּיב. אִם לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה לֵחָה פָּטוּר.**

מַאן תַּנָּא?

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא דְּאָמַר מְלָאכָה שֶׁאֵין צְרִיכָה לְגוּפָהּ פָּטוּר עָלֶיהָ, שעשיית פתח היא מלאכת בונה או מכה בפטיש, וכשפותח להוציא ממנה לחה, אינו לו צורך שיהיה שם פתח מכאן ואילך, אלא רק רוצה כעת להוציא את הליחה.

(נוסח ג׳) מה שנאמר במשנה הצד נחש שלא ישכנו פטור, הוא דעת רבי שמעון

וְאִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַהָא, הַצָּד נָחָשׁ בְּשַׁבָּת, אִם מִתְעַסֵּק בּוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁכְּנוּ, פָּטוּר.

אִם לִרְפוּאָה, חַיָּיב. מַאן תַּנָּא?

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא דְּאָמַר מְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ פָּטוּר עָלֶיהָ, שהצידה היא המלאכה, וזה אינו צריך לצידה אלא שלא ישכנו הנחש, ואם יודע שתעמוד ולא תזיקנו לא היה צד.

◆◆◆

מתי מתחייב השולה דג מהים משום נטילת נשמה

אָמַר שְׁמוּאֵל: הַשּׁוֹלֶה דָּג מִן הַיָּם, כֵּיוָן שֶׁיֵּבֵשׁ בּוֹ כְּסֶלַע [כרוחב מטבע 'סלע'], **חַיָּיב,** משום נטילת נשמה, שדג זה שוב לא יחיה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין: וּבֵין סְנַפִּירָיו - דין זה נאמר כשיבש בין סנפיריו.

אָמַר רַב אַשִׁי: לָא תֵּימָא יָבֵשׁ מַמָּשׁ, אֶלָּא אֲפִלּוּ דְּעָבֵד רִירֵי [שנוגעין בו, וחוט הרירים נמשך מן האצבע של הנוגע].

◆◆◆

עקר עובר שבמעיה (אף שאינו מחובר לקרקע) חייב משום עוקר דבר מגידולו

אָמַר מָר בַּר הַמְדוּרֵי אָמַר שְׁמוּאֵל: הוֹשִׁיט יָדוֹ לִמְעֵי בְּהֵמָה וְדִלְדֵּל [עקר] **עוּבָּר שֶׁבְּמֵעֶיהָ** [שהפילתו על ידי דלדול זה], **חַיָּיב.**

מַאי טַעְמָא?

אָמַר רָבָא: בַּר הַמְדוּרֵי אַסְבְּרַהּ לִי [הסביר לי טעמו של דבר זה], **לָאו** [וכי לא] **אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הַאי מַאן דִּתְלַשׁ כְּשׁוּתָא מֵהֵזְמֵי וְהִיגֵי** [מי שתולש 'כשות' מתוך קוצים], **מִיחַיַּיב מִשּׁוּם עוֹקֵר דָּבָר מִגִּדּוּלוֹ,** [ואף על פי שהכשות אינה מחוברת לקרקע, אלא יונקת מריח הקרקע שהקוצים יונקים ממנו], ואעפ"כ חייב בזה משום עוקר דבר], **הָכָא נָמֵי** [כאן גם לגבי דלדול עובר, אף שאינו מחובר לקרקע], **מִיחַיַּיב מִשּׁוּם עוֹקֵר דָּבָר מִגִּדּוּלוֹ.**

התולש פטריות חייב משום עוקר דבר מגידולו

אָמַר אַבָּיֵי: הַאי מַאן דִּתְלַשׁ (דף קח) **פִּטְרָא** [פטריות] **מֵאַנָּא דְּחַצְבָּא** [משפת הכלי, שפעמים גודלים פטריות בשפת דלי, ממים שיש דלי], **מִיחַיַּיב מִשּׁוּם עוֹקֵר דָּבָר מִגִּדּוּלוֹ.**

[שואלת הגמרא:] **מֵתִיב רַב אוֹשַׁעְיָא, הַתּוֹלֵשׁ מֵעָצִיץ נָקוּב, חַיָּיב. וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב פָּטוּר,** משום שאינו מחובר לקרקע העולם. ומדוע אינו חייב משום עוקר דבר מגידולו, כמו שעל תלישת פטריות חייבים.

[עונה הגמרא:] **הָתָם לָאו הַיְינוּ רְבִיתֵיהּ** [שם, לגבי עציץ, לא זהו דרך גידולו], שאין דרך זריעה בעציץ שאינו נקוב, ולכן לא חייב על תלישתם משום עוקר דבר מגידולו. אבל **הָכָא** [כאן לגבי פטריות] **הַיְינוּ רְבִיתֵיהּ,** כך הוא עיקר גידולם, ולכן חייב על תלישתם משום עוקר דבר מגידולו.

פיטורא. פטוריות בולי"ן: **מאוגא דחצבא.** פעמים שהוא גדל בשפת הדלי ממיס: **ושאינו נקוב פטור.** משום דלא מחזיר בקרקע עולם הוא: **לאו היינו רביתיה.** דאין דרך זריעה שם אבל אלו שאמרנו הוא עיקר גידולן: **נקבי נקבי.** מקום מוצב עולה: **לא ניחוש.** דלמאנא אמר ל) וכתבתם כתיבה תמה שלימה ולא מופסקת: **בכנפיו.** בעולם הקוף משמעי שישמעינו בעוד כנפיו בו ומקטעים כנפיו כל כנפי הגוף בגו"ש בלע"ז. ונלה הוא הדקה שהיא בשפר כמין אמר שאין לה שרשים קשים: **להכשיר אם העור.** לימדך הכתוב שאינו צריך הפשט כעולת בהמה שפשל בה את העור: **פירלי.** היינו נקבי: **מאי אם יבא אליהו ויאמר.** היתר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים היא: **ותפגן עלמות הדג ועורו מלינן בתאל המם.** לפי שאין מקבלין טומאה כדמניא בת"כ) עור יכול עורות שבים כו' ועלמות הדג נמי דכלי עצם דמקבלים טומאה מכל מעשה עזים ולפיכן לא להניח דבר הבא מן העזים מן הקרנים ומן הטלפים) אבל דגים לא וכל שאינו מקבל טומאה חוצץ בפני הטומאה ומשנה זו במס' כלים: **דהוו דנו.** גליהן מגביהן: **נאקבוני אפיה.** לעשות המילה בציבוי בשהוא נפנה על דופני הספינה שלא ירחה גיוויו. ע"ז לקמן: **ועיריי.** ענין נער משום לערו שאף הוא עכור ומפני שלא היה רוח מנשבת ולא המים נעשין גלין הבין שלבבות אדם גדול הוא והגהר היה משון מע"ש לבנבל: **פפי.** הרים הבין בנקבוני אם יין הוא לא המתיק כמו בת תיבא דאמר גבי יין נסך (ע"ז ד' סו:). כלומר בדקהו אם מבסם הוא אם לאו: **מנין נדם כמים ומנן** (נדה דף יט.). ה' המים ומעלים בשאה וכולן משום דמרלאינן אדומים אף על גב דשמור מגת בהו אמרינן שאור אדום הוא אלא שלקה: **ונאמר נהגו עולנו.** גבי נטיעה (ויקרא יט): **המם.** בשותיותיה עולנו: **ואין דנין עולנו מעולנו.** דאין זו אמירה המה שאינו מפורש בכתוב המיבה עולת מה: **פיפוח קרנא בעיניה.** הבין בו שלנטותו בא: **אוכלים נהמא דשערי.** כדי לשלא הדופק היה שמולא: **ונא אחוי ליה בים הכסה.** שמתון כך מתבסן ומתבלבל הזכל במעיני ומתמוגג כולו: **ונכרכום.** הלחיגרות: **בשערן.** אלו ואמר כך מכניסן בדפוסי הקליפה שלהן: **אספקלטור.** שר הבתמיס בלשון יווני: **זה שסרגו מלך.** ואלו לקו ע"י בולן: **קאלוס.** משוכה טעם זה: **מתני' הילמי.** שלמעייל"ת: אבל

פיטרא מאונא דחצבא מיחיים משום עוקר דבר מגידולו מתיב רב אושעיא [6] התולש מעציץ נקוב חייב ושאינו נקוב פטור התם לאו היינו רביתיה הכא היינו רביתיה; חיה ועוף כו': אמר רב הונא [א]כותבין תפילין על גבי עור של עוף טהור אמר רב יוסף מאי קמ"ל דאית ליה עור תנינא החובל בהן חייב א"ל אביי טובא קמ"ל דאי ממתניתין הוה אמינא כיון דאית ביה ניקבי ניקבי לא קמ"ל [2]כדאמרי במערבא [3]כל נקב שהדיו עוברת עליו אינו נקב מיתיבי רבי זירא [1]בכנפיו להכשיר את העור ואי ס"ד עור הוא היכי מרבי ליה קרא א"ל אביי עור הוא ורחמנא רבייה איכא דאמרי א"ר זירא אף אנן נמי תנינא בכנפיו [2]לרבות את העור אי אמרת בשלמא עור הוא היינו דאיצטריך קרא לרבויי אלא אי אמרת לאו עור הוא אמאי איצטריך קרא לרבויי אמר ליה אביי לעולם אימא לך לאו עור הוא ואיצטריך סד"א כיון דאית ביה פירצי פירצי מאים קמ"ל בעא מיניה מר בריה דרבינא מרב נחמן בר יצחק מהו לכתוב תפילין על גבי עור של דג טהור א"ל אם יבא אליהו ויאמר מאי אם יבא אליהו ויאמר אילימא אי דאית ליה עור א"ל דלית ליה עור הא חזינן דאית ליה עור ועוד התנן [3]דעצמות הדג ועורו מציילין באהל המת אלא [4]אם יבא אליהו ויאמר אי פסקא זוהמא מיניה אי לא פסקא זוהמא מיניה: שמואל וקרנא הוו יתבי אגודא דנהר מלכא חזינהו למיא דקא דלו ועכירי א"ל שמואל לקרנא גברא רבה קאתי ממערבא וחייש במעיה וקא דלו מיא לאקבולי אפיה קמיה זיל תהי ליה אקנקניה אזל אשכחיה לרב א"ל מניין שאין כותבין תפילין אלא על גבי עור בהמה טהורה א"ל דכתיב [2]למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך [3]מניין לדם שהוא אדום שנאמר [3]ויראו מואב מנגד את המים אדומים כדם [1]מניין לחילה שבאותו מקום נאמר כאן [4]ערלתו ונאמר להלן [5]ערלתו מה להלן דבר שעושה פרי אף כאן דבר שעושה פרי אימא לבו דכתיב [6]ומלתם את ערלת לבבכם אימא אזנו דכתיב [7]הנה ערלה אזנם דנין ערלתו תמה מערלתו תמה ואין דנין ערלתו תמה מערלת שאינה תמה א"ל [8]מאי שמך קרנא א"ל יהא רעוא דתיפוק ליה קרנא בעיניה לסוף עיילילה שמואל לביתיה אכוליה נהמא דשערי ובסא דהרסנא ואשקייה שיכרא ולא אחוי ליה בית הכסא כי היכי דלישתלשל לייט רב ואמר מאן דמצערן לא לוקמוה ליה בני וכן הוה: כתנאי מניין לחילה שבאותו מקום נאמר כאן ערלתו ונאמר להלן ערלתו מה להלן דבר שעושה פרי אף כאן דבר שעושה פרי דברי ר' יאשיה ר' נתן אומר אינו צריך דברי הוא אומר [4]וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו מקום שניכר בין זכרות לנקבות [6]ת"ר [1]כותבין תפילין על גבי עור בהמה טהורה ועל גבי עור נבלות וטרפות שלהן [2]ונכרכות בשערן [3]ונתפרות בגידן והלכה למשה מסיני [4]שהתפילין נכרכות בשערן ונתפרות בגידן אבל אין כותבין לא על גבי עור בהמה טמאה ולא על גבי עור חיה טמאה ואינו צריך לומר על גבי עור נבלה וטרפה שלהן ואין נכרכין בשערן ואין נתפרות בגידן וזו שאילה שאל [1]ביתוסי אחד את ר' יהושע הגרסי מניין שאין כותבין תפילין על עור בהמה טמאה דכתיב [2]למען תהיה תורת ה' בפיך מדבר המותר בפיך אלא מעתה על גבי עור נבלות וטרפות אל יכתבו א"ל אמשול לך משל למה"ד לשני בני אדם שנתחייבו הריגה למלכות אחד הרגו ואחד הרגו איספקלטור [3]איזה מהן משובח הוי אומר זה שהרגו מלך אלא מעתה יאכלו אמר ליה התורה אמרה [5]לא תאכלו כל נבלה ואת אמרת יאכלו א"ל קאלוס: **מתני' [4]** אין עושין הילמי בשבת אבל

ואי' ס"ד עור הוא היכי מרבי ליה קרא. מימה לר"י הא אפילו נוקב שבכנפיה מרבה קרא וי"ל [א] דבהמה נמי אשמעת שהיה קרב שיעור שבזקן תיישים ואמר שבראש רחלים כלתמרינן בזבחים (דף פה:) ובחולין (דף ג.) דלא קפיד קרא אלא אהפשט עור וי"ל אע"פ שהעולה קריבה אי עור הוא לריך הפשט: **ר"ח** ל"ג וקבלו מיא לאקבולי אפיה אלא הכי גרס חזנהו שמואל למיא דקבלו ואכיר אמר שמואל גברא רבה קאתי ומסי כמעיה פי' שמע שמואל שמועה אשאם גדול היה בא בספינה [2] וידע שמואל שיהא שמחה מן הנהר אותו אלא אם גדול ומתון כך יחוש במעיו לפי שהמים היו עכורים [3] מתמת הרוח שהיה מבלבלה [4] ולפי ששמואל היה רופא מומחה א"ל לקרנא זיל תהי ליה בקנקניה פי' תראה אם הוא מכס וראוי לכבדו אביאתו לביתי ותעשה לו רפואה ואכבדנו לפי מה שראוי לו: **מניין לדם שהוא אדום.** וכל אותן ד' מיינין דמרבינן [5] מדמיה דמיה יש בהן לד אדמומית:

איזה מהן חשוב אותו שהחרו מלך. וא"ת מיתה מתו מאליהן נמוותו ועקורות מאי איכא למימר וי"ל כיון [6] דמתו שרי א"כ מן המותר בפיך לאו דוקא אלא ממין המותר בפיך קתמר: **אין** עושין הילמי בשבת. הלכה כרבנן דבפרק קמא דעירובין (דף יז:) אמר אין הלכה כר' יוסי לא בהילמי ולא בלחיין [1] ואמר נמי בקונטרס וכבר נהגו העם בלחי מסאו וכיון דאין הלכה כר' יוסי בלחיים כ"ש בהילמי דאפילו רב הונא בר חגיגא דפליג התם בלחיים מודה בהילמי שרי לעשות מי מלח בשבת לימן בו עופות לגוויין ואם נותן מלח על העופות ואח"כ נותן משקין עליהם שרי אפילו לרבי יוסי שהשמוטית ממתיק המלח כמו שמן [2]:

עין

תורה אור השלם

1 וְשָׁפַע אֹתוֹ בְּבָנָיו לֹא בְּדִיל וְהִקְטִיר אֹתוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ עֹלָה הוּא אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ: ויקרא א יז

2 וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיךָ כִּי בְּיָד חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ יְיָ מִמִּצְרָיִם: שמות יג ט

3 וַיַּשְׁכִּימוּ בַּבֹּקֶר וְהִשְׁמֵשׁ זָרְחָה עַל הַמָּיִם וַיַּרְאוּ מוֹאָב מִנֶּגֶד אֶת הַמַּיִם אֲדֻמִּים כַּדָּם: מלכים ב ג כב

4 וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יָמוֹל אֶת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ אֶת בְּרִיתִי הֵפָר. בראשית יז יד

5 וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יט כג

6 וּמַלְתֶּם אֶת עָרְלַת לְבַבְכֶם וְעָרְפְכֶם לֹא תַקְשׁוּ עוֹד: דברים י טז

7 עַל מִי אַדְבֵּרָה וְאָעִידָה וְיִשְׁמָעוּנִי הִנֵּה עֲרֵלָה אָזְנָם וְלֹא יוּכְלוּ לְהַקְשִׁיב הִנֵּה דְבַר יְיָ הָיָה לָהֶם לְחֶרְפָּה לֹא חָפְצוּ בוֹ: ירמיהו ו י

8 לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: דברים יד כא

מוסף תוספות

א. דנוצה אין דומה לעור. תוס' בתי"מ. ב. בהחיא יומא. ר"ת. ג. מטיט ועפרורית. תי"מ. ד. [ד]משלשלין הבטן. דמק"ן. ה. [ד]מק"ע קייל. תוס'. ו. נמצא דעקורות. ונחורות נמי שרי. תוס' בתי"מ. ז. ר"ל שהיה מצריך בראבן ובוריבין ג' טפחים, ואינו כן, אלא גבהן עשרה ורחבן ובוריבין כל שהוא. מאירי. ח. דשמן ומלח אפי' ר' יוסי מתיר לתת אח"כ מים או יין עליהם. תוספות מיימונות.

ר מ' מ"ר ס"מ מהלכות תפילין פרק ב' וס"מ מהל' כלים הל' ד' סמג עשין כב. רמ בתוס"ע ס"מ סי' לב סעיף ד' ובוס"ע ריד סי' רעג סעיף ב' [והכהס"ס בהל' כלים הלכה כז]:

יא ב מרי' ס"מ מהל' תפילין הל' כ' כוס"ע ס"מ סי' לב סעיף יב:

יב ג מרי' ס"ע מהל' מעשה קרבנות הל' כא סמג עשין קפ:

יג ד מרי' ס"ע מהל' טומאת מת הלכה יא:

יד ה מרי' ס"מ מהל' תפילין הל' י' סמג עשין כב. רמ בוס"ע ס"מ סי' לב סעיף יב ובוס"ע ריד סי' רעג סעיף ו [והכהס"ס בהלכות ס"מ הלכה כז]:

טו ו מרי' ס"מ מהל' פיאות הל' יא [ובוס"ע ריד סי' רפה סעיף ו]:

טז ז מרי' ס"מ מהל' תפילין הלכה י' סמג עשין כב. רמ בוס"ע ס"מ סי' לב סעיף יב ובוס"ע ריד סי' רעג סעיף ו [ובמלגמי מהל' תפילין דף עמ: ובכס"ס שם הלכה ז]:

יח ח מרי' ס"ע שם הלכה ז ס' סמג שם בוס"ע ס"מ סי' לב סעיף מה:

יח ט מרי' שם הלכה ז וט בוס"ע שם סעיף מט:

תורה אור השלם

1 וְשָׁפַע אֹתוֹ בְּבָנָיו לֹא בְּדִיל וְהִקְטִיר אֹתוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ עֹלָה הוּא אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ: ויקרא א יז

2 וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיךָ כִּי בְּיָד חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ יְיָ מִמִּצְרָיִם: שמות יג ט

3 וַיַּשְׁכִּימוּ בַּבֹּקֶר וְהִשְׁמֵשׁ זָרְחָה עַל הַמָּיִם וַיַּרְאוּ מוֹאָב מִנֶּגֶד אֶת הַמַּיִם אֲדֻמִּים כַּדָּם: מלכים ב ג כב

4 וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יָמוֹל אֶת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ אֶת בְּרִיתִי הֵפָר. בראשית יז יד

5 וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יט כג

6 וּמַלְתֶּם אֶת עָרְלַת לְבַבְכֶם וְעָרְפְכֶם לֹא תַקְשׁוּ עוֹד: דברים י טז

7 עַל מִי אַדְבֵּרָה וְאָעִידָה וְיִשְׁמָעוּנִי הִנֵּה עֲרֵלָה אָזְנָם וְלֹא יוּכְלוּ לְהַקְשִׁיב הִנֵּה דְבַר יְיָ הָיָה לָהֶם לְחֶרְפָּה לֹא חָפְצוּ בוֹ: ירמיהו ו י

8 לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: דברים יד כא

מוסף תוספות

א. דנוצה אין דומה לעור. תוס' בתי"מ. ב. בהחיא יומא. ר"ת. ג. מטיט ועפרורית. תי"מ. ד. [ד]משלשלין הבטן. דמק"ן. ה. [ד]מק"ע קייל. תוס'. ו. נמצא דעקורות. ונחורות נמי שרי. תוס' בתי"מ. ז. ר"ל שהיה מצריך בראבן ובוריבין ג' טפחים, ואינו כן, אלא גבהן עשרה ורחבן ובוריבין כל שהוא. מאירי. ח. דשמן ומלח אפי' ר' יוסי מתיר לתת אח"כ מים או יין עליהם. תוספות מיימונות.

לעזי רש"י

בולי"ן [בולי"ר"ן]. פטריות.

בלי"ש [בלומי"ש]. נוצות (הנדולות).

שלמוייר"א. מי מלח.

מוסף רש"י

התולש מעציץ נקוב חייב. דקוי מתמוכר. דיוקן מן הקרקע ע"י הנקב שמרים למלמות הקרקע ופשוט הנקב כדמשי (בעיל עזה.). **ונכרכות בשערן ונתפרות בגידן.** שלריך לקשור מגרות הספרות בשער עור בהמה טהורה ומופסקן בגיד בהמה טהורה. כשערן, בשער של מין הקלף, כלומר בשל טהורה (לעיל כחס).

רבינו חננאל

פיטורא מאונא דחצבא חייב משום עוקר דבר מגידולו. פי' פיטורא זה ממיני כמהין ופטריות. ומפורש בגמרא ברכות פרק כיצד מברכין אמר אביי מירבא קא רבו מן ארגא, ומיקן מן ארוא ינקי, עיקר שלהן מן הקרקע הא מיתמ[א]מר בהן גידולי הארץ. והכין נמי עוקר פטריות מן אונא דחצבא, אע"פ שהוא כלי חרס יוצא ונגדל ובאורא ינקי, ובמה דאית לפיטורא במקום גידולי, אין ביה כח דיניק מן אוירא, וכד מיעקר לא יניק מאוירא. **מותרים** רבה אושאה התולש מעציץ נקוב חייב ומשאינו נקוב פטור, דאלמא פיטורא באונא דחצבא כעשב בעציץ נקוב [שאינו] נקוב דמי. **ופרקינן** התם לאו היינו רבותיה הכא היינו רבותיה. מפרשי רבנן עשב בעציץ שאינו נקוב בחליש דמי כדמפרש בסוף המצניע, והאי פיטורא באונא דחצבא לאו בחליש דמי, הילכך התם לאו עוקר דבר מגידולו, (דהוא רבותיה) הכא עוקר דבר מגידולו [דהוא רבותיה]. **והילכתא** כדרב הונא שכותבין תפילין על עוף טהור, ואע"ג דאית ביה ניקבי, שהרוי עובר עליו כשר. ואע"ג דדחי אביי לסייעתיה מן ושסע אותו בכנפיו לרבות את העור, דקאמר לעולם אימא לך לאו עור הוא ואיצטריך כו', דיתור בעלמא הוא דדחי, ומתניתין החובל בהן חייב. **בעא מר בריה דרב** נחמן מהו לכתוב תפילין על עור של דג טהור. אסיקנא אם יבא אליהו ויאמר פסקה זוהמא מיניה כשעובדין אותו, ואי לא לא. **פי' דשמואל וקרנא** דהוו יתבי חזון אגודא דדלו ועכירי כו'. הוה שמע ליה לשמואל דגברא דאתי ממערבא אם יבא אליהו ויאמר גברא רבה דקא אתי חייש במעיה. **ואי** כלקנקנין, פי' כגון טעום יין שבזה הקנקן מלשון קרנא הוה ואי כמחבת [כתובות דף קמ.], כלומר חזי גמרה. וכיון דחזא דהוא רב גדול צוה שמואל אם קרנא עיילילה לביתיה, **ואוכליה אוכלי דשערי** ובסא דהרסנא לא לקיים לה ולא ידע דלאסייה הוא דעביד כיר לטייה לא לקיים לה ברא לסמן דמצערן לצערה, ולא איקיים ליה לשמואל ברא אלא בנתא. וכיון דאיתידע ליה הכי לדב דלאסייה הוא דעביד ליה הכי ולטוחיה איתקיימא בשמואל חש דלא ניחלוש דעתיה דברבריה על נפשיה כדמפרש בס"ק פרק מרובה (דף פז.), והיינו מעשה (דיסורה) [דסוגיין]. ולטייה נמי לקרנא ונפקא ליה [קרן] של בשר בעינו. **פי' קאלוס** בלשון יון טוב, כלומר הודה לדברו וא"ל טוב מה שאמרת. **והלכה** כת"ק דמתניתין. **אין עושין הילמי בשבת** אבל

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

אבל עושה כו'. מפרש בגמ': **והלא הוא הילמי בין רב בין מעט.** ואם המרובים אסורים אף המועטים אסורים ואם אלו אלו מותרים אף אלו מותרין. ובגמרא מפרש דלמומרא מ"ר יוסי דסובן לאיסור מפני שהוא כמעבד מתקן את האוכל הנתון לתוכו כדי שיתקיים: **ואלו הן המותרין נותן שמן לתוך מים בתחלה.** קודם שיתן המלח נותן שמן לתוך המלח בתחלה קודם שיתן המים דהשמן מעכב שאין המלח מתערב יפה בין המים ומתיש את כחו מהיות מי מלח עזין אבל לא יתן מים ומלח תחילה אפילו נותן שמן ומלח יחד הוא שרלה כמעבד: **נבו' מאי קאמר.** מאי הילמי ומאי מי מלח: **לאסור או לפטור.** אם דקאמר שריבוי טוען לאיסור או לאיסור: **בכבשין.** ירק שכובש להתקיים: **גיסטרא.** כלי שבור של חרס ואינו ראוי לכל תשמיש כשלם ומקניח אותו לכך: **שבכילה לפה בסס.** כח המלח מעבבת מלשקוע: **למורייסא.** של דגים: **אין מולחין לגון וכילא.** ג' וד' מתיבות יחד שהמלח מעבבן ועשין קשין וחוי תיקון: **מריש הוה מלחא פוגלא.** בשבתא: **פוגלא.** גון: **בשרי.** תילין גדוהיס עיגול על עיגול: **מימלח לא מלחא.** שתים יחד: **עבוי.** בשעה אילילה מטמילגא ואכילגא: קליפה מיאוה דביה היל המלגון אלא איידי דתני בהדי פתרוא ולגון קליפה נקט בה נמי לשון קליפה: **אין יולאין מבני מעים.** שמתקשרין ומתפקשין ונעלרין: **לא טבע גברא בימא דסדום.** מפני שהמים מלוחין וכח מלילתן מעכבו מלטבוע: **והפוכה מילה.** דברים האמורים בה הפוכין: **בשורא טבע.** דתמיה: **מהו למימני מהני מיא** גרסינן. מי אסור משום רפואה דנזור רבנן בכל רפואות בשבת משום שמיקת שממנין ואלו מרפאין את העין: **שפיר דמי.** דלאו מוכחא מילתא דלרפואה עביד. אף על פי שמרפאין שרי דטעמא דרפואה דאסירא ליתא אלא גזירה שמא ישחוק שממנין דדמי לטחינה שהוא אב מלאכה: **מהו למימן ולמפפא.** לשון אין מעמלין את המח (לקמן דף קצא:) עולם עיניו. בשהוא רוחץ מהן בשבת מהו שיהגיל ויפתח עיניו כדי שיכנס מהן לעין: **ליולא בו שמעתא.** דהיכא דמוכחא מילתא דלרפואה עביד אסור ומימן ומפפא נמי מוכחא מילתא והא אסקדותא דרב דימי דאמר לא טבע גברא בימא דסדום בשבת אפילו לן מינה הא כיון דמליחי טובא מהו ואסור למימן ולמפפא: **זימנין א"ל וכו'.** שקבל משייהס: **ורבוייהו.** רב מתנה ומר עוקבא: **משמיה דאבוה דשמואל ולוי אמרי.** תרתי מילי אמור חדא משמיה דאבוה דשמואל וחדא משמיה דלוי: **חד אמר.** אבוה דשמואל אבל לוי: **יין בתוך העין.** דעמין ופתח אסור דמוכחא מילתא: **על גב העין מותר.** דאמרי לרחילה בעלמא עבדי: **רוק תפל.** שלא טעם כלום משגיעור משגמו: **אפילו על גב עין אסור.** דמוכחא מילתא דלרפואה דאילו לרחילה אמיים. להכי נקט רוק תפל לפי שהוא חזק ומרפא: **ולטעמיך כו'.** א"כ לוי ולא חדא אמר בתמיה והא חדא משמיה דשמואל אמר בדאמרן: **קילורין.** לוח"ל בלע"ז: **ונותן ע"ג עיניו.** לרחילה כיון דאלרהוה לשרוחה מע"ש אינה היכרא ולינה למיגזר ומאן דחזיגהו סבר דרחילה בעלמא היא דכסבר שהוא יין: **כולי האי ודאי לא שרא.** דמוכחא מילתא: מר עוקבא הוה שכיח גבי מר שמואל ואב ב"ד היה בימיו כדאמרינן לעיל (דף נה. ובמושב קטן דף סח:): **סיפא לוגן.** לתת בעיניו: **ורחילה ידיס ורגליס בחמין ערבית.** נמי מלילה הבעיניס: **הוא היה אומר.** ר' מונא: **יד נעין.** שחיית קודם שיטול ידיו: **פיקלן.** נוח לו שתקלן שרוח רעה שורה על היד ומסמתו וכן כולן: **לאסודה.** מיבדא דכוסילתא פלימתא"ה בלע"ז: **לפי טבעה.** נקב הלבי שבגוגל הטבעת: **פיקלן.** ולא תגע שוב בעין לו בלחון קודם נטילה:

לגיגית

יב א ב מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שכח סעיף ג:
כ ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
כא ה ו מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה כה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שכח סעיף כ:
כב ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף כא:
כג ט טוש"ע ח"מ סי' ד סעיף ג:
כד י שם סעיף ד:
כה כ מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' כג טוש"ע ח"מ סי' כג סעיף ד:
כו ל טוש"ע ח"מ סי' ד סעיף ד:

אבל [א]עושה הוא את מי המלח וטובל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל [ב]א"ר יוסי והלא הוא הילמי בין מרובה ובין מועט ואלו הן מי מלח המותרין נותן שמן לבתחלה לתוך המים או לתוך המלח: **גבו'** מאי קאמר א"ר יהודה אמר שמואל ה"ק אין עושין מי מלח מרובין אבל עושה הוא מי מלח מועטין: א"ר יוסי והלא הוא הילמי בין מרובין בין מועטין: איבעיא להו רבי יוסי לאסור או להתיר אמר רב יהודה להתיר מדלא קתני רבי יוסי אוסר א"ל רבה הא מדקתני סיפא ואלו הן מי מלח המותרין מכלל דר' יוסי לאסור אלא אמר רבה לאסור וכן אמר רבי יוחנן לאסור תניא נמי הכי אין עושין מי מלח מרובין לתת לתוך הכבשין שבתוך גיסטרא אבל עושה הוא מי מלח מועטין ואוכל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל א"ר יוסי וכי מפני שהללו מרובין והללו מועטין אסורין והללו מותרין יאמרו מלאכה מרובה אסורה מלאכה מועטת מותרת אלא אלו ואלו אסורין הן ואלו הן מי מלח המותרין נותן שמן ומלח או שמן ומים ובלבד שלא יתן מים ומלח לבתחלה: (עזין צנון ואתרוג סימן): תני רבי יהודה בר חביבא [ג]אין עושין מי מלח עזין מאי מי מלח עזין רבה ורב יוסף בר אבא דאמרי תרווייהו כל שהביצה צפה בהן וכמה אמר אביי תרי תילתי מילחא ותילתא מיא לאמאי עבדי לה א"ר אבהו למורייסא תני רבי יהודה בר חביבא אין מולחין צנון וביצה בשבת רב חזקיה משמיה דאביי אמר [ד]צנון אסור וביצה מותרת אמר רב נחמן מריש הוה מלחנא פוגלא אמינא אפסודי קא מפסידנא ליה דאמר שמואל פוגלא חורפי מעלי כיון דשמענא להא דכי אתא עולא ואמר במערבא מלחי [ה]כישרי כישרי [ו]ממלח לא מלחנא טבולי ודאי מטבילנא תני ר' יהודה בר חביבא אתרוג צנון וביצה אילמלא קליפתן החיצונה אינן יוצאין מבני מעיים לעולם כי אתא רב דימי אמר מעולם לא טבע גברא בימא דסדום אמר רב יוסף הפוכה סדום והפוכה מילה גברא הוא דלא טבע בשורא טבע אמר ליה אביי לא מיבעיא קאמר לא מבעיא בשורא דאפילו בכל מימות שבעולם לא טבע אלא אפילו גברא דטבע בכל מימות שבעולם בימא דסדום לא טבע למאי נפקא מינה כי הא דרבין הוה שקיל ואזיל אחוריה דרבי ירמיה אגודא דימא דסדום אמר ליה מהו למימשי מהני מיא בשבת א"ל שפיר דמי מהו למימץ ולמיפתח אמר ליה זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דאמר ר' זירא זימנין א"ל משמיה דרב מתנה וזימנין אמר לה משמיה דמר עוקבא ותרווייהו משמיה דאבוה דשמואל ולוי אמרין חד אמר [ז]יין בתוך העין אסור על גב העין מותר וחד אמר [ח]רוק תפל [אפילו] על גב העין אסור תסתיים דאבוה דשמואל הוא דאמר יין בתוך העין אסור על גב העין מותר מדאמר שמואל שורה אדם פיתו ביין ונותנו על גב העין בשבת דשמיעא ליה ממאן לאו דשמיעא ליה מאבוה וליטעמיך הא דאמר שמואל רוק תפל אפי' ע"ג העין אסור דשמיעא ליה ממאן אילימא דשמיעא ליה מאבוה אלא לוי ולא חדא אמר אלא חדא שמיעא ליה מאבוה וחדא שמיעא ליה מלוי ולא ידעינן הי מאבוה הי מלוי אמר מר עוקבא אמר שמואל [ט]שורה אדם קילורין מע"ש [י]ונותן על גב עיניו בשבת ואינו חושש בר לויאי הוי קאי קמיה דמר עוקבא חזייה דהוה מייץ ופתח אמר ליה [יא]כולי האי ודאי לא שרא מר שמואל שלח ליה רבי יצאי למר עוקבא לישדר לן מר מהנך קילורין דמר שמואל שלח ליה שדורי משדרנא לך דלא תימא צר עין אנא אלא הכי אמר שמואל טובה טיפת צונן שחרית ורחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית מכל קילורין שבעולם תניא נמי הכי אמר רבי מונא משום רבי יהודה טובה טיפת צונן שחרית ורחיצת [יב]ידים ורגלים ערבית מכל קילורין שבעולם הוא היה אומר [יג]יד לעין [יד]תיקצץ יד לחוטם תיקצץ יד לפה תיקצץ יד לאוזן תיקצץ [טו]יד לחסודה תיקצץ [יז]יד לאמה תיקצץ [יח]יד לפי טבעת תיקצץ יד

לגיגית

[א] נב' ונותן על גב עיניו. עי' בעיל דף יח ע"א תד"ה ומתרפא:

לעזי רש"י

לוויי"א. רטיה לעין. פלימא"ה. אימפל (להקות דם).

רבינו חננאל

אבל עושה הוא מי מלח. וכי היכי דמפרשא בברייתא אין עושין מי מלח מרובין לתת לתוך הכבשין שבתוך הגסטרא, אבל עושה הוא מי מלח מועטים וטובל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל, וכן הלכה. ואע"ג דר' יוסי אוסר מי מלח אין הלכה כמותו, דגרסינן בתחילה עיירובין אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי לא בהלמי ולא בלחיים. יירושלמי כל מי שנותנין לתוכה ביצה ושוקעת זו היא מי מלח, אינה שוקעת הילמי. תני יהודה בר חביבא אין עושין מי מלח עזין והן שהביצה צפה בהן, והלכתא כוותיה. ואם הביצה שוקעת בהן מותרין. וכיון דאמר הביצה צפה בהן הזכיר לא טבע בים סדום, כלומר כל מים מלוחים עזין צפין בהן. למימלח פוגלא אסיר, לטבולי במילחא שרי. יין לתוך העין **אסור** ע"ג העין מותר. דשמואל דאמר שורה אדם פתו ביין ונותן ע"ג העין דאינו חורשש. רוק תפל אפילו ע"ג העין אסור. וכן קילורין שהוא שרן מע"ש או מי סדום ע"ג העין שרי, אבל מיפתח דמימץ עיינא בין בסממנא דקילורי בין במיא דסדום דדאמר ליה מר עוקבא לבר לואי, כוליה לא שרא מר שמואל. פי' חסודה בלשון ערבי אלמתגמא.

ג) [ס"ש כיסי כיסי פיוסים תמיסים תמיס' ערוך ערך כפר]. **ד)** [ל"ל חתיכת ידים ורגלים בחמין ערוך ערך קלו]. **ד)** מכסת כלה. **ה)** [עי' תוס' נדה יג: ד"ה דימלח].

גליון הש"ס

ו) [ס"ש כיסי כיסי פיוסים תמיסים תמיס' ערוך ערך כפר]. **ז)** [ל"ל חתיכת ידים ורגלים בחמין ערוך ערך קלו]. **ח)** מכסת כלה. **ט)** [עי' תוס' נדה יג: ד"ה דימלח].

יום שני ל סיון תש"פ | שבת דף קח

פִּטְרָא מֵאָנָא דְּחַצְבָא, מִיחַיֵּיב מִשּׁוּם עוֹקֵר דָּבָר מִגְּדוּלוֹ. מֵתִיב רַב אוֹשַׁעְיָא, הַתּוֹלֵשׁ מֵעָצִיץ נָקוּב חַיָּיב וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב פָּטוּר. הָתָם לָאו הַיְינוּ רְבִיתֵהּ. הָכָא הַיְינוּ רְבִיתֵהּ [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

שנינו במשנה: **חַיָּה וָעוֹף כּוּ'** החובל בהם חייב.

כותבים תפילין על עור עוף טהור

אָמַר רַב הוּנָא: כּוֹתְבִין תְּפִלִּין עַל גַּבֵּי עוֹר שֶׁל עוֹף טָהוֹר.

[שאלה: אם החידוש שיש להם עור, כבר שנינו זאת במשנה:] **אָמַר רַב יוֹסֵף: מַאי קָמַשְׁמַע לַן** [מה השמיע לנו רב הונא] **דְּאִית לֵהּ עוֹר** [שחיה ועוף יש להם עור], **תְּנֵינָא** [הרי שנינו זאת במשנתינו:] **הַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּיב,** והיינו מפני שיש להם עור, וכשחובל בהם - הדם היוצא אל העור, אינו חוזר לבשר.

[תשובה: החידוש שהנקבים שיש בעור העוף, אינם נקב לגבי כתיבה על הקלף:] **אֲמַר לֵהּ אבֵיי: טוּבָא קָמַשְׁמַע לַן** [הרבה השמיע לנו רב הונא], **דְּאִי מִמַּתְנִיתִין הֲוָה אָמֵינָא** [שאם ממשנתינו הייתי אומר] **כֵּיוָן דְּאִית בֵּהּ נִקְבֵּי נִקְבֵּי** [כיון שיש בעור העוף נקבים נקבים, (שבכל מקום שיש בעור נוצה יש שם נקב)] **לָא** יכתבו עליהם תפילין, שהתורה אמרה 'וכתבתם', ודורשים 'וכתב תם', שיכתבו 'כתיבה תמה', שלימה, ולא מופסקת.

קָמַשְׁמַע לַן [לזאת הוצרך רב הונא להשמיענו שאפשר לכתוב על עור של עוף, שנקבים אלו שישנם בעור העור, אינם נקב], **כִּדְאָמְרִי בְּמַעְרְבָא: כָּל נֶקֶב שֶׁהַדְּיוֹ עוֹבֶרֶת עָלָיו, אֵינוֹ נֶקֶב.**

נוסח א': שאלה על כך מברייתא, מכך שהפסוק מלמד שמקטירים גם את עור העוף, משמע שאינו עור, שהרי לא מקטירים עור

מֵיתִבֵי רַבִּי זֵירָא, נאמר בפסוק לגבי עולת העוף 'ושיסע אותו **בִּכְנָפָיו'** [שישסענו, יקרע את העוף, בעוד כנפיו (נוצותיו) בו, ומקטירו עם נוצותיו], ולומדים מכך: **לְהַכְשִׁיר אֶת הָעוֹר** של העוף להקרבה, ואינו כקרבן בהמה שאין מקריבים את העור,

[ביאור השאלה:] **וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** [ואם אתה מעלה על דעתך, שעור העוף] **עוֹר הוּא,** [כמבואר שאפשר לכתוב עליו תפילין], אם כן קשה: **הֵיכִי מְרַבֵּי לֵהּ קְרָא** [איך הפסוק מרבה שאפשר להקטיר את עור העוף, הלא אין מקטירים עור].

תשובה: עור העוף, הוא בכלל 'עור' והפסוק מלמד שאפשר להקטירו

אֲמַר לֵהּ אבֵיי: אין זה קושיא, שאכן עור העוף, **עוֹר הוּא, וְרַחֲמָנָא רַבְּיֵהּ** [והתורה ריבתה אותו שמקטירים אותו].

נוסח ב': ראיה לכך מברייתא, שעור העוף הוא בכלל עור, אם לא כן לא היה הפסוק צריך ללמדנו שמקטירים אותו

אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַבִּי זֵירָא: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא, 'בִּכְנָפָיו' לְרַבּוֹת אֶת הָעוֹר,

[ביאור הראייה:] **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא עוֹר הוּא, הַיְינוּ דְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְרַבּוּיֵיהּ, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לָאו עוֹר הוּא, אַמַּאי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְרַבּוּיֵיהּ.**

דחיית הראיה: אף אם אינו בכלל עור, הפסוק משמיענו שהוא ראוי להקרבה ואין אומרים שהוא מאוס

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ, לָאו עוֹר הוּא, וְאִצְטְרִיךְ [ואעפ"כ צריכים את ריבוי הפסוק ללמדנו שהוא ראוי להקטרה], **סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא** [שהיה עולה על דעתנו לומר] **כֵּיוָן דְּאִית בֵּהּ פִּרְצֵי פִּרְצֵי** [כיון שיש בעור העוף נקבים, נקבים] **מְאִיס** [מאוס הוא, ואינו ראוי להקרבה]. **קָמַשְׁמַע לַן** [שהוא ראוי להקרבה].

✦✦✦

ספק: אם כותבים תפילין על עור דג

בְּעָא מִינֵּיהּ מָר בְּרֵיהּ דְּרָבִינָא מֵרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מַהוּ לִכְתֹּב תְּפִלִּין עַל גַּבֵּי עוֹר שֶׁל דָּג טָהוֹר,

אֲמַר לֵיהּ: אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר,

מבררת הגמרא: **מַאי אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר,** והרי היתר ואיסור אין תלוי בו, שתורה לא בשמים היא, אלא צריך לומר שאליהו הנביא יבאר עניין התלוי במציאות, (שזה לא בכלל - 'תורה' לא בשמים),

אִלֵּימָא [אם תאמר, שאליהו הנביא יברר] **אִי דְּאִית לֵהּ עוֹר, אִי דְּלֵית לֵהּ עוֹר** [אם לדג יש עור או לא],

והרי אי אפשר לבאר כך, **הָא** [שהרי] **חָזֵינַן דְּאִית לֵיהּ עוֹר** [אנו רואים שיש לדג עור, ולא צריך לברר זאת],

וְעוֹד, הָתְנַן עַצְמוֹת הַדָּג וְעוֹרוֹ, מַצִּילִין בְּאֹהֶל הַמֵּת - שכלי העשוי מעצמות דג או מעורו הוא כלי, ומציל על מה שבתוכו שלא יטמא באהל המת, הרי מפורש במשנה שיש לדג עור.

אֶלָּא אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר, אִי פְּסַקָּא זוּהֲמָא מִינֵּיהּ, אִי לָא פְּסַקָּא זוּהֲמָא מִינֵּיהּ [אם נפסק ונגמר ממנו הזוהמא או לא, אזי נדע אם אפשר לכתוב עליו תפילין].

✦✦✦

מעשה ברב, שמואל וקרנא

שְׁמוּאֵל וְקַרְנָא הֲווֹ יָתְבִי אַגּוּדָּא דִּנְהַר מַלְכָּא [על שפת הנהר שנקרא 'נהר המלך'], **חָזוֹנְהוּ לְמַיָּא דְּקָא דְּלוּ וַעֲכִירִי** [ראו הם שגלי המים עולים, ושהמים עכורים],

נהר זה היה משוך מארץ ישראל לבבל, ומפני שהיו גלים ולא היתה הרוח מנשבת, הבין שמואל ששינוי זה בנהר לכבוד אדם גדול הוא, כדלהלן:

אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְקַרְנָא: גַּבְרָא רַבָּה קָאָתֵי מִמַּעְרְבָא [אדם גדול בא מארץ ישראל], **וְחָיֵישׁ בְּמֵעֵיהּ** [והוא חש במעיו], **וְקָא דְּלוּ מַיָּא לְאַקְבּוּלֵי אַפֵּיהּ (קָמֵיהּ)** [והמים עולים לקבל פניו], שהמים העכורים הם משום צערו, והגלים העולים הם כדי לעשות מחיצה סביביו כשהוא נפנה על דופני הספינה שלא יראה גילויו.

וסיים שמואל ואמר: **זִיל תְּהִי לֵהּ אַקַּנְקַנְּהּ** - לך תתהה על קנקנו, כלומר בדקהו אם חכם הוא אם לאו, (כמו יין, שמריחים בו אם יין הוא או חומץ).

שאלה א': מקור לתפילין על עור בהמה טהורה

אֲזַל [הלך קרנא] **אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב** [ומצא את רב שהוא ירד מארץ ישראל לבבל], **אֲמַר לֵיהּ** קרנא: **מִנַּיִן שֶׁאֵין כּוֹתְבִין תְּפִלִּין אֶלָּא עַל גַּבֵּי עוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה.**

אֲמַר לֵיהּ רב: **דִּכְתִיב 'לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ',** ודורשים: **מִן הַמּוּתָּר בְּפִיךָ.**

שאלה ב': מקור לדם שהוא אדום

הוסיף קרנא ושאל את רב: **מִנַּיִן לַדָּם שֶׁהוּא אָדֹם,** שלגבי נדה שנינו: 'חמשה דמים טמאים באשה', וכולן משום שמראיתם אדומה, או שהיה אדום והשחיר.

אמר לו רב: **שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיַּרְאוּ מוֹאָב מִנֶּגֶד אֶת הַמַּיִם אֲדֻמִּים כַּדָּם'.**

שאלה ג': מקור שמילה באותו מקום

הוסיף קרנא ושאל את רב: **מִנַּיִן לַמִּילָה שֶׁבְּאוֹתוֹ מָקוֹם.**

אמר לו רב: **נֶאֱמַר כָּאן** [במילה] **'עָרְלָתוֹ', וְנֶאֱמַר לְהַלָּן** [לגבי ערלה בפירות] **'עָרְלָתוֹ', מַה לְהַלָּן דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה פְּרִי, אַף כָּאן דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה פְּרִי**

שאל קרנא: אם המקור הוא לימוד מגזירה שווה מתיבת 'ערלה', **אֵימָא** [תאמר שהמילה היא במקום] **לִבּוֹ, דִּכְתִיב 'וּמַלְתֶּם אֵת עָרְלַת לְבַבְכֶם'. אֵימָא** [או שתאמר שהמילה היא במקום] **אָזְנוֹ, דִּכְתִיב 'הִנֵּה עֲרֵלָה אָזְנָם'.**

ענה רב: **דְּנִין 'עָרְלָתוֹ' תַּמָּה** [מקום שכתוב תיבת 'ערלתו' שלימה באותיותיה] **מֵעָרְלָתוֹ תַּמָּה** [ממקום אחר שכתוב 'ערלתו' שלימה באותיותיה], **וְאֵין דָּנִין עָרְלָתוֹ תַּמָּה** [תיבת ערלתו שלימה באותיותיה], **מֵעָרְלָתוֹ שֶׁאֵינָהּ תַּמָּה** [ממקום שכתוב 'ערלת' או 'ערלה', שאין זו אמירה תמה, שאינו מפורש בתוך התיבה ערלת מה, כמו תיבת 'ערלתו', שהיינו 'הערלה שלו'].

רב מקלל את קרנא

אֲמַר לֵיהּ רב לקרנא: **מַאי שְׁמָךְ?**

אמר לו קרנא: **קַרְנָא.**

אֲמַר לֵיהּ רב: **יְהֵא רַעֲוָא דְּתִפּוֹק לֵהּ קַרְנָא בְּעֵינֵיהּ** [יהי רצון שתצא לו קרן בעינו], שרב שהבין בו שלנסותו בא].

שמואל מכניס את רב לביתו ומאכילו מאכל משלשל לרפאותו

לְסוֹף עַיְּילֵהּ שְׁמוּאֵל לְבֵיתֵיהּ [הכניס שמואל את רב לביתו], **אוֹכְלֵהּ נַהֲמָא דִשְׁעָרֵי, וְכָסָא דְּהַרְסָנָא** [האכילו לחם שעורים, ודגים מטוגנים בשמן קרביהם ובקמח], **וְאַשְׁקְיֵיהּ שִׁיכְרָא** [והשקה אותו שכר], **וְלָא אַחְוִי לֵיהּ** [ולא הראה לו] **בֵּית הַכִּסֵּא** [שמתוך כך מתהפך ומתבלבל הזבל במיעיו, ומתמוגג כולו], **כִּי הֵיכִי דְּלִשְׁתַּלְשַׁל** [כדי שישלשל, ששמואל היה רופא].

רב מקלל את שמואל

לָייט [קילל] **רַב וַאֲמַר: מַאן דִּמְצַעֲרַן, לָא לִיקַיְּימוּ לֵהּ בְּנֵי** [מי שמצער אותי, לא יתקיימו בניו]. **וְכֵן הֲוָה.**

◆◆◆

מקור מברייתא לנושא השלישי שקרנא שאל את רב

כְּתַנָּאֵי, עניין זה ששאל קרא את רב, על המקור שמקום המילה הוא באותו מקום, הוא מחלוקת תנאים בברייתא, שכך שנינו:

מִנַּיִן לַמִּילָה שֶׁבְּאוֹתוֹ מָקוֹם?

נֶאֱמַר כָּאן 'עָרְלָתוֹ', וְנֶאֱמַר לְהַלָּן 'עָרְלָתוֹ', מַה לְּהַלָּן דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה פְּרִי, אַף כָּאן דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה פְּרִי. דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה.

רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ ללימוד זה, **הֲרֵי הוּא אוֹמֵר 'וְעָרֵל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ', מְקוֹם שֶׁנִּיכָּר בֵּין זַכְרוּת לְנַקְבוּת.**

◆◆◆

קלף, שערות, וגידים לצורך התפילין מבהמות וחיות טהורות, ואפילו אם הם נבילות וטריפות

תָּנוּ רַבָּנַן, כּוֹתְבִין תְּפִילִּין עַל גַּבֵּי עוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, וְעַל גַּבֵּי עוֹר חַיָּה טְהוֹרָה, וְעַל גַּבֵּי עוֹר נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת שֶׁלָּהֶן.

וְנִכְרָכוֹת בְּשַׂעֲרָן [את הפרשיות של התפילין מקפלים או מגלגלים, כורכים עליהם חוט העשוי משער בהמה או חיה טהורה, (לאחר מכן מכניסים את הפרשיות לתוך הבתים)], **וְנִתְפָּרוֹת בְּגִידָן** [את הבתים תופרים בגידים מבהמות וחיות אלו]. **וַהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי שֶׁהַתְּפִילִּין נִכְרָכוֹת בְּשַׂעֲרָן, וְנִתְפָּרוֹת בְּגִידָן.**

אֲבָל אֵין כּוֹתְבִין לֹא עַל גַּבֵּי עוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה, וְלֹא עַל גַּבֵּי עוֹר חַיָּה טְמֵאָה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר עַל גַּבֵּי עוֹר נְבֵלָה וּטְרֵפָה שֶׁלָּהֶן, וְאֵין נִכְרָכוֹת בְּשַׂעֲרָן, וְאֵין נִתְפָּרוֹת בְּגִידָן.

שאלת בייתוסי בענין זה ותשובת רבי יהושע

וְזוֹ שְׁאֵלָה שָׁאַל בַּיְתוֹסִי אֶחָד אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הַגַּרְסִי, מִנַּיִן שֶׁאֵין כּוֹתְבִין תְּפִילִּין עַל עוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה?

אמר לו רבי יהושע הגרסי: **דִּכְתִיב 'לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ', מִדָּבָר הַמּוּתָּר בְּפִיךָ.**

אמר לו הביתוסי: **אֶלָּא מֵעַתָּה עַל גַּבֵּי עוֹר נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת** [של בהמות או חיות טהורות] **אַל יִכָּתְבוּ,** שהרי אינם מותר בפיך.

אָמַר לוֹ רבי יהושע: **אֶמְשֹׁל לְךָ מָשָׁל, הָא לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּתְחַיְּיבוּ הֲרִיגָה לַמַּלְכוּת, אֶחָד הֲרָגוֹ מֶלֶךְ, וְאֶחָד הֲרָגוֹ אִסְפַּקְלָטוֹר** [שר הטבחים], **אֵיזֶה מֵהֶן מְשֻׁבָּח, הֲוֵי אוֹמֵר זֶה שֶׁהֲרָגוֹ מֶלֶךְ,** וכן נבילות וטריפות לקו על ידי בוראם.

אמר לו הביתוסי: **אֶלָּא מֵעַתָּה** שיש בנבילות וטריפות מעלה, **יֵאָכְלוּ.**

אָמַר לֵהּ רבי יהושע: **הַתּוֹרָה אָמְרָה 'לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה', וְאַתְּ אָמְרַתְּ יֵאָכְלוּ?**

אָמַר לֵהּ הביתוסי: **קָאלוֹס** [משובח טעם זה].

משנה

עשיית מי מלח בשבת

[דעה א': מותר לעשות מעט מי מלח] **אֵין עוֹשִׂין הֵילְמֵי** (מי מלח מרובים) **בְּשַׁבָּת,** [עמוד ב] **אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא אֶת מֵי הַמֶּלַח** (אם עושה כמות קטנה), **וְטוֹבֵל בָּהֶן פִּתּוֹ, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל**

[דעה ב': מותר לעשות מי מלח רק אם נותן תחילה שמן] **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וַהֲלֹא הוּא הֵילְמֵי בֵּין מְרֻבֶּה וּבֵין מוּעָט,** בין כמות קטנה ובין כמות גדולה היא מי מלח, וכשם שמי מלח מרובים אסור לעשות (שהוא מתקן את האוכל כדי שיתקיים, והרי הוא כמעבד), גם מי מלח מועטים אסור לעשות.

וְאֵלּוּ הֵן מֵי מֶלַח הַמַּתְּרִין, נוֹתֵן שֶׁמֶן לְכַתְּחִלָּה, לְתוֹךְ הַמַּיִם [קודם שיתן המלח], **אוֹ לְתוֹךְ הַמֶּלַח** [קודם שיתן המים], שהשמן מעכב שאין המלח מתערב יפה עם המים, ומתיש את כחו מהיות מי מלח עזין, אבל לא יתן מים ומלח תחילה, אפילו נותן שמן לבסוף, שבשעה שנותן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד.

גמרא

מבררת הגמרא: **מַאי קָאָמַר** [מה הוא 'הילמי', ומהו 'מי מלח'].

ביאור דעת תנא קמא להתיר עשיית מי מלח מועטין, ולאסור עשיית מי מלח מרובים

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הָכִי קָאָמַר תנא קמא: **אֵין עוֹשִׂין מֵי מֶלַח מְרוּבִּין** (שהתנא קורא להם 'הילמי'), **אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא מֵי מֶלַח מוּעָטִין.**

ביאור דעת רבי יוסי שאין הבדל בין מי מלח מרובים למועטים

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וַהֲלֹא הוּא הֵילְמֵי בֵּין מְרֻבִּין בֵּין מוּעָטִין.

[ספק, אם לרבי יוסי אסור לעשות שניהם או מותר:] **אִיבַּעְיָא לְהוּ, רַבִּי יוֹסֵי** [שאמר שניהם שוים, האם כונתו] **לֶאֱסֹר** בשניהם **אוֹ לְהַתִּיר** בשניהם,

[ביאור א': כונתו להתיר:] **אָמַר רַב יְהוּדָה: לְהַתִּיר.** וכך מוכח: **מִדְּלָא קָתָנֵי רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר.**

[דחיית הביאור:] **אָמַר לֵהּ רַבָּה: הָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא, וְאֵלּוּ הֵן מֵי מֶלַח הַמַּתְּרִין, מִכְּלָל דְּרַבִּי יוֹסֵי לֶאֱסוֹר,** משמע מכך שרבי יוסי אוסר בין במי מלח מרובים ובין במועטים, ואינו מתיר אלא כשנותן שמן תחילה.

[ביאור ב', כונתו לאסור:] **אֶלָּא אָמַר רַבָּה:** כוונת רבי יוסי **לֶאֱסוֹר** בין במי מלח מרובים ובין במועטים. **וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן** [שכוונת רבי יוסי] **לֶאֱסוֹר,** בשניהם, ואינו מתיר אלא כשנותן שמן תחילה.

[ברייתא שמבואר בה שרבי יוסי אוסר בשניהם:] **תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, אֵין עוֹשִׂין מֵי מֶלַח מְרֻבִּין**

לְתֵת לְתוֹךְ הַכְּבָשִׁין [ירק שכובש להתקיים] **שֶׁבְּתוֹךְ גִּסְטְרָא** [כלי חרס שבור], **אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא מֵי מֶלַח מוּעָטִין וְאוֹכֵל בָּהֶן פִּתּוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל.**

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְכִי מִפְּנֵי שֶׁהַלָּלוּ מְרֻבִּין וְהַלָּלוּ מוּעָטִין, הַלָּלוּ אֲסוּרִין וְהַלָּלוּ מֻתָּרִין, יֹאמְרוּ מְלָאכָה מְרוּבָּה אֲסוּרָה, מְלָאכָה מוּעֶטֶת מוּתֶּרֶת. אֶלָּא אֵלּוּ וְאֵלּוּ אֲסוּרִין הֵן. וְאֵלּוּ הֵן מֵי מֶלַח הַמּוּתָּרִין: נוֹתֵן שֶׁמֶן וּמֶלַח, אוֹ שֶׁמֶן וּמַיִם, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתֵּן מַיִם וּמֶלַח לְכַתְּחִלָּה.

◆◆◆

סימן לשלשה מאמרים מרבי יהודה בר חביבא

אין עושין מלח **עַזִּין.** אין מולחין **צְנוֹן** וביצה. **וְאֶתְרוֹג** צנון ביצה אלמלא קליפתן החיצונה אין יוצאין **סִימָן.**

◆◆◆

אין עושין מי מלח עזין [אפילו לרבנן שמתירים לעשות מי מלח מועטין]

תָּנֵי רַבִּי יְהוּדָה בַּר חֲבִיבָא, אֵין עוֹשִׂין מֵי מֶלַח עַזִּין.

מַאי מֵי מֶלַח עַזִּין?

רַבָּה וְרַב יוֹסֵף בַּר אַבָּא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: כֹּל שֶׁהַבֵּיצָה צָפָה בָּהֶן [שיש במים הרבה מלח, וכח המלח מעכב מלשקוע].

וְכַמָּה?

אָמַר אַבָּיֵי: תְּרֵי תִּלְתֵּי מִלְּחָא, וְתִלְתָּא מַיָּא - שני שליש מלח ושליש מים.

לְמַאי עָבְדִי לַהּ?

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: לְמָרִיסָא [לרוטב לדגים]

◆◆◆

דעה א: אסור למלוח בין צנון ובין ביצה

תָּנֵי רַבִּי יְהוּדָה בַּר חֲבִיבָא: אֵין מוֹלְחִין צְנוֹן וּבֵיצָה בְּשַׁבָּת [שלש וארבע חתיכות יחד, שהמלח מעבדם ונעשים קשים, והרי זה תיקון (ודומה למעבד)].

דעה ב: אסור למלוח צנון. מותר למלוח ביצה

רַב חִזְקִיָּה מִשְּׁמֵיהּ דְּאַבָּיֵי אָמַר: צְנוֹן, אָסוּר. וּבֵיצָה מוּתֶּרֶת.

היתר טיבול צנון במלח בשעת האכילה

אָמַר רַב נַחְמָן: מֵרֵישׁ הֲוָה מָלַחְנָא פִּגְלָא - בתחילה הייתי מולח [צנון] בשבת, **אָמֵינָא אַפְסוֹדֵי קָא מַפְסְדְנָא לַהּ** - שאמרתי, אין זה תיקון, אלא אני מפסיד בזה את הצנון, **דַּאֲמַר שְׁמוּאֵל: פּוּגְלָא חוּרְפָּהּ מְעַלֵּי** - צנון חריף, הוא טוב.

כֵּיוָן דִּשְׁמַעְנָא לְהָא דְּכִי אֲתָא עֻלָּא, וְאָמַר [כיון ששמעתי למה שאמר עולא כאשר בא מארץ ישראל לבבל]: **בְּמַעְרְבָא מָלְחִי כִּשְׁרֵי כִּשְׁרֵי** [בארץ ישראל מולחים תילין גבוהים, עיגול על

עיגול, ערימות של צונונות], למדתי מכך שיש תיקון במליחת צנון, ולכן **מִמְּלָח לָא מָלַחְנָא** [למלוח, איני מולח שתי צנונות יחד], **טַבּוּלֵי וַדַּאי מְטַבֵּלְנָא** [אבל לטבל צנון בשעת אכילה, הריני מטביל ואוכל].

◆◆◆

תָּנֵי רַבִּי יְהוּדָה בַּר חֲבִיבָא: אֶתְרוֹג צְנוֹן וּבֵיצָה אִלְמָלֵא קְלִיפָּתָן הַחִיצוֹנָה, אֵינָן יוֹצְאִין מִבְּנֵי מֵעַיִם לְעוֹלָם שמתקשרין ומתקשין ונעצרין.

(בביצה, כוונת הברייתא ל'חלבון', והתנא קורא לה 'קליפה', אגב שמזכיר את הצנון והאתרוג, שיש להם קליפה).

◆◆◆

מאמר על מליחותם של מי ים המלח, ובהמשך הדברים מבואר היתר רחיצה במי ים המלח, אף שהם מרפאים, כיון שלא מוכח שעושה זאת לרפואה

כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אֲמַר: מֵעוֹלָם לָא טַבַע גַּבְרָא בְּיַמָּא דְּסְדוֹם - מעולם לא טבע אדם בים המלח, מפני שמימיה מלוחים, וכח מליחתם מעכב מלטבוע.

אֲמַר רַב יוֹסֵף: הֲפִיכָא סְדוֹם [סדום נהפכה] **וַהֲפִיכָאן מִילֵּה** [והדברים האמורים בה הפוכים], וכי **גַּבְרָא הוּא דְּלָא טָבַע** [אדם לא טבע בה] **כְּשׁוּרָא טָבַע** [וקורות כן טבעו בה].

אֲמַר לֵהּ אבִיי: לָא מִבַּעְיָא קָאָמַר [רב דימי אמר דבריו בדרך 'לא מיבעיא'], **לָא מִבַּעְיָא כְּשׁוּרָא** [לא צריך לומר שקורה לא שוקעת בים המלח], **דַּאֲפִלּוּ בְּכָל מֵימוֹת שֶׁבָּעוֹלָם - לָא טָבַע** [קורה לא שוקעת במים], **אֶלָּא אֲפִלּוּ גַּבְרָא, דְּטָבַע בְּכָל מֵימוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, בְּיַמָּא דְּסְדוֹם לָא טָבַע.**

מבררת הגמרא: **לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ** עניין זה, שאדם לא טבע בים המלח.

מבארת הגמרא: **כִּי הָא דְּרָבִין הֲוָה שָׁקֵל וְאָזֵל אֲחוֹרֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה אַגּוּדָא דְּיַמָּא דְּסְדוֹם** [על שפת ים המלח],

אֲמַר לֵהּ רבין: **מַהוּ לְמִמְשֵׁי מֵהָנֵי מַיָּא בְּשַׁבְּתָא** [האם מותר לרחוץ במי ים המלח, אם גזרו בזה משום רפואה, שגזרו רבנן על רפואה בשבת, גזירה משום שחיקת סממנין, ומי ים המלח מרפאים את העין (כמבואר בדבריו של רב דימי שמי ים המלח מלוחים הרבה, וזה הנפקא מינה בדבריו של רב דימי)].

אֲמַר לֵהּ רבי ירמיה: **שַׁפִּיר דָּמֵי,** מותר לרחוץ בהם, שלא מוכח שרוחץ בהם לרפואה, (שהטעם שרפואה אסורה, גזירה שמא ישחוק סממנין, שהוא דומה לטחינה, ולא גזרו אלא בדבר שניכר שעושהו לרפואה).

◆◆◆

הוסיף רבין ושאל את רבי ירמיה: **מַהוּ לְמִמַּץ וּלְמִפְּתַּח** [האם מותר לסגור ולפתוח את עיניו כדי שיכנסו מהמים לעין],

איסור לסגור ולפתוח את העין כדי שהמי מלח יכנסו לתוכו, שבפעולה זו ניכר שעושה אותה לרפואה

אֲמַר לֵהּ רבי ירמיה: **זוֹ לֹא שָׁמַעְתִּי. כַּיּוֹצֵא בָּהּ שָׁמַעְתִּי** [שבמקום שמוכחא מילתא שעושה זאת לרפואה אסור, (כדלהלן), וכשעוצם ופותח את העין להכניס את מי הים לתוכם, ניכר שהוא לצורך רפואה],

שני מאמרים (אחד בשם אבוה דשמואל ואחד בשם לוי) שמהם מוכיח רבי ירמיה שכל שמוכח שעושה זאת לרפואה (כגון יין בתוך העין, או רוק תפל אפילו על גב העין) אסור

דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא, זִימְנִין אָמַר לַהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב מַתְּנָה, וְזִימְנִין אָמַר לַהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּמָר עוּקְבָא [שקיבל זאת משניהם], **וְתַרְוַיְיהוּ** [רב מתנה ומר עוקבא] **מִשְּׁמֵיהּ דַּאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל וְלֵוִי אָמְרִין** [שאמרו שתי דברים, אחד בשם אבוה דשמואל ואחד בשם לוי],

חַד אָמַר [או אבוה דשמואל או לוי], **יַיִן בְּתוֹךְ הָעַיִן** [שעוצם ופותח את העין, כדי שהיין יכנס לתוכו] **אָסוּר** [לעשות זאת בשבת, שמוכח שעושה זאת לרפואה]. אבל אם שופך יין **עַל גַּב הָעַיִן מוּתָּר,** שלא מוכח שעושה כן לרפואה, ויאמרו שעושה זאת לרחיצה בעלמא.

וְחַד אָמַר [או אבוה דשמואל או לוי], **רוֹק תָּפֵל** [שלא טעם כלום משניעור משנתו, והוא חזק ומרפא], **[אֲפִלּוּ] עַל גַּב הָעַיִן אָסוּר,** דמוכחא מילתא דלרפואה, דאילו לרחיצה, אין רוחצים ברוק, שהרי הוא מאוס.

[הצעת ראיה, שאבוה דשמואל אמר את המאמר הראשון לגבי יין]

תִּסְתַּיֵּים [אין ספק בדבר (ואפשר לסיים את הנידון מי אמר את המאמר על רפואה בשבת ביין)] **דַּאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל הוּא דְּאָמַר יַיִן בְּתוֹךְ הָעַיִן, אָסוּר. עַל גַּב הָעַיִן, מֻתָּר.** והראיה שאבוה דשמואל אמר זאת: **מִדְּאָמַר שְׁמוּאֵל: שׁוֹרֶה אָדָם פִּתּוֹ בְּיַיִן, וְנוֹתְנוֹ עַל גַּב הָעַיִן בְּשַׁבָּת,** והנה: **דִּשְׁמִיעָא לֵהּ מִמַּאן** [ממי שמואל שמע זאת], **לָאו** [אין זה אלא] **דִּשְׁמִיעָא לֵהּ מֵאֲבוּהּ** [ששמע זאת מאביו], הרי מוכח שאבוה דשמואל אמר מאמר זה.

[דחיית הראיה]

הגמרא דוחה ראיה זו: **וְלִיטַעְמָךְ הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל רוֹק תָּפֵל, אֲפִלּוּ עַל גַּבֵּי הָעַיִן אָסוּר,** גם בזה תאמר: **דִּשְׁמִיעָא לֵהּ מִמַּאן** [ממי שמואל שמע זאת], **אִלֵּימָא דִּשְׁמִיעָא לֵהּ מֵאֲבוּהּ** [אם תאמר ששמע זאת מאביו, אם כן קשה] **אֶלָּא לֵוִי וְלָא חֲדָא אָמַר** [שנמצא שלוי לא אמר דבר, והרי שנינו שמאמר אחד אמר לוי],

אֶלָּא [אין להוכיח מכך שאבוה דשמואל אמר מאמר זה, ויש לומר] **חֲדָא שְׁמִיעָא לֵהּ מֵאֲבוּהּ** [מאמר אחד ששמואל אמר, שמע זאת בשם אביו], **וַחֲדָא שְׁמִיעָא לֵהּ מִלֵּוִי** [ומאמר אחד ששמואל אמר, שמע זאת מלוי], **וְלָא יָדְעִינַן הֵי מֵאֲבוּהּ הֵי מִלֵּוִי** [ואיננו יודעים איזה מאמר שמואל שמע מאביו ואיזה מאמר הוא שמע מלוי].

◆◆◆

משחה לעינים בשבת, באופן שעושה פעולת הכנה לכך מערב שבת

אָמַר מָר עוּקְבָא אָמַר שְׁמוּאֵל: שׁוֹרֶה אָדָם קִילּוּרִין [חומרים שונים שממיסים אותם במים,

ועושים מהם משחה לעינים] **מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְנוֹתֵן עַל גַּב עֵינָיו בְּשַׁבָּת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ,** שכיון שהצריכוהו לשרותה מערב שבת יש לו היכר, ששאר תרופות אסור לעשות, ולא יבוא לשחיקת סממנים. וכן אין חשש שהרואים אותו יבואו לומר שעושה רפואה בשבת ושמותר לשחוק סממנים, כיון שמשחה זו מעורבת ביין, והרואה אומר: רחיצה בעלמא היא, שיסברו שהוא יין.

[מספרת הגמרא בעניין זה:] **בַּר לֵיוַאי הֲוָה קָאֵי קַמֵּיהּ דְּמָר עוּקְבָא, חַזְיֵיהּ דַּהֲוָה עָמֵץ וּפָתַח** [ראה מר עוקבא את בר ליואי שהוא עוצם ופותח את עיניו כדי שמשחה זו (קילורין) תכנס לעיניו].

אֲמַר לֵיהּ מר עוקבא: **כּוּלֵּי הַאי וַדַּאי לָא שְׁרָא מָר שְׁמוּאֵל,** שבאופן שעוצם ופותח את הענים כדי שהמשחה תכנס מוכח שעושה זאת לרפואה, ואסור לעשות כן.

◆◆◆

רבי ינאי מבקש ממר עוקבא שיאמר לו מעניני רפואת העינים, ששמע משמואל

שְׁלַח לֵהּ רַבִּי יַנַּאי לְמָר עוּקְבָא, לִישַׁדַּר לַן מָר מֵהָנָךְ קִילוּרִין [מהמשחות לעין] **דְּמָר שְׁמוּאֵל,** ששמואל היה רופא, ומר עוקבא היה מצוי אצל שמואל, והיה אב בית דין בימיו.

שְׁלַח לֵהּ מר עוקבא: **שַׁדּוּרֵי מְשַׁדַּרְנָא לָךְ** [אשלח לך], **דְּלָא תֵּימָא צַר עַיִן אֲנָא** [שלא תאמר שאני צר עין].

טיפת צונן שחרית. רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית

אֶלָּא הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: טוֹבָה טִפַּת צוֹנֶן [לתת בעיניו] **שַׁחֲרִית, וּרְחִיצַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם בְּחַמִּין עַרְבִית, מִכָּל קִילוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם,** שהם מאירים את העינים.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, אָמַר רַבִּי מוּנָא מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: טוֹבָה טִפַּת צוֹנֶן שַׁחֲרִית, וּרְחִיצַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם עַרְבִית, מִכָּל קִילוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם.

מקומות שאם היד נוגעת בהם לפי נטילת ידים שחרית, היה נוח לאדם שידו תיקצץ ולא תיגע במקומות אלו

הוּא הָיָה אוֹמֵר [רבי מונא]: **יָד לָעַיִן** [יד הנוגעת בעין לפני נטילת ידים שחרית], **תִּקָּצֵץ** [נוח לה שתקצץ, שרוח רעה שורה על היד ומסמת את העינים].

יָד לַחֹטֶם [יד הנוגעת בחוטם לפני נטילת ידים שחרית], **תִּקָּצֵץ** [נוח לה שתקצץ, שרוח רעה שורה על הידים ומעלה ריח רע מחוטמו].

יָד לַפֶּה [יד הנוגעת בפה לפני נטילת ידים שחרית], **תִּקָּצֵץ** [נוח לה שתקצץ, שרוח רעה שורה על הידים ומעלה ריח רע מפיו].

יָד לָאֹזֶן [יד הנוגעת באוזן לפני נטילת ידים שחרית], **תִּקָּצֵץ** [נוח לה שתקצץ, שרוח רעה שורה על הידים ומחרשת].

יָד לַחֲסוּדָה [יד הנוגעת במקום הקזת דם לפני נטילת ידים שחרית], **תִּקָּצֵץ.**

יָד לְאַמָּה [יד הנוגעת באמה (בכל זמן ולא דוקא לפני נטילת ידים שחרית)], **תִּקָּצֵץ** [משום שמביא לידי קרי].

יָד לְפִי טַבַּעַת [יד הממשמשת תדיר בפי הטבעת (בכל זמן ולא דוקא לפני נטילת ידים שחרית)], **תִּקָּצֵץ,** [שמביאתו לידי תחתוניות].

יָד (דף קט) **לַגִּיגִית** [יד הנוגעת בגיגית שמטילין בה שכר לפני נטילת ידים שחרית], **תִּקָּצֵץ.**

יָד [יד הנוגעת בעין קודם נטילת ידים שחרית], **מְסַמָּא** [את העינים].

יָד [יד הנוגעת באוזן קודם נטילת ידים שחרית], **מַחְרֶשֶׁת.**

יָד [הנוגעת בפה או בחוטם] **מַעֲלָה פּוֹלִיפּוּס** [ריח החוטם והפה].

לגיגים. שמטילין בה סכר: **תיקלן?.** דלא תיגוב קודם נטילה שחרית: **יד.** לענין המקמץ קודם נטילה: **יד.** לאחן מחרכתא: **יד.** לפה לא לחוטוס: **מעלה פוליפוס.** ריח החוטוס והפה. וע"ל דיל לאמרה בסוגיא שחרית נקט לה אלא משום דמבית לידי קרי ובמסכת נדה (דף יג:) אמרינן בה כמה מיני הן: **תיקלן** מיגוב קודם שלא יטעמא ומשום דמבית בה נמי לטוחה דמיקלן? תנייה נמי גבי הכי וכן יד לפי טבעא למשמש בה מדיר מביאתו לידי מתחוויות: **בפ חזרין בפיה.** הרוח הסורה על היתים לפני נטילה: **ומקפדים.** בנטילתו לנטילה יפה עד שיפפוק מים יפה ג' פעמים על ידיו: **פוך.** אם נוחנו בעיניו: **מעביר בפ מנך.** אם הזיקה לעיניו: **עלין.** כך אם הטעבד: **אין בכסם מפוס רפואה.** בלאכילתו לחליר הטעיים לגלא מקו: **כוסברתא.** גליינדר"ש: **אפילו לדידי.** דמשלר עיניס אינא קשה לי לכתב הטעין אם אוכלנו: **גרגירא.** אורוזו"ש: **אפילו לדידי.** דמאור עיניס אינא מעגלין לי: **כל מיני בשוס שרי.** למיכל בשבת כתמנו במתני' כל האוכלים אוכל אדם לרפואה לגא מוכחת מילתא: **אמור.** בכר **מערוזו.** שאין אדם אוכל אלא לרפואה ומוכחת מילתא: **שיקיא טויא.** לשרוק ולטוח מעמן וכיליס מגולגלין על אלני בשבוס אם מסמסכה שרי ובלבד שלא יהא רוחה כדי לגבל ולא אמריני דמי למתקן: **פיעפועי ביעי.** לטרוף ביליס מגולגלין בקערה: **אסור.** דמתקני כמתקן דבעי למבליעהו בקדרה: **עבדא ליה.** שריקא טויא: **לרבך.** זעירי: **דמשפסי בסי.** בקרוס בה אמרים: **יין דמשפסי בסי.** בקרוס בה אמרים: **יין** אלא מיקון: **דמיקבלי בסי.** אלא מיקון: **שנגפה.** שנכבלה ונלקחה. לשון כן מגוף (מהלים לפ) כם מגפתה (מכשיריו פ"ו מ"מ): **זומסה ביין.** לשכך הדם: **המפוך.** מעוגנין הן וכל דבר שהוא חזק קלת קשה לשבור ולומתה: **דדריכא ליה חמרא.** תמוך דרך לו ע"ל רגלו: **שאני.** שמכתו קשה **רוחלין כמי גרר.** ומש"פ שהן מלוזמין קלת דרך לרחוק בהן בחול ולא מוכחת מילתא לדלרפוחה היא: **אכל לא כיס בגדיו.** לקמן מפרש טעמא: **ולא כמי מטבריא.** שהוקן בו פשמן ואין דרך למיכה בהן לגא לרפואה דמטו. וכן בימה של קדוס דמלים טוגא ואין רוחלין בה לגא לרפואה ומוכחת מילתא: **הא.** לדעתו רוחלים כיס הגדול ר"מ היא דמעמד כל הימים כל הדדי ולא מפליג בין יס הגדול לשאר הימים: **ופא.** דמי אין רוחלין דבי יהודה היא דמפליג בין יס הגדול לשאר ימים: **כל הימים במקום.** לכל מוכת מקוה ולא לכם מוכת מעיין.

ומה בין מקוה למעיין המעיין כבר לנטילת זב והזאת לפור מלוכע דמים מיים בין מקוה בין מעיין מיים כתיב בזב כתיב (ויקרא טו) וכתן בבגו במים מיים במלוכע כתיב (שם יד) אל כלי חרס בגו מים מיים כתיב (במדבר יט) מים מיים אל כלי ומטבר מטבריה הטבולים שבהם יהו בלבו אל מעיין ומקלאים שהרי זה לא מעיין אלא מים מכונסין בה הטבול בממיני דלך זחילגן במקום קטרפא אינה טבילה עד שיהא במקום אשבונן שלו קוויין ושומדין וכסי חמה בת"כ) אי מים מעיין מטבר בזוחלין לא מקוה מטבר בזוחלין ת"ל (ויקרא לא) אך (ש) מעיין מטבר בזוחלין כל מקוה ומקוה אי בזוחלין לא מעמעיני כך. ואין מקוה מטבר בזוחלין דבעי מים מיים במקום בזוחלין: **רבי יהודה אומר.** דבר אחר בזוחלין בזוחלין אם בהן המשבר בשבת אם בהן המשבר בשבת אם בהן המשבר בשבת (תנאים) (דברים) אמר בהן המשבר בשבת אם בהן. כמו שיש שתוספתא חוכר בזב מה שאין בזבה שהוב שעון בראת אם מים אינה טעונה בראת אם מים. המגדיל נאמר בו ושחט אם הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים. ונאמר בפירוש דבר זה מים חיים ולא מים מלוחין ולא מים מכוכבין ולא מים מנטפין. וזה מיוחד בהוראת של מצורע בלבד, אבל שבילוח אין צריך מים. ובזה נאמר ורחץ בגדיו ואם אינו לא מקוה. כפ' יום הכפורים (יומא דף עז:) אמרי דר' חייא בר אשי תלמיד זעירי (לדברהם) (הוי, דאמר הנתן) אביבא לה דבה לבני תלמידא. אמר ר' יצחק בר יוסף לדידי דאמר לבר בר חייא בר אשי תלמידיה. רב אשי אמר הוא דאל לבני זעירי רבה. **בר חיי דנא הרגל הרי הן כמקה של חלל.** עיקר זה במסכת ע"ז בפרק אין מעמדין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מכה שחחללין עליה אם השבון אין מתרפאין מהן. מאי בייניהו בא היד וגב הרגל, דאמר רב אדא בר אהבה אמר ר' גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליה אם השבון. ואמרו ומחיכון מכה של חלל, פירש ר' אמי מן שפה ולמטה. ובמכוה דבני מערבא כל שהוא מן החלל ולמטה מרפאין אותן בשבת. תמן אמרין בשם ר' יוחנן בגות ורדים ובגלים סכנה. ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ומפורלין ולקדש מהן מי חטאת. אלו השלשה (תנאים) (דברים) אמר בהן המשבר בשבת אם בהן. כמו שיש בתוספתא חוכר בזב מה שאין בזבה שהוב שעון בראת אם מים אינה טעונה בראת אם מים. המגדיל נאמר בו ושחט אם הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים. ונאמר בפירוש דבר זה מים חיים ולא מים מלוחין ולא מים מכוכבין ולא מים מנטפין. וזה מיוחד בהוראת של מצורע בלבד, אבל שבילוח אין צריך מים. ובזה נאמר ורחץ בגדיו ואם אינו לא מקוה. כפ' יום הכפורים (יומא דף עז:) אמרי דר' חייא בר אשי תלמיד זעירי (לדברהם) (הוי, דאמר הנתן) אביבא לה דבה לבני תלמידא. אמר ר' יצחק בר יוסף לדידי דאמר לבר בר חייא בר אשי תלמידיה. רב אשי אמר הוא דאל לבני זעירי רבה. **בר חיי דנא הרגל הרי הן כמכה של חלל.** עיקר זה במסכת ע"ז בפרק אין מעמדין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מכה שחחללין עליה אם השבון אין מתרפאין מהן. מאי בייניהו בא היד וגב הרגל, דאמר רב אדא בר אהבה אמר ר' גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליה אם השבון. ואמרו ומחיכון מכה של חלל, פירש ר' אמי מן שפה ולמטה. ובמכוה דבני מערבא כל שהוא מן החלל ולמטה מרפאין אותן בשבת. תמן אמרין בשם ר' יוחנן בגות ורדים ובגלים סכנה. ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ומפורלין ולקדש מהן מי חטאת. אלו השלשה

עלין אין בהם משום **רפואה.** פי' בקונטרס דבאכילה מיירי ואין נראה לר"י אלא שאינו לבשים בה העין[א] דבאכלו אינו מיירי בסוגיא[ב] ועוד אי באכילה מיירי אינו אסר רב ששת גרגירא כיון דמאכל בריאתן הוא ואתמן כל האוכלים אוכל אדם לרפואה: (ג) **לדידי אפילו כוסברתא קשה לי.** קשה לר"י ל"ל דמאי אינטרין לגמרי רב יוסף כוסברתא אינו בו משום רפואה אלא אם אינו אוכלו לגמרי ואין בה רפואה אלא מקח לעיניים ויכול לכיות שהבהב אותו בשום ענין: **שריקא טויא.** פירש ר"ח מיס[ד] שמעמיס[ד] ממני אבטיח ושומיס כדי לגלגל וכ"ל דמותר לאגן מים שבעמיין דלמסיק כיון דמיתכיל הכי לאו מידי קעביד[ה] אפילו בר אשי ולא אכל אמרה ליה לרבך דעיר ליה ואכל ואיל לא אכלת זעירי לטעמיה דאמר זעירי[ו] נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אלמא כיון דמיתכיל הכי לאו מידי קעביד והאמר מר עוקבא[ז] מי שנגפה ידו או רגלו צומחת ביין ואינו חושש איבעיא להו הלא מאי אמר רב הלל לרב אשי כי הוינא בי רב כהנא אמרי[ח] הלא לא אמר רבא והני בני מחוזא[ט] כיון דמפנקי אפילו חמרא נמי מסי להו רבינא איקלע לבי רב אשי חזייה דדריכא ליה חמרא אגבא דכריעה ויתיב קא צמית ליה בחלא אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הילל חלא לא א"ל גב היד וגב הרגל שאני איכא דאמרי חזייה דקא צמית ליה בחמרא אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רבא הני בני מחוזא כיון דמפנקי אפי' חמרא נמי מסי להו ומר נמי הא מפנק אמר ליה גב היד וגב הרגל שאני[י] דאמר רב אדא בר מתנה אמר ר' גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליהן את השבת ת"ר[יא] רוחצים במי גרר במי חמתן במי עפיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ולא במי משרה ולא בימה של סדום ורמינהו רוחצים במי טבריא ובים הגדול לא במי משרה ולא בימה של סדום קשיא אים הגדול אים הגדול א"ר יוחנן לא קשיא הא[יב] ר"מ הא ר' יהודה[יג] דתנן כל הימים במקוה שנאמר[יד] ולמקוה המים קרא ימים דברי ר"מ ר' יהודה אומר[טו] יים הגדול במקוה ולא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה רבי יוסי אומר[טז] כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולים לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימור

מוגיא

גרגרא לר"ש אלא שאינו לבשים בה העין[א] דבאכלו אינו מיירי בסוגיא[ב] ועוד אי באכילה מיירי אינו אסר רב ששת גרגירא כיון דמאכל בריאתן הוא ואתמן כל האוכלים אוכל אדם לרפואה: (ג) **לדידי אפילו כוסברתא קשה לי.** קשה לר"ש ל"ל דמותר לאגן מים שבעמיין דלמסיק כיון דמיתכיל הכי לאו מידי קעביד[ה] אפילו בר אשי ולא אכל אמרה ליה לרבך דעיר ליה ואכל ואיל לא אכלת זעירי לטעמיה דאמר זעירי[ו] נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אלמא כיון דמיתכיל הכי לאו מידי קעביד והאמר מר עוקבא[ז] מי שנגפה ידו או רגלו צומחת ביין ואינו חושש איבעיא להו הלא מאי אמר רב הלל לרב אשי כי הוינא בי רב כהנא אמרי[ח] הלא לא אמר רבא והני בני מחוזא[ט] כיון דמפנקי אפילו חמרא נמי מסי להו רבינא איקלע לבי רב אשי חזייה דדריכא ליה חמרא אגבא דכריעה ויתיב קא צמית ליה בחלא אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הילל חלא לא א"ל גב היד וגב הרגל שאני איכא דאמרי חזייה דקא צמית ליה בחמרא אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רבא הני בני מחוזא כיון דמפנקי אפי' חמרא נמי מסי להו ומר נמי הא מפנק אמר ליה גב היד וגב הרגל שאני[י] דאמר רב אדא בר מתנה אמר ר' גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליהן את השבת ת"ר[יא] רוחצים במי גרר במי חמתן במי עפיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ולא במי משרה ולא בימה של סדום ורמינהו רוחצים במי טבריא ובים הגדול לא במי משרה ולא בימה של סדום קשיא אים הגדול אים הגדול א"ר יוחנן לא קשיא הא[יב] ר"מ הא ר' יהודה[יג] דתנן כל הימים במקוה שנאמר[יד] ולמקוה המים קרא ימים דברי ר"מ ר' יהודה אומר[טו] יים הגדול במקוה ולא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה רבי יוסי אומר[טז] כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולים לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימור

מיתה. וכמו' דבני מערבא בפרק יציאות השבת ראיש אמונים מי יסגא. וזה ר' זעירא לית מן צריכון חששין לשמעתא דרב ששת דאתה גברא פסתתה. **דביתהו דזעירי אינסיבא ליה לר' חייא בר אשי. עבדא ליה ולא אכל.** אמרה ליה לרבך עבדי ואכל ולא אכלת. כפ' יום הכפורים (יומא דף עז:) אמרי דר' חייא בר אשי תלמיד זעירי (לדברהם) (הוי, דאמר הנתן) אביבא לה דבה לבני תלמידא. אמר ר' יצחק בר יוסף לדידי דאמר לבר בר חייא בר אשי תלמידיה. רב אשי אמר הוא דאל לבני זעירי רבה. **בר חיי דנא הרגל הרי הן כמכה** שר בר חנה א"ר יוחנן כל מכה שחחללין עליה אם השבון אין מתרפאין מהן. מאי בייניהו בא היד וגב הרגל, דאמר רב אדא בר אהבה אמר ר' גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליה אם השבון. ואמרו ומחיכון מכה של חלל, פירש ר' אמי מן שפה ולמטה. ובמכוה דבני מערבא כל שהוא מן החלל ולמטה מרפאין אותן בשבת. תמן אמרין בשם ר' יוחנן בגות ורדים ובגלים סכנה. ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ומפורלין ולקדש מהן מי חטאת. אלו השלשה (תנאים) (דברים) אמר בהן המשבר בשבת אם בהן. כמו שיש בתוספתא חוכר בזב מה שאין בזבה שהוב שעון בראת אם מים אינה טעונה בראת אם מים. המגדיל נאמר בו ושחט אם הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים. ונאמר בפירוש דבר זה מים חיים ולא מים מלוחין ולא מים מכוכבין ולא מים מנטפין. וזה מיוחד בהוראת של מצורע בלבד, אבל שבילוח אין צריך מים. ובזה נאמר ורחץ בגדיו ואם אינו לא מקוה

אימור דפליגי לענין טומאה וטהרה לענין שבת מי שמעת להו: **הא דאישתני.** דטעמא משום רפואה הוא מי שמעת להו: **בגוייהו אכור** דמוכחא מלתא דלרפואה קא מכוין: **הא דלא אישתני.** אלא רמז ויצא מותר: **בפרייסא.** דקתני רוחצין בדלא אישתני: **חטטין.** מאלג"ך: **אגא נפשיה.** בתוך המים דנראה כמיקר בעצלתא: **ביפין.** שכן רוחצין בהן בחול לרחיצה שאינה לרפואה: **כרעים.** אין רוחצין דמוכחא מלתא דלרפואה. ותרוייהו דלאישתני: **מי המשרה אמי המשרה לא קשיא** הך דקתני רוחצין במי המשרה אבל לא במי המשרה הא דאישתני הא דלא אישתני: **מתני' איזהו.** מפרש בגמרא שאינו מאכל בריאים ואם יעזור שהכרכום מוכחא מלתא דלרפואה אכיל ליה: **אבל אוכל הוא אם יועזר.** שהכרכום מוכלין אותו כשהן בריאין: **ממי דקליס.** מפרש בגמרא[ה] **: וכוס עיקרין.** משקה שכותשין לתוכו עיקרי ירקות וכשמיס וגבגמא[ו] מפרש ליה: **מפני שהן לירוקה.** לחולי של ירקון ואינו מאכל בריאים: **בגמא.** שם אינו מוכל: **גמ' אמר רב יוסף אזוב.** לאורייתא שהוכשר לרפואה הוא שקורין אברתה בר המג. **איזיגין.** דמתניתין הוא שקורין אברתה בר הינג. ויש מרבותי מפרשים בר המג שגדל במקום גמי בר הינג שגדל בין הסגיס רוגל"ך: **עולא אמר.** אזוב לאורייתא הוא מרוח מיוחד בלע"ז שלוי"ת: **שומשוק.** הוא אזוב לאורייתא: **ג' קליסים.** לתגורה כמיני: ואין תגורה פחות מג': **וכהן ג' גבעולין.** בכל קלא ג' גבעולין קניס דקיס כעין של קנכוס: **לקוריייי.** מולעים שבבני מעים: **דחליף עליה מ' יומי.** מעמטמן: **פוסקה.** בלע"ז פולא"ל: **לארקפא.** מולעים שבבכבד: **ממאי הוי.** המולי: **מאומלא.** בשר בגמלים: **אגיגא ריקנא.** קודם אכילה: **ומגיגי דרוביא.** לולבי תילתן כעין לולבי גפנים: **רוביא.** תילתן פינגר"ל: **ומשמי מיא בפרייסו.** האוכל אחד מאלו קודם אכילה ושותה אחריו מים: **ולי לא.** אי ליתי ליה פוסקנא. אי"ג אכליה ולא אחד כוסתא דשיכרא שלקה ואישקיתיה ושגרא תנורא וגרפתיה ואותביתיה לבינתא בגוויה ונפק כהוצא ירקא רב אויא אמר רביעתא דחלבא מעיזא חיורתא רב הונא בר יהודה אמר לייתי אתרוגא חליתא ולחייקיה ולימליה דובשא ולותבה בי מיללי דנורא וליכליה רבי חנינא אמר מי רגלים בני ארבעים יום[ז] ברזינא לזיבורא רביעאה לעקרבא פלגא ריבעא לגיליוא ריבעא אפילו לכשפים מעלו אמר רבי יוחנן אניגרון ואבנגר ותרייסיקה מעלו בין לגיליוא בין לכשפים האי מאן דבלע חייוא לוכליה כשותא במילחא ולירהטיה תלתא מילי רב שימי בר אשי חזייה לההוא גברא דבלע חייוא אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי איכא דאמרי רב שימי בר אשי בלע חייוא אתא אליהו אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי האי מאן דטרקיה חייוא ליתי עוברא דחמרא חיורתא וליקרעיה ולותביה עילויה והני מילי דלא אישתכח טרפה ההוא בר

גלא ענף: **גיגוייא.** מי שמתה מיס מגוגלין: **חמסה גליגי.** ווכלין: **כוסאתא דשיכרא.** כוסות: **עד דקיימי אאנפקא.** שיעמדו על מדה מחזקת אנפק והיא רביעית הלוג כדלמרינן בחזקת הבתים (כ"ב נח:): **ושגרא פגורה.** הסיקה תנור: **וגרפתיה.** מגתליה שיצטן קלת: **ואוסכה לגיגאה בגויה.** שיבא עליה ולא יכוה: **ונפק מיניה.** הקיא האדם שבלע: **הוא.** עלה של לולב: **אתרוג חליתא.** מתוק: **ולחייקיה לגויה.** יתקוק בתוכו חקק: **וליכבה בי מיללי דנורא.** מניחו ע"ג גחלים לוחשות שיתבשל האתרוג בדבש: **בני מ' יום.** שעברו עליהם מ' יום. ג"א של תינוק בן מ' יום: **ברזינא לזיבורא.** כוס קטן מאד ושמו ברזינא. מאותן מי רגלים שותין למי שנשכתו לגרעה ומתרפא: **רביעאה לעקרב.** רביעית לוג למי שעקצו עקרב: **פלגא ריבעא לגיליוא.** חלי לוג: **חגיגרון ואבנגר ותיריייקי.** מיס שנשלק בהם בנגרי מין עשב שמו בנגרי. וסתם חגיגרון מי שלק תרלין כדאמרינן מיא דסילקא. ותיריייקי לרי: **אידמי ליה לפרשא.** תופסו ומיישרו שהפחד והמרולה והכשוף מתישין כחו (ח) ומתמסם ומת הנחש בתוכו: **גובי.** מתיכות מתיכות יצא הנחש ממנו. גובי טרוגלו"ך בלע"ז: **דטרקיה.** נשכו: **עוברא דחמרא חיוורתי.** עובר הנמלה בשעי תמוורה לנחש: **דלא אשתכח טרפה.** הלש:

כל

עין משפט נר מצוה

לד א ב מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה כט סמג לאוין קס טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף מד:

לה ג מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף ג:

מוסף רש"י

כל האוכלין אוכל אדם לרפואה. לאמלה מכון ורפואה ממילא הוא (ברכות לח.).

רב נסים גאון

לקוקני. הם תולעים נקראים בלשון ישמעאל חב אל קרב, והמצא בס' אלו הרפואות (חולין דף שז) והילכתא קוקאני אסיריי מנמנסנו כורא ורשיילין ליה באוסיא. אגיגרון. מפרש בברכות פרק כיצד מברכין על הפירות (דף לה) אמר רבא בר שמואל מיא דסילקי. **ותימא ליה דיסתנא אגא.** במס' ע"ז בפ' אין מעמידין (דף כד) אמרו אמר רב אשי כמן קרן פרסאי לנדה דסתנא, מהכא כי דרך נשים לי. **כל האוכלין לאיתויי לבני מעים.** בפרק כיצד מברכין על הפירות (דף מד) תנו רבנן שהול יפה לשינים וקשה לבני מעים, כרישין יפים לבני מעים וקשים לשינים. **תרוץ ממי דקליס.** בגמ' דבני מערבא (והלכה ג) גרסו ר' בא שאל לרב ירמיה מתני תני דיקליין או דקרין. אמר ליה דקרין שהן דוקרין את המרה. אמר ר' יונה לא מסתברא אלא דקליין שהן יוצאין מבין ב' דקליין. **ובסוף** פ' כיצד מברכין על הפירות (שם) נמי גרסי את תאני תאנו מי דקרים ואית תנאי תאנו מי דקלים, מאן דאמר מי דקרים שהן דוקרין את המרה, ומאן דאמר מי דקלים שהן יוצאין מבין שני דקלים.

מסורת הש"ס

ה) [נמשנה שמשניות לר' אחוב יין], ו) כרכום נמ. ומ"ל מנ., ז) סוכה יג. פרק פי"ל מ"ע, ד) [פי' הערוך אחד מ"ז כרכשיגע], ס) [נקמן ק:], ו) [שם], ז) [שמות יב נשמח מלרים],

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אימר וכו' כמו ומתחמם ומת:

לעזי רש"י

מאלג"ך [מלג"ך]. פנעים.
רגנגר"ך [רגנגר"ש].
קרנים.
שלוי"א [שליי"א]. מרווה (צמח).
פולא"ל [פוליי"ל]. מנתה (צמח).
פינגר"ר [פינגר"ר].
גרגרנית, חילבה (צמח).
כרישי"ן [קרישו"ן].
שחלים.
אישבינבקי"ר
[אישינבריי"ר]. לגוזם, לחלל.
טרוגנגרי"ן [טרוגנגוי"ש].
קטעים.

רבינו חננאל

עד כאן לא פליגי אלא לענין טומאה וטהרה אי עלתה לטבילה אי לא, אבל לענין שבת לא פליגי. ומשני אם נשתהה בים הגדול בשבת כדי להתרפות אסור ואם לא נשתהה מותר. ואקשינן במאי אוקימתא להא ברייתא דקתני רוחצין בים הגדול בדלא אישתני, אימא סיפא ולא במי משרא, [ואין] לא אישתני אפילו במי משרא נמי שרי, דתניא רוחצין במי טבריא ובמי משרא ובמימה של סדום ואע"פ שיש לו חטטין בראשו, בד"א בשלא נשתהה (אסור) אבל נשתהה אסור. ופרקינן כי אמרינן שהיה במי משרה, אבל בים הגדול יפים ורעים אמרינן. הא דתניא רוחצין בים הגדול במים יפין שבו דלא מסו, הא דתניא אבל לא בים הגדול, ברעים שבו דמסו.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

לַגִּיגִית תִּקְצֵץ יָד מְסַמָּא יָד מַחְרֵשֶׁת יָד מַעֲלָה פּוֹלִיפּוּס [התבאר בדף הקודם].

נטילת ידים ג׳ פעמים

תַּנְיָא רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: בַּת חוֹרִין הִיא זוֹ [הרוח השורה על הידים לפני נטילה שמה ׳בת חורין׳], **וּמַקְפֶּדֶת** [בנטילתו], שאינה יורדת מהידים **עַד שֶׁיִּרְחֹץ יָדָיו שָׁלֹשׁ פְּעָמִים** [שישפוך מים יפה שלש פעמים על ידיו].

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: פּוּךְ [אם כוחל עיניו בפוך (כך קרוי הצבע הכחול שנותנים בעין)], **מַעֲבִיר בַּת מֶלֶךְ** [את הנזק שהרוח רעה הנ״ל ששמה גם ׳בת מלך׳ הזיקה לעינים], **וּפוֹסֵק אֶת הַדִּמְעָה, וּמַרְבֶּה שֵׂעָר בָּעַפְעַפַּיִם.**

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: פּוּךְ, מַעֲבִיר בַּת מֶלֶךְ, וּפוֹסֵק אֶת הַדִּמְעָה, וּמַרְבֶּה שֵׂעָר בָּעַפְעַפַּיִם.

✦✦✦

מאכלים שאין בהם משום רפואה, משום שאינם מרפאים, או שהם מאכל בריאים

וְאָמַר מָר עֲקִבָא אָמַר שְׁמוּאֵל: [עשבים ששמם] **עָלִין, אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם רְפוּאָה,** ומותר לאוכלם להאיר את העינים, שאינם מרפאים.

אָמַר רַב יוֹסֵף: כֻּסְבַּרְתָּא, אֵין בָּהּ מִשּׁוּם רְפוּאָה.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: כְּשׁוּת, אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם רְפוּאָה.

כוסברתא קשה לעינים. גרגירא טובה לעינים

אָמַר רַב יוֹסֵף: כֻּסְבַּרְתָּא, אֲפִלּוּ לְדִידִי [אפילו לי שאני סומא] **קַשְׁיָא לִי** [שזה גורם לכאב עינים].

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: גַּרְגִּירָא (סוג חרדל), **אֲפִלּוּ לְדִידִי** [אפילו לי שאני סומא] **מְעַלֵּי [לִי]** [זה מועיל לי].

מיני כשות שהם מאכל בריאים מותר לאוכלם אפילו לרפואה

וְאָמַר מָר עֲקִבָא אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל מִינֵי כְּשׁוּת, שְׁרוּ [למיכל בשבת, כדתנן במתניתין כל האוכלים אוכל אדם לרפואה, דלא מוכחא מילתא שאוכל לרפואה], **לְבַר מִטָּרוֹזָא** [מין ׳כשות׳ שאין אדם אוכלו אלא לרפואה ומוכחא מלתא].

✦✦✦

דעת רב חסדא: מותר למרוח שמן וביצים על צלי בשבת (ואין זה ׳תיקון׳). לטרוף ביצים, אסור

אָמַר רַב חִסְדָּא: שִׁירְקָא טַוְיָא [לשפוך ולמרוח שמן וביצים מבושלות על הצלי כשהוא חם], **שְׁרֵי** [מותר בשבת, ובלבד שלא יהא רותח כדי לבשל, ולא אמרינן דמי למתקן].

פַּעְפּוּעֵי בֵיעֵי [לטרוף ביצים מגולגלות בקערה], **אָסוּר** [שנראה שעושה זאת כדי ליתנם בקדירה ולבשלם].

דעת חייא בר אשי: אסור למרוח שמן וביצים על צלי בשבת

דְּבִיתְהוּ דִּזְעֵירִי עֲבַדָא לַהּ [אשתו של זעירי עשתה לו] **לְחִיָּיא בַּר אשי** [שריקא טויא, שמרחה שמן וביצים מבושלות על הצלי] **וְלָא אֲכַל,**

אֲמַרָה לֵהּ: לְרַבָּךְ (זעירי) **עֲבַדִי לֵהּ** [עשיתי כן], **וַאֲכַל. וְאַתְּ לָא אָכְלַתְּ.**

[טעמו של זעירי, שמתיר זאת:] **זְעֵירִי לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר זְעֵירִי: נוֹתֵן אָדָם יַיִן צָלוּל, וּמַיִם צְלוּלִין לְתוֹךְ הַמְשַׁמֶּרֶת** [שמסננים בה שמרים] **בְּשַׁבָּת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.**

אַלְמָא [ומוכח מכאן שלדעת זעירי], **כֵּיוָן דְּמִשְׁתְּתֵי הָכִי** [כיון שראוי לשתות כך את המים בלא סינון], **לָאו מִדֵּי קָעָבֵיד** [אינו עושה בזה כלום, ואין זו מלאכה].

הָכָא נָמֵי, [כאן גם לגבי מריחת שמן וביצה על הצלי], **כֵּיוָן דְּמִתְּכִיל הָכִי** [כיון שאפשר לאכול את הצלי ללא מריחת השמן והביצה] **לָאו מִדֵּי קָעָבֵיד** [לא עשה בזה כלום, ואין זו מלאכה].

✦ ✦ ✦

מותר לתת יין על יד שנפצעה [לאנשים שאינם מעונגים, שאינו מרפא אותם], אבל חומץ אסור [שהוא מרפא]

[יין, מותר:] **וְאָמַר מָר עוּקְבָא: מִי שֶׁנִּגְּפָה** [שנכשלה ולקתה] **יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ, צוֹמְתָהּ בְּיַיִן** [לעצור את הדם], **וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.**

[ספק, מה הדין בחומץ:] **אִבַּעְיָא לְהוּ: חַלָּא מַאי** - מה הדין בחומץ, האם מותר לתת חומץ על יד שנפצעה.

[רב הלל: חומץ אסור] **אָמַר רַב הִלֵּל לְרַב אשי: כִּי הֲוֵינָא בֵּי רַב כָּהֲנָא אָמְרִי, חַלָּא לָא.**

[רבא: ל'מפונקים' גם יין אסור שהוא מרפא:] **אָמַר רָבָא: וְהָנֵי בְּנֵי מָחוֹזָא כֵּיוָן דִּמְפַנְּקִי** [כיון שמעונגים הם], **אֲפִלּוּ חַמְרָא נָמֵי מַסֵּי לְהוּ** [אפילו יין גם כן מרפא אותם, שכל דבר שהוא חריף וחזק קצת, קשה לבשרן, וצומתה.

✦ ✦ ✦

מכה שעל גב היד וגב הרגל היא 'פיקוח נפש', (ב' הנוסחאות בעניין זה אינם חולקות לדינא אלא נחלקו רק כיצד היה המעשה)

[נוסח א', עניין זה נאמר על הנחת חומץ:] **רָבִינָא אִקְּלַע לְבֵי רַב אשי, חַזְיֵיהּ דִּדְרִיכָא לַהּ חֲמָרָא אַגַּבָּא דְכַרְעֵהּ** [ראה שחמור דרך לו על רגלו], **וְיָתֵב קָא צָמֵת לֵהּ בְּחַלָּא** [וישב רב אשי, כשרגלו בתוך חומץ, כדי לסגור ולכווץ את המכה].

אֲמַר לֵהּ רבינא: **לָא סָבַר לַהּ מָר לְהָא דְּאָמַר רַב הִלֵּל, חַלָּא לָא** [שאסור לתת חומץ על המכה, כמבואר לעיל].

אֲמַר לֵהּ רב אשי: **גַּב הַיָּד וְגַב הָרֶגֶל שָׁאנֵי,** [שמכתו קשה, ומסוכן, ומחללין עליו את השבת].

[נוסח ב', עניין זה נאמר על הנחת יין למפונקים:] **אִכָּא דְּאָמְרִי חַזְיֵיהּ דְּקָא צָמֵית לֵהּ בְּחַמְרָא** [רבינא ראה שרב אשי נותן את רגלו ביין],

אָמַר לֵהּ רבינא: **לָא סָבַר לַהּ מָר, לְהָא דְּאָמַר רָבָא הָנֵי בְּנֵי מָחוֹזָא, כֵּיוָן דִּמְפַנְּקִי אֲפִלּוּ חַמְרָא נָמֵי מַסֵּי לְהוּ, וּמָר נָמֵי הָא מְפַנַּק,**

אָמַר לֵהּ: גַּב הַיָּד וְגַב הָרֶגֶל שָׁאנֵי, דְּאָמַר רַב אַדָּא בַּר מַתְּנָה אָמַר רַב: גַּב הַיָּד וְגַב הָרֶגֶל הֲרֵי הֵן כְּמַכָּה שֶׁל חָלָל וּמְחַלְּלִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשַּׁבָּת.

✦ ✦ ✦

מותר לרחוץ בשבת במים שהדרך לרחוץ בהם בחול אף שלא לרפואה, אבל בים הגדול אסור לרחוץ

תָּנוּ רַבָּנַן, רוֹחֲצִים בְּמֵי גֶּפֶר, וכן מותר לרחוץ **בְּמֵי חַמָּתָן,** או **בְּמֵי עַסְיָא, וּבְמֵי טְבֶרְיָא,** שהם מעיינות שונים, ואף על פי שהם מלוחין קצת, דרך לרחוץ בהם בחול, ולא מוכחא מילתא שלרפואה הוא],

אֲבָל לֹא בַּיָּם הַגָּדוֹל (האוקינוס),

וְלֹא בְּמֵי מִשְׁרָה [מים ששורים בהם פשתן, שאין דרך לרחוץ במים כאלו, אלא לרפואה, שהם מרפאים], **וְלֹא בְּיַמָּהּ שֶׁל סְדוֹם,** שהוא מלוח הרבה ואין רוחצים בו אלא לרפואה, ומוכחא מילתא.

שאלה מברייתא שמבואר בה שרוחצים בים הגדול

וּרְמִינְהוּ, והקשו על כך מברייתא אחרת: **רוֹחֲצִים בְּמֵי טְבֶרְיָא, וּבַיָּם הַגָּדוֹל, אֲבָל לֹא בְּמֵי מִשְׁרָה, וְלֹא בְּיַמָּהּ שֶׁל סְדוֹם.**

קַשְׁיָא יָם הַגָּדוֹל אַיָּם הַגָּדוֹל, שבברייתא הראשונה כתוב שאין רוחצים בים הגדול, ובברייתא זו מבואר שרוחצים בים הגדול.

הצעת תשובה (א): ענין זה הוא מחלוקת תנאים בגדר ים הגדול

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָא קַשְׁיָא, הָא [הברייתא שאומרת רוחצים בים הגדול], היא דעת **רַבִּי מֵאִיר** [שמשוה את כל הימים, ולא מחלק בין הים הגדול לשאר ימים],

הָא [והברייתא שאומרת שאין רוחצים בים הגדול, היא דעת] **רַבִּי יְהוּדָה,** [שמחלק בין ים הגדול לשאר ימים],

דְּתַנְיָא: כָּל הַיַּמִּים כְּמִקְוֶה, [ואינם כמעיין שמטהר גם בזוחלים, וטבילה בו מעילה גם לזב, ולשאר דברים הצריכים מים חיים], **שֶׁנֶּאֱמַר 'וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים',** הרי שכל הימים נקראים בפסוק 'מקוה', ואינם מעיין, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.**

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יָם הַגָּדוֹל (האוקינוס) **כְּמִקְוֶה** [שלא קרא הכתוב מקוה אלא לים הגדול, שבו עוסק הפסוק במעשה בראשית, ששם נקוו כל מי בראשית], **וְלֹא נֶאֱמַר 'יַמִּים',** לרבות שגם שאר מימות בכלל הפסוק ודינם כמקוה, שלא נאמר כן **אֶלָּא** לומר **שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִינֵי יַמִּים הַרְבֵּה,** שכל הנחלים הולכים אל הים.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הַיַּמִּים מְטַהֲרִין בְּזוֹחֲלִין, שלגבי זה דינם כמעיין, מפני שדרך להיות נחלים זוחלין עליהן, וזה דרכן, **וּפְסוּלִים לְזָבִים וְלִמְצֹרָעִים וּלְקַדֵּשׁ בָּהֶן מֵי חַטָּאת,** שאין בהם תורת מים חיים, שהכתוב קראן מקוה.

דחיית התשובה: התנאים לא נחלקו אלא בגדר ים הגדול לענין טבילה מטומאה, ולא לענין רחיצה בשבת

מַתְקִיף לַהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, [עמוד ב] **אֵימוֹר דִּפְלִיגִי** [תאמר שנחלקו התנאים על ים הגדול] **לְעִנְיַן טוּמְאָה וְטָהֳרָה,** אבל **לְעִנְיַן שַׁבָּת מִי שָׁמְעַתְּ לְהוּ,** והרי לגבי שבת הנידון הוא משום רפואה, ואין הבדל בין ים הגדול לשאר הימים, ואין זה שייך למחלוקתם לענין טבילה בים שהיא תלויה בדרשת הפסוק.

הצעת תשובה (ב): הברייתא המתירה נאמרה כשאינו שוהה במים, והברייתא האוסרת כששוהה במים

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לָא קַשְׁיָא, הָא [הברייתא שאוסרת לרחוץ בים הגדול, מדברת באופן] **דְּאִישְׁתַּהִי** [שהוא שוהה במים, ואזי מוכח שכוונתו לרפואה].

הָא [מה שהברייתא מתירה לרחוץ בים הגדול], מדובר **דְּלָא אִשְׁתַּהִי** [שלא שוהה במים, אלא רוחץ ויוצא, שזה לא ניכר שהוא לרפואה, ולכן מותר].

דחיית ההצעה: אם אינו שוהה במים, גם במי משרה מותר

הגמרא דוחה ביאור זה: **בְּמַאי אוֹקִימְתָּא לְבָתְרֵיתָא** [במה העמדת את הברייתא השניה שמתירה לרחוץ בים הגדול], **דְּלָא אִישְׁתַּהִי** [כשאינו שוהה במים],

על ביאור זה קשה: **אִי דְּלָא אִישְׁתַּהִי** [אם מדובר כשאינו שוהה במים], **אֲפִילּוּ בְּמֵי מִשְׁרָה נָמֵי** [גם במי משרה מותר לרחוץ באופן זה, ולמה הברייתא אומרת שאסור לרחוץ במי משרה],

[הראיה שמותר לרחוץ במי משרה, כשאין שוהה בהם:] **דְּהָתַנְיָא, רוֹחֲצִין בְּמֵי טְבֶרְיָא, וּבְמֵי מִשְׁרָה, וּבִימָּה שֶׁל סְדוֹם, וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲטָטִים בְּרֹאשׁוֹ, בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁלֹּא נִשְׁתַּהָא** [בתוך המים, שאזי הוא נראה כרוחץ במים להתקרר], **אֲבָל נִשְׁתַּהָא אָסוּר** [שניכר שזה לרפואה].

תשובה חדשה: הברייתא שמתירה לרחוץ בים הגדול, מדברת על מים יפים, והברייתא האוסרת מדברת על במים רעים

אֶלָּא, מתרצת הגמרא: **יָם הַגָּדוֹל אַיָּם הַגָּדוֹל לָא קַשְׁיָא,** שתי הברייתות מדברות על אדם השוהה בים הגדול, **הָא** [הברייתא שאמרה: רוחצין בים הגדול], מדברת **בְּיָפִין שֶׁבּוֹ** [שכן רוחצין בהן בחול לרחיצה שאינה לרפואה]. **הָא** [והברייתא שאמרה: אין רוחצין בים הגדול], מדברת **בְּרָעִים שֶׁבּוֹ** [שבהם אין רוחצין, דמוכחא מלתא דלרפואה].

[הגמרא מוסיפה ומבארת את מה ששנינו בשתי הברייתות הראשונות שבמי משרה אסור לרחוץ, ואחר כך הובאה ברייתא שמותר לרחוץ במי משרה:] **מֵי מִשְׁרָה אַמֵּי מִשְׁרָה נָמֵי לָא קַשְׁיָא** [הך דקתני רוחצין במי המשרה, אהנך תרתי דלעיל דקתני אבל לא במי המשרה], **הָא** [בשתי הברייתות הראשונות שמבואר שאסור לרחוץ במי משרה, מדובר] **דְּאִישְׁתַּהִי, הָא** [בברייתא שנשנתה אחר כך שמבואר בה שמותר לרחוץ במי משרה, מדובר] **דְּלָא אִישְׁתַּהִי.**

משנה

מה שאינו מאכל בריאים אסור לאוכלו לרפואה. מאכל בריאים מותר לאוכלו אף לרפואה

אֵין אוֹכְלִין אֵיזֹבְיוֹן (סוג איזוב) **בְּשַׁבָּת, לְפִי שֶׁאֵינוֹ מַאֲכַל בְּרִיאִים,** [ומוכחא מלתא דלרפואה אכיל ליה],

אֲבָל אוֹכֵל הוּא אֶת יוֹעֶזֶר (מאכל לרפואת תולעים במעיים), ומותר לאוכלו אף לצורך רפואה, מפני שהרבה אוכלין אותו כשהן בריאים, ובכל דבר שלא מוכח שאוכלו לרפואה, מותר לאוכלו.

וְשׁוֹתֶה אַבּוּבְרוּאָה (מאכל לרפואת מי ששתה מים מגולים), ומותר לאוכלו, מפני שהוא מאכל בריאים.

כָּל הָאֲכָלִין [מאכלים, שאנשים בריאים אוכלים] **אוֹכֵל אָדָם** אפילו **לִרְפוּאָה,**

וְכָל הַמַּשְׁקִין [משקים, שאנשים בריאים שותים] **שׁוֹתֶה** אדם אפילו לרפואה, **חוּץ מִמֵּי דְקָלִים** (מין משקה לצורך רפואת המעיים), **וְכוֹס עִקָּרִין** [משקה שכותשין לתוכו עיקרי ירקות ובשמים] **מִפְּנֵי שֶׁהֵן לִירוֹקָה** [שכוס עיקרין הוא לרפואת חולי של ירקון], ומשקאות אלו אינם מאכל בריאים, ומוכח שהם לצורך רפואה, ועל כן אסור לשתותם.

אדם בריא מותר לשתות 'רפואה' לצמאו

אֲבָל שׁוֹתֶה הוּא מֵי דְקָלִים לִצְמָאוֹ [אם אינו חולה],

וְסָךְ שֶׁמֶן עִקָּרִין (שמן שיש בו עיקרי בשמים) **שֶׁלֹּא לִרְפוּאָה.**

גמרא

מהו איזוב דאורייתא, מהו איזוביון המוזכר במשנתינו

[דעה א':] **אָמַר רַב יוֹסֵף: אֵזוֹב** [המוזכר בתורה לטהרת טמא מת וכדומה], הוא איזוב הנקרא: **אַבְרָתָה, בַּר הֲמַג** [שגדל במקום גמי].

אֵיזֹבְיוֹן [המוזכר במשנתינו], הוא מה שנקרא: **אַבְרָתָה, בַּר הֵינָג** [שגדל בין הקוצים].

[דעה ב':] **עוּלָּא אָמַר:** [אזוב המוזכר בתורה הוא איזוב הנקרא:] **מָרְוָא חִוְרָא.**

עוּלָּא אִיקְּלַע לְבֵי רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה אֵיתוֹ לְקַמֵּיהּ מָרְוָא חִוְרָא, אָמַר הֵיינוּ אֵזוֹב, דִּכְתִיב בְּאוֹרְיֵיתָא.

[דעה ג':] **רַב פַּפֵּי אָמַר** [אזוב המוזכר בתורה הוא איזוב הנקרא:] **שְׁמִשׁוּק.**

[ראיה לדעה ג':] **אָמַר רַב יִרְמְיָה מִדִּפְתִּי: כְּוָתֵיהּ דְּרַב פַּפֵּי מִסְתַּבְּרָא, דִּתְנַן מִצְוַת אֵזוֹב שְׁלֹשָׁה קְלָחִין** [שאגודה כתיב, ואין אגודה פחות משלשה], **וּבָהֶן שְׁלֹשָׁה גִּבְעוֹלִין** [בכל קלח שלשה גבעולין - קנים דקים], **וְשֶׁמְשׁוּק הוּא דְּמִשְׁתַּכְּחָא הָכִי** [והאזוב הקרוי 'שמשוק' נמצא בצורה כזו].

◆◆◆

רפואת האיזוביון שמבואר במשנתינו שהוא רפואה ואינו מאכל בריאים

לְמַאי אָכְלִי לֵהּ?

לְקוּקְאִינֵי [לתולעים שבבני מעים],

בְּמַאי אָכְלִי לֵהּ?

בִּשְׁבַע תַּמְרֵי אֶכְמָתָא [בשבע תמרים שחורים].

כיצד נהיה חולי – תולעים במעיים

מִמַּאי הָוְיָא [ממה נהיית מחלה זו]?

מִקִּמְחָא דִשְׁעָרֵי (בְּמָנָא) דַּחֲלֵף עֲלֵהּ אַרְבְּעִין יוֹמִין [מקמח שעורים שעבר עליהם לאחר טחינתם ארבעים יום].

◆◆◆

רפואת היועזר שמבואר במשנתינו שהוא רפואה, ומותר לאוכלו שהוא מאכל בריאים

שנינו במשנה: **אֲבָל אוֹכֵל הוּא אֶת יוֹעֶזֶר.**

מבררת הגמרא: **מַאי יוֹעֶזֶר?**

מבארת הגמרא: **פּוּתַּנְק** [סוג עשב]

לְמַאי אָכְלִי לֵהּ?

לְאַרְקָתָא [שממית תולעים שבכבד]

בְּמַאי אָכְלִי לֵהּ [יחד עם מה אוכלים אותו],

בִּשְׁבַע תַּמְרֵי חִוָּרְתָא [עם שבע תמרים לבנים],

כיצד נהיה חולי – תולעים בכבד

מִמַּאי הָוְיָא [ממה נהיה חולי זה?]

מֵאֶמְצָא וּמַיָּא אַלְבָּא רֵיקָנָא [מבשר בגחלים ומים על קיבה ריקה].

וּמִבִּשְׂרָא שַׁמִּינָא אַלְבָּא רֵיקָנָא [ומבשר שמן על קיבה ריקה].

וּמִבִּשְׂרָא דְתוֹרָא אַלְבָּא רֵיקָנָא [ומבשר שור על קיבה ריקה].

מֵאַמְגּוּזָא אַלְבָּא רֵיקָנָא [ומאגוזים על קיבה ריקה].

וּמִגִּירֵי דְרַבְיָא אַלְבָּא רֵיקָנָא [מעלים של לולבי תילתן (סוג קטניות) על קיבה ריקה].

אם אדם אוכל אחד מאלו קודם אכילה, **וּמִשְׁתֵּי מַיָּא אַבָּתְרֵהּ** [ושותה אחר כך מים], יכול להיווצר מכך תולעים בכבד.

רפואה נוספת (ב) לתולעים בכבד

וְאִי לָא [אם אין לו 'יועזר' או שאכלו 'יועזר' ולא התרפא], **לִבְלַע תַּחְלֵי חִוָּרְתָא** [שיבלע שחליים לבנים].

רפואה נוספת (ג) לתולעים בכבד

וְאִי לָא [ואם רפואה זו לא הועילה לו, או שאין לו שחליים לבנים]

לִיתִּיב בְּתַעֲנִיתָא [שישב בתענית],

וְלַיְיתֵי בִּישְׂרָא שַׁמִּינָא וְלִישְׁדֵי אַגּוּמְרֵי, וְלִימֵּץ גַּרְמָא [ויביא בשר שמן, ויניח אותו על גחלים, וימצוץ איבר מאותו בשר, וכך ימצוץ את שומנו,

וְלִגְמַע חַלָּא [וישתה חומץ],

וְאִכָּא דְּאָמְרִי חַלָּא לָא [ויש אומרים שלא ישתה חומץ], **מִשּׁוּם דְּקָשֵׁי לְכַבְדָּא** [כי חומץ קשה לכבד],

רפואה נוספת (ד) לתולעים בכבד

וְאִי לָא, לַיְיתֵי גִּרְדָּא דַּאֲסִינָתָא [יביא קליפה מעץ הסנה],

דִּגְרִידָא מֵעִלַּאי לְתַתַּאי, וְלָא מִתַּתַּאי לְעִלַּאי [שתהא גרודה מחלקו העליון של הסנה ללמטה, ולא להיפך]

דִּילְמָא נָפְקָא אַיְידֵי פֻּמֵּהּ [שאם יגרד את הקליפה של הסנה מחלקו התחתון של הסנה לחלקו העליון, אולי יצאו התולעים (מלמטה ללמעלה) דרך פיו],

וְלִשְׁלְקַהּ בְּשִׁכְרָא בֵּי שִׁיבְבֵי [ויבשל קליפה זו בשיכר- בין השמשות, (פירוש נוסף: 'בי שבבי' בבית אחד משכניו, שלא יריח הוא את הריח, שריח זה קשה לחולה)],

וּלְמָחָר נְסָכְרִנּוּן לְנִקְבִין דִּידֵהּ [ולמחרת יסתום את נחיריו שלא יריח, (פירוש נוסף: יסתום נחיריו ונקבי אזניו, שלא יצא כח המשקה מגופו)], **וְלִישְׁתֵּי** [וישתה את השיכר],

וְכִי מִפְּנֵי, מִפְּנֵי אַפְּשִׁיחָא דְּדִקְלָא [וכאשר הוא נפנה לנקביו, יפנה על דקל שחתכו ממנו חלק מענפיו].

✦ ✦ ✦

רפואת האבוברואה שמבואר במשנתינו שהוא רפואה, ומותר לשתותו שהוא משקה בריאים

שנינו במשנה: **וְשׁוֹתִין אַבּוּבְרוֹאֶה.**

מבררת הגמרא: **מַאי אַבּוּבְרוֹאֶה?**

מבארת הגמרא: **חוּמַטְרִיָּא.**

מַאי חוּמַטְרִיָּא?

חֲטָרָא יְחִידָאָה [עץ הגדל יחידי בלא ענפים].

לְמַאי עָבְדִי לַהּ?

לְגִלּוּיָא [למי ששתה מים מגולים].

רפואה נוספת (ב) למי ששתה מים מגולים

וְאִי לָא [ואם אין לו אבוברואה, או שרפואה זו לא הועילה לו],

לַיְיתֵי חַמְשָׁא כְּלִילֵי [יביא חמשה ורדים],

וְחַמְשָׁא כּוֹסָתָא דְשִׁכְרָא [וחמשה כוסות שכר],

וְנִשְׁלוֹקִינְהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי עַד דְקַיְיִמָא אַאַנְפָּקָא וְנִשְׁתֵּי [ויבשלם יחד עד שישאר שם שיכר בכמות הנקראת 'אנפק', שהיא רביעית הלוג].

[מעשה בעניין רפואה זו:] **אִמֵּיהּ דְרַב אַחְדְבוּי בַּר אַמֵּי, עֲבַדָה לֵהּ לְהָהוּא גַּבְרָא** [עשתה לאדם אחד ששתה מים מגולים], **חַד כְּלִילָא וְחַד כּוֹסְתָּא דְשִׁיכְרָא** [וורד אחד וכוס שיכר אחד], **שַׁלְקָה** [ובישלתם יחד זה בזה], **וְאַשְׁקִיתֵהּ** [ונתנה לו לשתות],

וּשְׁגַרָא תַּנּוּרָא [הסיקה את התנור], **וּגְרַפְתֵּהּ (ואותביתיה לבינתא)** [וגרפה את התנור מהגחלים, שיצטנן קצת],

[וְאוֹתִיבָה בֵּהּ לְבֵנְתָּא [והניחה בתנור לבינה, כדי שישב על הלבינה ולא יכוה], **וְאוֹתִיבְתֵּהּ] בְּגַוֵּהּ** [והושיבה אותו בתוך התנור], **וּנְפַק [מִנֵּהּ] כְּהוּצָא יַרְקָא** [ויצא ממנו הארס, שהקיא ליחה בגוון עלה של לולב].

רפואה נוספת (ג) למי ששתה מים מגולים

רַב אַוְיָא אָמַר: רְבִיעֵתָא דַחֲלָבָא מֵעִזָּא חִוָּרְתָּא - רביעית מחלב של עיזה לבנה.

רפואה נוספת (ד) למי ששתה מים מגולים

רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה אָמַר: לַיְיתֵי אֶתְרוֹגָא חֲלִיתָא [יביא אתרוג מתוק],

וְלִחַיְיקֵהּ [ויחקוק באתרוג חקק] **וְלִימַלְיֵהּ דְבִשָׁא** [וימלא אותו בדבש],

וְלוֹתְבֵהּ בֵּי מִלְּלֵי דְנוּרָא [ויושיבו על גבי גחלים בוערות, שיתבשל האתרוג בדבש], **וְלֵיכְלֵהּ,** ויאכלו לאחר הבישול.

רפואה נוספת (ה) למי ששתה מים מגולים [ורפואות שונות במי רגלים]

רַבִּי חֲנִינָא אָמַר: מֵי רַגְלַיִם בְּנֵי אַרְבָּעִים יוֹם [שעברו עליהם ארבעים יום, לשון אחר של תינוק בן ארבעים יום],

בַּרְזִינָא [אם שותה ממי רגלים אלו כוס קטנה מאד (הנקראת ברזינא)], הרי זה מועיל **לְזִבּוּרָא** [לרפאות מי שנשכתו צרעה].

רְבִיעֵתָא לְעַקְרַבָּא [אם שותה ממי רגלים אלו רביעית הלוג, הרי זה מועיל לרפאות מי שעקצו עקרב],

פַּלְגָא רְבָעָא [אם שותה ממי רגלים אלו חצי לוג (לוג קרוי 'רבעא', שבקב יש ד' לוג, ולוג הוא רביעית הקב)] **לְגַלּוּיָא** [הרי זה מועיל לרפאות מי ששתה מים מגולים].

רבע **רְבָעָא** [אם שותה ממי רגלים אלו רבע קב, דהיינו: לוג] **אַפְּלוּ לִכְשָׁפִים מְעַלּוּ.**

רפואה נוספת (ה) למי ששתה מים מגולים [ורפואות שונות במים שהתבשלו בהם ירקות שונים]

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲנִיגְרוֹן [מים שבישלו בו תרדים] **וַאֲבַנְגַר** [מים שבישלו בהם עשב שנקרא 'בנגרי'] **וְתִרְיָקָה** [צמח הקרוי 'צרי'] **מְעַלּוּ בֵּין לְגִלּוּיָא בֵּין לִכְשָׁפִים.**

◆◆◆

רפואה למי שבלע נחש

הַאי מַאן דִּבְלַע חִוְיָא [מי שבלע נחש], **לוֹכְלֵיהּ כְּשׁוּתָא בְּמִלְחָא** [יאכילוהו כשות במלח] **וְלַרְהֵטֵיהּ תְּלָתָא מִלֵּי** [ויריצו אותו ג' מיל].

רַב שִׁימִי בַּר אַשִּׁי חַזְיֵיהּ לְהָהוּא גַּבְרָא דִּבְלַע חִוְיָא [ראה אדם שבלע נחש], **אִדְּמִי לֵיהּ כְּפַרְשָׁא** [רב שימי נדמה לפניו כפרש, שהיה תופסו ומייסרו, כדי שיפחד ממנו, כדלהלן], **אוֹכְלֵיהּ כְּשׁוּתָא בְּמִלְחָא** [האכילו כשות במלח], **וְאַרְהֲטֵיהּ קַמֵּיהּ תְּלָתָא מִלֵּי** [והריצו לפניו ג' פרסאות], **וּנְפַק מִנֵּיהּ גְּבֵי גְּבֵי** [ויצא ממנו חתיכות חתיכות מחלקי הנחש שבלע], שהפחד והמרוצה והכשות מתישין כחו ומתחמם, ומת הנחש בתוכו].

אִיכָּא דְּאָמְרִי רַב שִׁימִי בַּר אַשִּׁי בְּלַע חִוְיָא [בלע נחש],

אֲתָא אֵלִיָּהוּ אִדְּמִי לֵיהּ כְּפַרְשָׁא [בא אליהו הנביא ונדמה לפניו כפרש], **אוֹכְלֵיהּ כְּשׁוּתָא בְּמִלְחָא, וְאַרְהֲטֵיהּ קַמֵּיהּ תְּלָתָא מִלֵּי, וּנְפַק מִנֵּיהּ גְּבֵי גְּבֵי.**

◆◆◆

הַאי מַאן דְּטַרְקֵיהּ חִוְיָא לֵיתֵי עֲפָרָא דַּחֲמָרָא חִוָּרְתִּי וְלִקְרְעֵיהּ וְלוֹתְבֵיהּ עִלָּוֵיהּ וְהָנֵי מִלֵּי דְּלָא אִשְׁתְּכַח טְרֵפָה. הָהוּא [יתבאר בעמוד הבא].

בר קשא דפומבדיתא דטרקיה חויא הוה [ה]תליסר חמרי חיורתא בפומבדיתא קרעינהו לכולהו ואישתכחו טריפה הואי חדא בההוא גיסא דפומבדיתא עד דאזלי מייתי לה אכלה אריה אמר להו אביי דילמא [ו]חויא דרבנן טרקיה דלית ליה אסותא דכתיב [ז]ופורץ גדר ישכנו נחש אמרו ליה אין רבי דכי נח נפשיה דרב גזר רב יצחק בר ביסנא דליכא דלימטייה אסא וגידמי לבי הילולא [בטבלא] ואזל איהו אמטי אסא וגידמי לבי הילולא בטבלא טרקיה חויא ומית האי מאן דכרכיה חויא לינחות למיא וליסחוף דיקולא ארישא ולהדקיה מיניה וכי סליק עילויה לישדיה למיא וליסלוק וליתי האי מאן דמיקני ביה חויא אי איכא חבריה בהדיה לירכביה ארבע גרמידי ואי לא [ח]לישואר נגרא ואי לא ליעבר נהרא ובליליא לותביה לפוריא אארבעה חביתא ונינגי בי כוכבי ולייתי ד' שונרי וליסרינהו בארבעה כרעי דפורייה וליתי [ט]שחפי ולישדי התם דכי שמע קלי אכלי ליה האי מאן דרהיט אבתריה לירהיט בי חלתא האי איתתא דחזיא חויא ולא ידעה אי יהיב דעתיה עילוה אי לא יהיב דעתיה עילוה תשלח מאנה ונשדייה קמיה אי מכרך בהו דעתיה עילוה ואי לא לא יהיב דעתיה עילוה מאי תקנתה תשמש קמיה איכא דאמרי כ"ש דתקוף ליה יצריה אלא תשקול ממזיה ומטופרה ותשדי ביה ותימא [י]דישתנא אנא האי איתתא דעייל בה חויא ליפסעה ולתבוה אתרתי חביתא וליתי בישרא שמנה ולישדי אגומרי וליתי אגנא דתרחלי וחמרא ריחתנא ולותבו התם וליטרוקינהו בהדי הددי ולינקוט צבתא בידה דכי מירח ריחא נפיק ואתי ולישקליה וליקלייה בנורא דאי לא הדר עילוה: כל האוכלין כו': כל האוכלין לאיתויי מאי [יא]לאיתויי טחול לשינים וכרשינין לבני מעיים כל המשקין לאיתויי מאי לאיתויי מי צלפין בחומץ א"ל רבינא לרבא מהו לשתות מי רגלים בשבת א"ל תנינא כל המשקין שותה ומי רגלים לא שתו אינשי: חוץ ממי דקלים: תנא חוץ ממי דקרים מאן דתנא מי דקרים שהם דוקרים את המרה ומאן דאמר מי דקלים שיוצאין מן שני דקלי (א) מאי מי דקלים אמר רבה בר ברונא תרתי תלאי איכא במערבא ונפקא עינא דמיא מבינייהו כסא קמא מרפי אידך משלשל ואידך כי היכי דעיילי הכי נפקי אמר עולא לדידי שתי שיכרא דבבלאי ומעלי מיניהו והוא דלא רגיל ביה ארבעין יומין רב יוסף אמר זיתום [יב]המצרי תילתא שערי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא רב פפא אמר תילתא חיטי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא (וכמונא) [יג]וסימנך סיסאני ושתי להו בין דבהא לעצרתא דקמיט מרפי ליה ודרפי קמיט ליה: וכום עקרין: מאי כום עקרין אמר ר' יוחנן דייתי מתקל זוזא קומא אלכסנדריא ומתקל זוזא גביא גילא ומתקל זוזא כורכמא רישקא ולישחקינהו בהדי הددי לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא לירקונא תרין בשיכרא ומיעקר לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא ואי לא לייתי תלתא

חיויא דרבנן טרקיה דלית ליה אסותא. אע"ג דגבי כן דמעל כן אמותו אל ר' ישמעאל בפרק ג' דמס' ע"ז (דף מז:) קאמר אלא עבר על דברי חכמים שנאמר ופורץ גדר יסכנו נחש אע"ג דלא הוה ליה לאסותא שהרי מת התם לא היה לו רפואה מזומנת אבל הכא שהרפואה היתה מזומנת וגאבדה ממנו בגמל רע קאמר דלית ליה אסותא[א] **וליתי אגנא דתחלי.** משמע הכא דהנהתא אוהב אחליים וכן בשלהי הנדרים (דף לא:) דקאמר ליה נוקף נצעל לא מיכול אחרי תחלי דטעמיגהו חויא ול"ל יש בהן משום גילוי (ב) ובפרק ג' דמס' ע"ז (ג: ופס) אמר דאחליים אין בהם משום גילוי וי"ל דהתם לא ממש אחליים קאמר אלא בהנך דאמר התם (מס' ע"ז דף מ:). וכן היו עושין בערבי שבתות בצפורי [נותנין חומץ לתוך גריסין] ומכניסין אותו אחליים לפי גמי בשילהי הנדרים (דף לא:) מייני דהוה ביה אלא דאמתקינן התם בחמץ ע"ז (דף ג:) אבל אית בהו אלא מיגבי בהו והכא גמי חמרא מיגבי בהו: **רב יוסף אמר זיתום המצרי.** ר"ש כל הך מילתא מתוך מספרו ואומר לע"ג (ג) אלא ברש אלו עובדין (פסחים מב:) ונראה לר"י שמתקה משום דזיתום המלרי מוחר לשתות כדתניא בפרק בתרא (דף קט.). ושוין שבותאין את השתית ושותין זיתום המלרי ואומר ריב"א דאין צריך למחוק דרב יוסף לא קאי אפרס מי דקרים דתניי אלא אמלרים דעולא קאי דאמר שיכרא בבבלאי מעלי מייניהו ואומר רב יוסף דזיתום המלרי מעלי מייניהו מיהו משמע כפירוש הקונטי דתמתני' קאי[ד] מדלא קאמר בהדיא זיתום המלרי מעלי מייניהו: **סיסאני.** ולא קאמר וסימנך סמך סמך כדאמר בשילהי במה אשה (געיל סו.) משום דשערי לא כתיב בסמך:

והתניא

בר קשא דפומבדיתא דטרקיה חויא הוה [ה]תליסר חמרי חיורתא בפומבדיתא קרעינהו לכולהו ואישתכחו טריפה הואי חדא בההוא גיסא דפומבדיתא עד דאזלי מייתי לה אכלה אריה אמר להו אביי דילמא [ו]חויא דרבנן טרקיה דלית ליה אסותא דכתיב [ז]ופורץ גדר ישכנו נחש אמרו ליה אין רבי דכי נח נפשיה דרב גזר רב יצחק בר ביסנא דליכא דלימטייה אסא וגידמי לבי הילולא [בטבלא] ואזל איהו אמטי אסא וגידמי לבי הילולא בטבלא טרקיה חויא ומית האי מאן דכרכיה חויא לינחות למיא וליסחוף דיקולא ארישא ולהדקיה מיניה וכי סליק עילויה לישדיה למיא וליסלוק וליתי האי מאן דמיקני ביה חויא אי איכא חבריה בהדיה לירכביה ארבע גרמידי ואי לא [ח]לישואר נגרא ואי לא ליעבר נהרא ובליליא לותביה לפוריא אארבעה חביתא ונינגי בי כוכבי ולייתי ד' שונרי וליסרינהו בארבעה כרעי דפורייה וליתי [ט]שחפי ולישדי התם דכי שמע קלי אכלי ליה האי מאן דרהיט אבתריה לירהיט בי חלתא האי איתתא דחזיא חויא ולא ידעה אי יהיב דעתיה עילוה אי לא יהיב דעתיה עילוה תשלח מאנה ונשדייה קמיה אי מכרך בהו דעתיה עילוה ואי לא לא יהיב דעתיה עילוה מאי תקנתה תשמש קמיה איכא דאמרי כ"ש דתקוף ליה יצריה אלא תשקול ממזיה ומטופרה ותשדי ביה ותימא [י]דישתנא אנא האי איתתא דעייל בה חויא ליפסעה ולתבוה אתרתי חביתא וליתי בישרא שמנה ולישדי אגומרי וליתי אגנא דתרחלי וחמרא ריחתנא ולותבו התם וליטרוקינהו בהדי הددי ולינקוט צבתא בידה דכי מירח ריחא נפיק ואתי ולישקליה וליקלייה בנורא דאי לא הדר עילוה: כל האוכלין כו': כל האוכלין לאיתויי מאי [יא]לאיתויי טחול לשינים וכרשינין לבני מעיים כל המשקין לאיתויי מאי לאיתויי מי צלפין בחומץ א"ל רבינא לרבא מהו לשתות מי רגלים בשבת א"ל תנינא כל המשקין שותה ומי רגלים לא שתו אינשי: חוץ ממי דקלים: תנא חוץ ממי דקרים מאן דתנא מי דקרים שהם דוקרים את המרה ומאן דאמר מי דקלים שיוצאין מן שני דקלי (א) מאי מי דקלים אמר רבה בר ברונא תרתי תלאי איכא במערבא ונפקא עינא דמיא מבינייהו כסא קמא מרפי אידך משלשל ואידך כי היכי דעיילי הכי נפקי אמר עולא לדידי שתי שיכרא דבבלאי ומעלי מיניהו והוא דלא רגיל ביה ארבעין יומין רב יוסף אמר זיתום [יב]המצרי תילתא שערי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא רב פפא אמר תילתא חיטי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא (וכמונא) [יג]וסימנך סיסאני ושתי להו בין דבהא לעצרתא דקמיט מרפי ליה ודרפי קמיט ליה: וכום עקרין: מאי כום עקרין אמר ר' יוחנן דייתי מתקל זוזא קומא אלכסנדריא ומתקל זוזא גביא גילא ומתקל זוזא כורכמא רישקא ולישחקינהו בהדי הددי לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא לירקונא תרין בשיכרא ומיעקר לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא ואי לא לייתי תלתא

מסורת הש"ס

א) נר' רש"י לקמן קיט. ע"ס תמיכר עילמין, ב) [ס"ז ס:], ג) [נמצר שור גי הטיון לשור], ד) [גירסת הטיון שפפי דקטיל פי' קלופות הקליפס], ו) [ס"ז ח. פי' ה:], ז) [בכרכות מד:], ח) [פפחים מב: ע"ס], ט) [ס"ז ס:], ס"ס ברש"ן], ט) [שמעתין רש"ן],

תורה אור השלם

1 חֹפֵר גּוּמָּץ בּוֹ יִפּוֹל וּפֹרֵץ גָּדֵר יִשָּׁכֶנּוּ נָחָשׁ:

קהלת י ח

הגהות הב"ח

(א) גמ' שיוסלון משני דקלים (מלא מי דקלים) תא"ת וכ"ג ס"א אינו: (ב) תוס' ד"ה וליתי וכו' משום גילוי ואע"ג דבפ"ב דע"ז אמר: (ג) ד"ה הכ יוסף וכו' ואומר לע"ג לה אלא ברש:

רבינו חננאל

מי דקלים. המעיין היוצא במערבא מבין אותן ג' שתילים. ובירושלמי שונין מי דקרין שדוקרין את המרה. אבוב רעה. פי' בלשון שמעאל אגבוב אל רעאי. אי אצאה אל רעאי.

עין משפט נר מצוה

לו א טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף ה:

לעזי רש"י

אישקלילי"א. פעמון קטן. איטגלי"ש [טינגלי"ש]. צבת.

קפריי"ר. שיח צלף. אלו"ם. צָרָף.

קרו"ג אוריינט"ל. כרכום.

מוסף רש"י

דלית ליה אסותא. אפס נפטו נחש בגמל רע קאמר על דברי חכמים, לא תעלה לו רפואה ומות, אם היה מתרפא מנגיסה זו סופו למות על ידי כאיבה חבריו שעובר על דברי חכמים מיב מיתה (ע"ז כג:), ופורץ גדר. פיב אל חכמים לעבור על דברי חכם, ישכנו נחש. מיקה ביני שמים, ולפי שדבר בלשון פרילת גדר, נתן, שהוא לד כמוני נקבי מגלי כתים פרוצים (קוהלת י ח). דישתנא. טוליקון ד' לדק ד' נשים (שם כד:), קורטמי. מוריק"ל קרו"ג (פסחים מב:).

מוסף תוספות

א. דחויא דרבנן לית לי' אסותא כלל שאפי' אם רפואה קרובה לבא ומזדמנת לו, לא תצילה. תוס' רבינו אלחנן ע"ז מ: ד"ה חוא דרבנן. ב. לפרושי מאי מי דקרים. תוס' הרא"ש.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

והתניא מגיין לסירום (ג) **שהוא אסור.** וקש"ת אפילו לא אסור סירוס תיקשי ליה לליתסר משום פריה ורביה וכ"ת משום דהוי מצי לשנויי בשם יש לו בנים הא על יבמתו (יבמות דף סה:) גבי דביתהו דר' חייא דאי הוה מיפקדא אפריה ורביה לא הוה שתיל שמא דעקרתא אע"ג דהוי לה שני נקבות ושני זכרים משום בנקר זכו [אם] זרעך ולעבד לא תנא דלך (הלכות יא) ונאסור דלא שייך סירוס אוקי במסקנא לרבי יוחנן בן ברוקה דמתייב בפריה ורביה בעקרה וחקנה ולא מוקי בשם לה בנים ויש לומר דמסירוס ניחא ליה למפרך משום דאיכא למ"ד בפרק הבא על יבמתו (סה דף פא:) כיון דקיימא פריה ורביה מו לא שייך: **תלמוד לומר ובארצכם לא תעשו.** מכם קא דריש והא דאמר בחגיגה (דף יד:) שאלו את בן זומא מהו לכרוסי בלבא אמר להו אלא לרפואה. תוס' כרמ"ש. ד. דבר שאין מתברין. תוס' הרא"ש. ה. דאמר דבר שאין מתברין אסור. תוס' הרא"ש. ו. (ז)מאי קא פרך. תוס' הרא"ש. ז. אפי' בשאר מילי. רשב"ם. ח. אלא דאי אין חילוק בין שבת לשאר איסורין. תוס' הרא"ש. ט. דאע"ג דאינו מתברין, מודה ר"ש בפסיק רישה. תוס' הרא"ש. י. דאפ"ה קס"ד מציקרא למישרא הואיל וממילא הוא, שלא אסרה תורה אלא כורת ונותק גיד או ביצים בידים ומסקינן דאפילו מימלא נמי אסור. מי הכ"ן.

ונשקייה שמכי פרסאי ונישלוק בחמרא ונשקייה ונימא לה קום מזובך ואי לא לותבה אפרשת דרכים ולינקטה כסא דחמרא בידה וליתי איניש מאחורה וליבעתה ולימא לה קום מזובך ואי לא ליתי בונא דכמונא ובונא דמוריקא ובונא דשבלילתא ונישלוק בחמרא ונשקייה ונימא לה קום מזובך ואי לא ליתי שיתין שיעי דדנא ולשפיה ולימא לה קום מזובך ואי לא ליתי (ו)פשטינא ולישלוק בחמרא ולשפיה ונימא לה קום מזובך ואי לא ליתי חרנוגא דהיגתא רומיתא וליקלי וליסבה בשחקי דכיתנא בקיימא ובשחקי דעמר גופנא בסיתוא ואי לא ליכרי שבע בירי וליקלי בהו שבישתא ילדה דערלה ולינקטה כסא דחמרא בידה ולוקמה מהא ולותבה אהא ולוקמה מהא ולותבה אהא ואכל חדא וחדא לימא לה קום מזובך ואי לא ליתי סמידא וליסבה מפלגא לתתאי ולימא לה קום מזובך ואי לא ליתי ביעתא דנעמיתא וליקלי וליסבה בשחקי דכיתנא בקיימא ובשחקי דעמר גופנא בסיתוא ואי לא ליפתח לה חביתא דחמרא לשמה ואי לא לנקיט שערתא דמשתכחת בכפותא דכודנא חיורא אי נקטה חד יומא פסקה תרי יומי ואי נקטה תרי יומי פסקה תלתא יומי ואי נקטה תלתא יומי פסקה לעולם: לירקונא תרין בשיכרא (ח) ומעיקר ואי לא ליתי רישא דשיבוטא דמילחא ולישלוק בשיכרא ולישתי ואי לא ליתי (ט)מונינו דקמצי ואי ליכא מונינו דקמצי ליתי (י)מונינו דנקירי וליעייליה לבי בני ולישפייה ואי ליכא בי בני לוקמיה בין תנורא לגודא אמר רבי יוחנן הרוצה שיחממנו יקנחנו בסדינו רב אחא בר יוסף חש ביה עבד ליה רב כהנא ואיתסי ואי לא ליתי תלתא קפיזי תמרי פרסייתא ותלתא קפיזי דקירא דנישתרופי ותלתא קפיזי אהלא תולענא ולישלוקינהו בשיכרא ולישתי ואי לא ליתי עילא בר חמרא וליגלח מציעתא דרישא ולישביק ליה דמא מאפותיה ולותבויה ארישיה וליזהר מעיניה דלא ליסמי להו ואי לא ליתי רישא דברחא דמנח בכיבשא ולישלוק בשיכרא ולישתי ואי לא ליתי דבר אחר חוטרנא וליקרעיה ולותבויה אליביה ואי לא ליתי כרתי מכבתותא דמישרי ההוא טייעא דחש ביה אמר ליה לגינאי שקול גלימאי והב לי מישרא דכרתי יהיב ליה ואכלה א"ל אושלן גלימיך ואיגני ביה קלי איכרך גנא ביה כד איחמם וקם נפל פורתא פורתא מינה: לירקונא תרין בשיכרא ומיעקר (א)ומי שרי והתניא (ב)מניין לסירום באדם שהוא אסור ת"ל (ג)ובארצכם לא תעשו בכם לא תעשו דברי ר' חנינא הני מילי היכא דקא מיכוין הכא מעצמו הוא דאמר ר' יוחנן (ד)הרוצה שיסרס תרנגול יטול כרבלתו ומסתרם מאליו והאמר רב אשי רמות רוחא הוא דנקטינא ליה אלא בסרים והאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הכל

קפיזי. כלי מחזיק ג' לוגין: **שמרי.** בגליס: **פרסאי.** גדולים הם: **קום מזובך.** חדלי מזובך כמו ויעמוד הסמן (מלכים ב ד): **וליבעתה.** יבעתנה בלי ידיעתה פתאום: **בונא.** מלא לוגרוף: **מוריקא.** כרכום: **שבלילתא.** תלתן פגרי"ג: **שיעי דדנא.** מגופת חבית: **ונשייפיה.** לכשיסורו במים: **פשטינא.** עשב שמינו גדל בקומה אלא הולך ופשט על גבי קרקע: **חרנוגא.** מין עשב הוא שגדל אצל הסיגים: **היגתא רומיתא.** מין הגת הוא שנקבלת רומית: **וליסבה בשחקי דכיתנא.** יקחו אותו האפר בבגלאי בגדי פשתן בקיץ: **דעמר גופנא.** קוטו"ן: **ליכרי שב ביי.** שבעה גומות: **שבישתא דערלה.** זמורות של כרם ילדה: **ולינקטה כסא דחמרא.** יפתחו כוס של יין בידה ותשב על הגומה: **ולוקמה מהא.** מעל גומא זו יושיבוה על זו ועל כל עמידה יימא לה קום מזובך: **קמתא דסמידא.** קמח סולת: **וליסבה.** יסוכו אותה ממנו: **דנעמיתא.** בת היענה: **ליפתח לה חביתא דחמרא לשמה.** כלומר יין הרבה תשתה תמיד: **שערתא דמשתכח בכפותא דכודנא חיורא.** שערה הממלאת בגללי פרדה לבנה: **אי נקטא.** לה בידה חד יומא פסקה מזובה תרי יומי. אית דגרס נקטה חדא יומא גרעין אחד: **לירקונא.** דאמרן לעיל(ה) קומה וגביא גילא וכוליכמא תרי בשיכרא ומיעקר: **ואי לא.** דלית ליה. אי נמי עביד ולא אהני: **רישא דשיבוטא.** ראש דג שמנו שיבוטא: **דמילחא.** שהוא מלוח: **מוניני דקמצי.** ליר מגבים: **דנקירי.** מין עופות קטנים: **ונישייפיה.** ישפשפוהו בו: **בין תנור לגודא.** בין תנור לכותל במקום שיש שיגא ויגא החולי: **ברולא שיחממנו.** לזה: **יקנחנו בסדינו.** יעטפנו בסדינו יפה או בסדין של מולא אחר של חולי זה: **עבד ליה רב כהנא.** רפואה זו של סדין: **קירא דישתרופי.** שעוה הלפה וטוטפת מכוורת שנתמלאה ועודפת: **אהלא.** אלוי"ן: **תולענא.** אלוס: **עילא בר חמרא.** עייר בן אתונות: **וליגלח.** החולה: **מציעתא דרישא.** אמצעית ראשו: **ונישבוק ליה דמא מאפותיה.** יקיז לעייר ממצחו: **ולותבויה אריסיה.** יפפך הדם על התגלחת: **ולזהר מעייניה.** שלא יכנס מדם זה בעייניו: **רישא דברחא.** של חיל: **דמנח בכבשא.** כבוש בחומץ או בציר: **דבר אחר חוטרנא.** חזיר טלוא (ט) בחברבורות מעומר: **מכבתותא דמישרי.** מתמצע הערוגה שהם חריפים: **תושלן גלימיך.** הסתלני הטלית: **ואיגני בה.** ותשן בה: **קלי.** מעט: **איכרך גנא.** נכנך בה ושן בה: **נפל פורתא פורתא.** קדחה הטלית מחום חריפת החולי שיגא עם הזיעה ונפלה חתיכות דקות: **ומי שרי.** לשתות כוס עיקרין: **לא תעשו.** קרי ביה לא תיעשו: **ומפסרים מאליו.** ואע"ג דסירוס אסור בזיבים: **והא אמר רב אשי.** דהסוא לאו סירוס הוא אלא רמות רוחא קנקינא ליה לתרנגול ומסיטנא הודו הוא מתאבל ואינו משמש אבל בסירוס אפילו ממילא אסור: **אלא בסרים.** הך דשרי למישתי כוס של עיקרין נמי שהוא סרים כבר עסקינן: הכל

ג) [גיר' הערוך בשיטתא פי' עשב שאינו גם אלא חוצב], **ד)** פי' ליר של תרבה ערוך, **ה)** [אלון בליר שוס תרבה כלומר מנקורי' ערוך ערך מונין], **ו)** [סוע"ל], **ז)** [פרשת אמור סימן קכ], **ח)** [שם],

הגהות הב"ח

(א) נב' בשיכרא ומיעקר ומי' **(ב)** (ג) רש"י ד"ה דבר אחר וכו' טלוא. נ"ב טלוא מתנגם אוזקלוס וקוקמא וכן הוא בב"ק דף קיח ע"ב: **(ג)** תוס' ד"ה והתניא מגין לסירוס באדם שהוא אסור:

לעזי רש"י

פגרי"ג [פיגרי"ן]. גרגרנית חילבה (צמח). קוטו"ן. כותנה. אלוי"ן [אלוא"ן]. אלוי (צמח).

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פט"ז מהלכות איסורי ביאה הלי' יא סמג לאין לקו טוש"ע אה"ע סי' ה סעיף יב:

לח ב מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעי' יא:

לט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג בהגה"ה:

תורה אור השלם

1 וְעָשִׂיתָ וְחֻרוֹת וָחָתוּם וְחֻרוֹת לֹא תַקִּרְבוּ לָיָי וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: ויקרא כב כד

מוסף תוספות

א. דמשמע ל' דאי הוה שרי סירוס באדם ניחא. תוס' הרא"ש. **ב.** אליבא דכולהי עלמא. תוס' הרא"ש. **ג.** אבל לר"ש מותר כיון שאינו מתברין לסירוס אלא לרפואה. תוס' הרא"ש. **ד.** דבר שאין מתברין. תוס' הרא"ש. **ה.** דאמר דבר שאין מתברין אסור. תוס' הרא"ש. **ו.** (ז)מאי קא פרך. תוס' הרא"ש. **ז.** אפי' בשאר מילי. רשב"ם. **ח.** אלא דאי אין חילוק בין שבת לשאר איסורין. תוס' הרא"ש. **ט.** דאע"ג דאינו מתברין, מודה ר"ש בפסיק רישה. תוס' הרא"ש. **י.** דאפ"ה קס"ד מציקרא למישרא הואיל וממילא הוא, שלא אסרה תורה אלא כורת ונותק גיד או ביצים בידים ומסקינן דאפילו ממילא נמי אסור. מי הכ"ן.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

רפואה למי שנשכו נחש

הַאי מַאן דְּטַרְקַהּ חִוְיָא [מי שנשכו נחש], **לֵיתֵי עֲבָרָא דַּחֲמָרָא חִוְרְתִּי** [יביא עובר הנמצא במעי חמורה לבנה], **וְלִקְרְעֵה** [ויחתכו], **וְלוֹתְבֵהּ עִלְּוֵיהּ** [ויושיבו על מקום הנשיכה]. **וְהָנֵי מִלֵּי דְּלָא אִשְׁתְּכַח** [ופעולה זו מועילה אם האם לא נמצאה] **טְרֵפָה.**

מעשה באדם שעבר על נידוי חכמים ונשכו נחש, ולא הועילה לו רפואה

הָהוּא (דף קי) **בַּר קַשָּׁא דְּפוּמְבְּדִיתָא** [היה ממונה למלך בעיר פומבדיתא, וישראל היה] **דְּטַרְקַהּ חִוְיָא** [שנשכו נחש],

הֲוָה תְּלֵיסְרֵי חֲמָרֵי חִוְרָתָא בְּפֻמְבְּדִיתָא [היה י"ג חמורות לבנות בפומבדיתא], **קָרְעִינְהוּ לְכוּלְּהוּ וְאִשְׁתְּכַחוּ טְרֵיפָה** [קרעו את כולם כדי להשתמש בעובר לרפואה, ונמצאו כל האמהות טריפות], כך שלא היו ראויים הם לרפאותו.

הֲוַאי חֲדָא בְּהָהוּא גִּיסָא דְּפוּמְבְּדִיתָא [היה עוד חמורה בצד השני של פומבדיתא], **עַד דְּאָזְלִי מַיְיתִי לַהּ** [עד שהלכו להביאה] **אַכְלַהּ אַרְיָא** [אכל אריה את החמורה, ושוב לא יכלו לרפאותה].

אֲמַר לְהוּ אבַיֵי: דִּילְמָא חִוְיָא דְּרַבָּנַן טַרְקַהּ דְּלֵית לַהּ אָסְוָתָא [אולי עבר אדם זה על דברי חכמים, ולכן נשכו נחש, ולנשיכה כזו אין רפואה], שהוא עונשו המבואר בפסוק, **דִּכְתִיב 'וּפֹרֵץ גָּדֵר יִשְּׁכֶנּוּ נָחָשׁ'.**

אֲמַרוּ לַהּ: אִין, רַבִּי [רבינו, כן, אכן כך היה], **דְּכִי נָח נַפְשֵׁהּ דְּרַב** [כאשר רב נפטר], **גֵּזֶר רַב יִצְחָק בַּר בִּסְנָא** [כדי שימעטו בשמחה באותה שנה - עקב פטירתו של רב], **דְּלֵיכָּא דְּלַמְּטֵי אַסָּא וְגִדְמֵי לְבֵי הִלּוּלָא [בְּטַבְלָא]** [שהיו רגלים להביא הדסים וענפי דקלים לשמוח לפני החתן והכלה, וכשמביאים אותם לפניהם היו מתופפים לפניהם בתופים ומנענעים פעמונים, וגזר שלא יתופפו ולא יענענו פעמונים בבואם לפניהם עם ההדסים וענפי הדקל].

וַאֲזַל אִיהוּ אַמְטִי אַסָּא וְגִדְמֵי לְבֵי הִלּוּלָא בְּטַבְלָא [והלך הוא ועבר על התקנה] **טַרְקַהּ חִוְיָא** [נשכו נחש] **וּמִית** [ומת].

✦ ✦ ✦

מי שנכרך נחש סביבו

הַאי מַאן דְּכַרְכֵהּ חִוְיָא [מי שנכרך סביבותיו נחש],

לִנְחֹת לְמַיָּא [ירד למים],

וְלִסְחוֹף דְּקוּלָּא אַרֵישֵׁהּ [ויניח סל למעלה מראשו של הנחש], **וּלְהַדְּקֵהּ מִנֵּהּ** [ויוריד את הסל מעט מעט לצד הנחש, וכך יבדיל את הנחש מבשרו, שיעלה על הסל, (ולא יאחז את הנחש בידו לנתקו ממנו בחזקה, שהנחש יכעס עליו וישכנו],

וְכִי סָלֵיק עִלְּוֵהּ [וכאשר הנחש יעלה על הסל], **לִשְׁדְּיֵהּ לְמַיָּא,** [ימהר וישליכנו במים],

וְלִסְלֵק וְלֵיתֵי [ויעלה מהמים, ויברח לו].

◆◆◆

מי שנחש רודף אחריו

הַאי מַאן דְּמִקַּנֵּי בֵּה חִוְיָא [מי שכועס ורודף אחריו נחש, ומריח ריח פעמיו ורודפו],

אִי אִיכָּא חַבְרֵיהּ בַּהֲדֵיהּ [אם יש עמו חבר], **לְרָכְבֵהּ אַרְבַּע גַּרְמִידֵי** [ירכיב אותו חבירו ארבע אמות, שיפסקו עקבי פעמיו, ולא יוכל הנחש להריחם],

וְאִי לָא [ואם אין חבר עמו], **לִשְׁוַאר נַגְרָא** [ידלג על חריץ שעוברים בו מים],

וְאִי לָא [ואם אין שם חריץ מים] **לִיעְבַּר נַהֲרָא** [יעבור את הנהר],

וּבְלֵילְיָא, לוֹתְבֵהּ לְפָרְיֵהּ אַאַרְבַּע חַבְיָתָא [ובלילה יניח את מטתו על ארבע חביות, שלא יעלה הנחש אליו מהר, וכדי שלא יריח הנחש ריחו],

וְנַגְנֵי בֵּי כּוֹכְבֵי [וישן בין הכוכבים, כלומר: במקום גלוי, שלא יעלה הנחש דרך הגג ויפיל עצמו עליו].

וְלֵיתֵי אַרְבְּעָה שׁוּנְרֵי [ויביא ארבעה חתולים], **וְלֵיסְרִינְהוּ בְּאַרְבְּעָה כַּרְעֵי דְּפָרְיֵהּ** [ויקשור אותם בארבעה רגלי המיטה], **וְלֵיתֵי שַׁחֲפֵי** [ויביא ענפים וקסמים וכל דבר המקשקש זה בזה, ומשמיעים קול כשעוברים עליהם], **וְלִשְׁדֵּי הָתָם** [ויניחם שם, סמוך למיטה] **דְּכִי שָׁמְעִי קָלֵהּ אָכְלִי לֵהּ** [וכך אם נחש יעבור שם, ישמע קולו, וירגישו החתולים, ויאכלו את הנחש].

◆◆◆

מי שנחש רץ אחריו

הַאי מַאן דְּרָהִיט אַבָּתְרֵיהּ [מי שנחש רץ אחריו], **לִירְהִיט בֵּי הָלָתָא** [ירוץ בין החולות, שאין נחש יכול לרוץ שם].

◆◆◆

אשה שמסופקת אם נחש נתן דעתו עליה

הַאי אִיתְּתָא דְּחָזְיָא חִוְיָא [אשה שרואה נחש], **וְלָא יָדְעָה אִי יָהִיב דַּעְתֵּיהּ עִילָּוֵהּ, אִי לָא יָהִיב דַּעְתֵּיהּ עִילָּוֵהּ** [ואינה יודע אם הוא נתן דעתו עליה לתאות תשמיש, או שהוא לא נתן דעתו עליה], **תִּשְׁלַח מָאנַהּ, וְנִשְׁדֵּייהּ קַמֵּיהּ** [תפשוט בגדיה ותשליכם לפניה],

אִי מִכְּרַךְ בְּהוּ דַּעְתֵּיהּ עִילָּוֵהּ [אם הוא נכרך עליהם, הרי זה סימן שדעתו עליה],

וְאִי לָא [ואם הוא לא נכרך עליהם], **לָא יָהִיב דַּעְתֵּיהּ עִילָּוֵהּ** [הרי זה סימן שהוא לא נתן דעתו עליה].

מַאי תַּקַּנְתֵּהּ [מה תקנתה, אם הנחש נתן דעתו עליה], **תְּשַׁמֵּשׁ קַמֵּיהּ** [תשמש לפניו עם בעלה, ותתגנה בפניו].

אִיכָּא דְּאָמְרִי, [יש אומרים שלא תשמש לפניו, שעל ידי זה] **כָּל שֶׁכֵּן דְּתָקֵיף לֵיהּ יִצְרֵיהּ** [כל שכן שיתחזק יצרו ויתאוה לה], **אֶלָּא תִּשְׁקוֹל מִמַּזְיֵהּ וּמִטּוּפְרָהּ** [אלא תיקח משערותיה

ומצפורניה], **וְתִשְׁדֵּי בֵּהּ** [ותזרוק לפניו], **וְתֵימָא דִּישְׁתָּנָא אֲנָא** [ותאמר לפני הנחש: 'דרך נשים לי', ולחש בעלמא הוא].

✦✦✦

אשה שנחש נכנס בה

הַאי אִיתְּתָא דְּעָיֵיל בַּהּ חִיוְיָא [אשה, שנחש תאב להיכנס כולו באותו מקום],

לִיפַּסְעוּהָ [יפסקו את רגליה זו מזו], **וְלוֹתְבוּהָ אַתַּרְתֵּי חָבִיתָא** [ויושיבו אותה על שתי חביות, מקצתה על זו ומקצתה על זו, כדי שיפתח רחמה],

וְלַיְיתֵי בִּשְׂרָא שַׁמְנָה [ויביאו בשר שמן], **וְלִישְׁדֵּי אַגּוּמְרֵי** [ויניחם על גחלים, כדי שיעלה ריחם],

וְלַיְיתֵי אַגְּנָא דְּתַחְלֵי [ויביאו סל מלא שחליים], **וְחַמְרָא רֵיחְתָּנָא** [ויין שיש לו ריח טוב], **וְלוֹתְבוּ הָתָם** [ויושיבום שם על גבי קרקע, תחת מושבה], **וְלִטְרוֹקִינְהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי** [ויחברו בין היין והשחליים כדי שיעלה ריחם],

וְלִינְקֹט צְבָתָא בִּידֵהּ [ותחזיק צבת בידיה] **דְּכִי מוֹרַח רֵיחָא נָפִיק וְאָתֵי** [שכאשר הנחש יריח את הריח הוא יצא], **וְלִישְׁקְלֵיהּ וְלִיקְלֵיהּ בְּנוּרָא** [ואזי תקח אותו בצבת ותשרוף אותו באש], **דְּאִי לָא** [שאם לא ישרפו את הנחש], **הָדַר עִילָּוֵהּ** [הוא יחזור אליה].

✦✦✦

מותר לאכול מאכל בריאים, אף אם אוכלם לרפואה, ואף אם מאכלים אלו 'אינם בריאים' לכל דבר – לא אומרים שמוכח שאוכלם לרפואה

כָּל הָאֲכָלִין כו' אוכל אדם לרפואה.

מבררת הגמרא: **כָּל הָאֲכָלִין, לְאֵתוּיֵי מַאי** [מה באה המשנה לרבות בתיבת 'כל' האוכלין]?

מבארת הגמרא: **לְאֵתוּיֵי** [לרבות] **טְחוֹל לַשְׁנַיִם,** שמותר לאכול טחול בשבת, כיון שהוא מאכל בריאים, ואף שיש בו רפואה לשיניים, ואין אומרים שכיון שהטחול קשה למעיים, מוכח שאוכלים אותו לרפואה.

וְכַרְשִׁינִין לִבְנֵי מֵעַיִם [וכן מותר לאכול כרשינים בשבת, כיון שהוא מאכל בריאים, ואף שיש בו רפואה למעיים, ואין אומרים שכיון שהטחול קשה לשיניים, מוכח שאוכלים אותו לרפואה].

✦✦✦

שנינו במשנה: **כָּל הַמַּשְׁקִין** שותה אדם לרפואה.

שואלת הגמרא: **לְאֵתוּיֵי מַאי** [מה באה המשנה לרבות בתיבת 'כל' המשקין]?

מבארת הגמרא: **לְאֵתוּיֵי** [לרבות] **מֵי צְלָפִין** [מי פרי צלף] **בְּחֹמֶץ,** שהם גם בכלל משקה שדרך בריאים לשתותם, ולא מוכח שהוא לרפואה.

✦✦✦

מי רגלים, מוכח שהם לרפואה ואסור לשתותם בשבת

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא, מַהוּ לִשְׁתּוֹת מֵי רַגְלַיִם בְּשַׁבָּת.

אֲמַר לֵיהּ רבא: **תְּנֵינָא, כָּל הַמַּשְׁקִין** [שדרך בריאים לשתותם] **שׁוֹתֶה** אדם בשבת, **וּמֵי רַגְלַיִם לָא שָׁתוּ אִינָשֵׁי.**

◆◆◆

שנינו במשנה: כל המשקים שותה **חוּץ מִמֵּי דְקָלִים.**

בברייתא שנינו שאסור לשתות בשבת 'מי דקרים'. ביאור א: משקה לרפואת המרה

תָּנָא - בברייתא שנינו: כל המשקים שותה **חוּץ מִמֵּי דְקָרִים.**

מַאן דְּתָנָא מֵי דְקָרִים, שֶׁהֵם דּוֹקְרִים אֶת הַמָּרָה.

וּמַאן דְּאָמַר מֵי דְקָלִים, שֶׁיּוֹצְאִין מִן שְׁנֵי דְקָלֵי, כדלהלן.

במשנה שנינו 'מי דקלים' שהוא רפואה למעיים

מַאי מֵי דְקָלִים?

אָמַר רַבָּה בַּר בְּרוֹנָא: תַּרְתֵּי תְּלֵאי [שתי דקלים נטיעות, מין תמרים] **אִיכָּא בְּמַעֲרָבָא** [יש בארץ ישראל], **וְנָפְקָא עֵינָא דְמַיָּא מִבֵּינַיְהוּ** [ויוצא מעיין מים מביניהם],

כָּסָא קַמָּא [כוס ראשונה ששותים ממים אלו] **מְרַפֵּי** [מרכך זבל שבמעיים במקצת].

אִידַךְ [כוס שניה ששותים ממים אלו], **מְשַׁלְשֵׁל** מאד.

וְאִידַךְ [הכוס השלישית ששותים], **כִּי הֵיכִי דְּעָיְלִי** [כמו שהם נכנסים צלולים] **הָכִי נָפְקִי** [כך הם יוצאים, שהמעיים כבר נקיות מרעי, מהכוסות הראשונות].

[שיכר מועיל לנקיון המעיים יותר ממי דקלים:] **אָמַר עֻלָּא: לְדִידִי שָׁתֵי [לִי] שִׁכְרָא דְּבַבְלָאֵי** [אני שתיתי שכר הבבלי], **וּמְעַלֵּי מִנַּיְהוּ** [והוא טוב יותר לנקיון המעיים, מאשר מי דקלים], **וְהוּא דְלָא רִגִּיל בֵּהּ אַרְבְּעִין יוֹמִין** [שלא שתה שיכר בארבעים יום האחרונים].

ביאור ב', ב'מי דקרים': משקה לרפואת המעיים

רַב יוֹסֵף אָמַר: זֵיתוֹם הַמִּצְרִי [הוא מי דקרים, ועל שם שדוקרים את החולי], והוא עשוי: **תִּלְתָּא שְׂעָרֵי וְתִלְתָּא קָרְטְמֵי וְתִלְתָּא מִלְחָא** [שליש שעורים, שליש כרכום, שליש מלח].

רַב פָּפָּא אָמַר: תִּלְתָּא חִטֵּי וְתִלְתָּא קָרְטְמֵי וְתִלְתָּא מִלְחָא וְכַמּוֹנָא [שליש חיטים, שליש כרכום, שליש מלח וכמון].

וְסִימָנָךְ, סִיסָאנֵי [כלי שנותנין בו תמרים, ובתיבת 'סיסאני' יש פעמיים את האות ס' וזה סימן שרב יוסף שיש לו אות ס' בשמו, אמר שמשקה זה עשוי משעורים, ש' וס' מתחלפות, הרי זו ס' נוספת],

וְשָׁתֵי לְהוּ בֵּין דִּבְחָא לַעֲצַרְתָּא [ושותים משקה זה בין פסח לעצרת], **דִּקְמִיט** [מי שעצור]

מְרַפֵּי לֵהּ [משקה זה מרפה את מעיו, שלא יהיה עצור]. **וְדִרְפֵי** [ומי שמעיו מדאי רפויים], **קָמֵט לֵהּ** [משקה זה עוצר את מעיו].

◆◆◆

מהו כוס עקרין שמבואר במשנה שהוא רפואה, ואסור לשתותו שאינו מאכל בריאים

שנינו במשנה: כל המשקין שותה חוץ ממי דקלים **וְכוֹס עִקָּרִין.**

מבררת הגמרא: **מַאי כּוֹס עִקָּרִין?**

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לִיתֵי [א] **מַתְקַל זוּזָא קוּמְא אֶלֶכְסַנְדְּרָיָא** - יביא שרף אילנות של אלכסנדריא במשקל זוז. [ב] **וּמַתְקַל זוּזָא גַּבְיָא גִּילָא** - ו'נתר' (סוג חול) במשקל זוז. [ג] **וּמַתְקַל זוּזָא כַּרְכְּמָא רִשְׁקָא** [וכרכום הגדל בגנים במשקל זוז].

וְלִשְׁחֵקִינְהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי [וישחקם יחדיו],

לְזָבָה - מי שיש לה חולי שהיא זבה תמיד, שותה **תְּלָתָא** [ג' מינים אלו, מעורבים] **בְּחַמְרָא** [ביין], והיא מתרפאת מהחולי], **וְלָא מִעַקְּרָא** [ואינה נעקרת מלילד מסממנים אלו, לפי שהיין מפיג חוזקן של סמנים].

לְיַרְקוֹנָא [לחולי ירקון], שותה **תְּרֵין** [ב' מינים מאלו, מעורבים] **בְּשִׁכְרָא** [בשיכר], והוא מתרפא מהחולי, **וּמְעַקַּר** [אבל ממשקים אלו הוא נהיה עקר].

משקים אלו נקראים 'כוס של עיקרין'.

◆◆◆

רפואות לזבה

שנינו: **לְזָבָה, תְּלָתָא בְּחַמְרָא וְלָא מִעַקְּרָא.** הגמרא מביאה דברים נוספים שמועילים לזבה.

רפואה ב, בצלים פרסיים מכושלים ביין

וְאִי לָא [ואם רפואה זו לא הועילה, או שאין לה מינים אלו לעשות רפואה זו],

לִיתֵי תְּלָתָא [יביא שלשה כלים] [עמוד ב] **קְפִיזֵי** [המחזיקים כל אחד שלשה לוגין] **שַׁמְכֵי פָּרְסָאֵי** [בצלים פרסיים, שהם גדולים],

וְנִשְׁלוֹק בְּחַמְרָא [ויבשלם ביין],

וְנַשְׁקֵיהּ [וישקה אותה], **וְנֵימָא לַהּ** [ויאמר לה:] **קוּם מִזּוּבִיךְ** [חדלי מזוביך].

רפואה ג, יפחידוה כשכוס יין בידה

וְאִי לָא,

לוֹתְבַהּ [יושיבה] **אַפָּרְשַׁת דְּרָכִים,**

וְלַנְקְטַהּ כָּסָא דְּחַמְרָא בִּידַהּ [ותחזיק כוס יין בידה],

וְלִיתֵי אִינִישׁ מֵאָחוֹרַהּ וְלִיבַעֲתַהּ - ויבוא אדם מאחוריה ויפחידה בלי ידיעתה פתאום,

וְלֵימָא לַהּ: קוּם מִזּוּבִיךְ.

רפואה ד, תערובת כמון, כרכום, תלתן ביין

וְאִי לָא, לַיְתֵי בּוּנָא דְכַמּוֹנָא [מלא אגרוף של כמון].

וּבוּנָא דְמוֹרִיקָא [מלא אגרוף כרכום].

וּבוּנָא דְשַׁבְּלִילְתָּא [מלא אגרוף תלתן].

וְנִשְׁלוֹק בְּחַמְרָא [ויבשלם ביין],

וְנַשְׁקֵיהּ [וישקה אותה], **וְנֵימָא לַהּ** [ויאמר לה]: **קוּם מִזּוּבְיךְ.**

רפואה ה, ימרח על גופה טיט שסתמו בו חביות

וְאִי לָא,

לַיְתֵי שִׁתִּין שִׁיעֵי דְּדַנָּא [יביא שישים מגופות חבית, כלומר טיט שסתמו בו חביות], **וְלַשְׁפֵּיהּ** [וישרה את הטיט במים, וימרח על גופה].

וְלֵימָא לַהּ: קוּם מִזּוּבְיךְ.

רפואה ו, מין עשב מבושל ביין

וְאִי לָא,

לַיְתֵי פְּשִׁיטְנָא [יביא עשב שאינו גדל בקומה אלא הולך ופשט על גבי קרקע],

וְלִשְׁלוֹק בְּחַמְרָא [ויבשלו ביין],

וְלִשְׁפֵּיהּ [וישורו במים, וימרח על גופה], **וְנֵימָא לַהּ: קוּם מִזּוּבְיךְ.**

רפואה ז, כורך עליה אפר של מין עשב

וְאִי לָא,

לַיְתֵי חַרְנוּגָא דְּהִגְּתָּא רוֹמִיתָּא [יביא מין עשב שגדל אצל הקוצים, הנקראים 'רומיתא'], **וְלִקְלֵי** - וישרפו.

וְלִסְבַהּ בְּשַׁחֲקֵי דְּכִתְּנָא בְּקַיְטָא - ויכרוך עליה את האפר בבלאי בגדי פשתן בקיץ, **וּבְשַׁחֲקֵי דַּעֲמַר גַּפְנָא בְּסִתְוָא** - ובבלאי בגדי צמר גפן בחורף.

רפואה ח, יעבירוה כשכוס יין בידה מעל גומא אחת לגומא אחרת

וְאִי לָא,

לִכְרֵי שְׁבַע בֵּירֵי - יכרה שבעה גומות.

וְלִקְלֵי בְּהוּ שְׁבִישְׁתָּא (יַלְדָּה) דְּעָרְלָה - וישרוף בהם זמורות של כרם צעיר.

וְלַנְקְטַהּ כָּסָא דְּחַמְרָא בִּידַהּ - ותאחוז כוס יין בידה, ותשב על הגומא.

וְלוֹקְמַהּ מֵהָא וְלוֹתְבַהּ אַהָא - ויעמידה מעל גומא זו, ויושיבוה על זו, **וְלוֹקְמַהּ מֵהָא, וְלוֹתְבַהּ אַהָא, וְאַכֹּל חֲדָא וַחֲדָא** [ועל כל עמידה ועמידה] **לֵימָא לַהּ: קוּם מִזּוּבְיךְ.**

רפואה ט, ימשח על גופה סולת

וְאִי לָא,

לַיְתֵי סְמִידָא [יביא קמח סולת], **וְלֵיסְכַּהּ מִפַּלְגָא לְתַתַּאי** [ויסוך אותה מחציה התחתון של גופה לחציה העליון], **וְלֵימָא לַהּ: קוּם מִזּוּבִיךְ**

רפואה י, כריכה על גופה איפר של ביצת בת יענה

וְאִי לָא,

לַיְתֵי בֵּיעֵתָא דְנַעֲמִיתָא [יביא ביצה של בת יענה], **וְלִקְלֵי** [וישרוף אותה].

וְלֵיסְכַּהּ [ויכרוך על גופה את האיפר] **בְּשַׁחֲקֵי דְכִתְּנָא בְּקִיטָא** [בבלאי בגדי כותנה בקיץ], **וּבְשַׁחֲקֵי דַעֲמַר גֻּפְנָא בְּסִתְוָא** [ובבלאי בגדי צמר גפן בחורף].

רפואה יא, שתיית הרבה יין

וְאִי לָא,

לִפְתַּח לַהּ חָבִיתָא דְחַמְרָא לִשְׁמַהּ [כלומר תשתה הרבה יין תמיד].

רפואה יב, החזקת מין שעורה

וְאִי לָא,

לִנְקִיט שְׁעָרְתָּא דְּמִשְׁתַּכְחָא בִּכְפוּתָא דְּכוּדַנְיָא חִוָּרְתָּא - תאחוז בידה שעורה שנמצאת בגללי פרדה לבנה.

אִי נָקְטָה [אם תאחזנה בידה] **חַד יוֹמָא, פָּסְקָה תְּרֵי יוֹמֵי** - יפסיק הזוב שתי ימים.

וְאִי נָקְטָה תְּרֵי יוֹמֵי, פָּסְקָה תְּלָתָא יוֹמֵי.

וְאִי נָקְטָה תְּלָתָא יוֹמֵי, פָּסְקָה לְעוֹלָם.

◆◆◆

רפואות לירקון

שנינו: **לִירְקוֹנָא, תְּרֵין בְּשִׁכְרָא וּמִעֲקַר.**

רפואה ב, שכר שהתבשל בו ראש דג מלוח

וְאִי לָא,

לַיְתֵי רֵישָׁא דְשִׁבּוּטָא [יביא ראש דג ששמו שיבוטא] **דְּמִלְחָא** [שהוא מלוח],

וְלִשְׁלוֹק בְּשִׁכְרָא [ויבשלו בשכר] **וְלִשְׁתֵּי** [וישתה],

רפואה ג, מריחת ציר חגבים או עופות על גופו

וְאִי לָא,

לַיְתֵי מוּנִינֵי דְקַמְצֵי [יביא ציר חגבים]

וְאִי לֵיכָּא מוֹנִינֵי דְּקַמְצֵי, לַיְתֵי מוֹנִינֵי דִּנְקִירֵי [יביא ציר של עופות קטנים], **וְלִיעַיְלֵה לְבֵי בָנֵי** [ויכניס את החולה לבית המרחץ] **וְלִשְׁפְּיֵה** [וישפשף על גופו את הציר].

וְאִי לֵיכָּא בֵּי בָנֵי [ואם אין שם בית מרחץ], **לוֹקְמֵה בֵּין תַּנּוּרָא לְגַדְּא** [יעמיד את החולה בין תנור לכותל, שהוא מקום חם, שיזיע ויצא החולי].

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָרוֹצֶה שֶׁיִּחַמְּמֶנּוּ [לחמם את החולה כדי שיזיע ויצא החולי], **יְקַנְּחֶנּוּ בִּסְדִינוֹ** [יעטפנו בבבגדו (של החולה) יפה, או בסדין של חולה אחר שחולה במחלה זו].

רַב אַחָא בַּר יוֹסֵף חַשׁ בֵּיהּ [בירקון] **עֲבַד לֵהּ רַב כָּהֲנָא וְאִתַּסִּי** [עשה לו רב כהנא רפואה זו, והובא הבריא].

רפואה ד, שתיית מינים שונים מעורבים בשיכר

וְאִי לָא,

לַיְתֵי תְּלָתָא קְפִיזֵי תַּמְרֵי פְּרְסָיְתָא [יביא שלשה כלים שמחזיקים ג' לוג, מלאים בתמרים פרסיים],

וּתְלָתָא קְפִיזֵי דְּקִירָא דְּנִשְׁתְּרוּפֵי [ושלשה כלים שמחזיקים ג' לוג, מלאים בשעוה הצפה ונוטפת מכוורת שנתמלאה ועודפת],

וּתְלָתָא קְפִיזֵי אַהֲלָא תּוֹלְעָנָא [ושלשה כלים שמחזיקים ג' לוג צמח שקרוי אהל בצבע אדום], **וְלִשְׁלוֹקִינְהוּ בְּשִׁכְרָא** [ויבשלם בשיכר] **וְלִשְׁתֵּי** [וישתה],

רפואה ה, ישים על ראש החולה דם שהוקז מעייר

וְאִי לָא,

לַיְתֵי עִילָּא בַּר חֲמָרָא [יביא עייר בן אתונות],

וְלִיגַלַּח מְצִיעָתָא דְּרֵישָׁא [ויגלח החולה את אמצע ראשו],

וְלִשְׁבּוֹק לֵהּ דְּמָא מֵאַפּוּתֵהּ [ויקיז לעייר דם ממצחו],

וְלוֹתְבֵהּ אַרֵישֵׁהּ [ויניחו על ראש החולה, על המקום שהתגלח],

וְלִזְדַּהַר מֵעֵינֵהּ דְּלָא לִיסַּמֵּי לְהוּ [ויזהר שהדם לא יכנס לעיני החולה, שלא יתעוור מכך].

רפואה ו, ראש איל כבוש בחוץ ומבושל בשיכר

וְאִי לָא,

לַיְתֵי רֵישָׁא דְּבַרְחָא [יביא ראש של איל] **דְּמַנַּח בְּכִבְשָׁא** [כבוש בחומץ או בציר],

וְלִשְׁלוֹק בְּשִׁכְרָא [ויבשלו בשיכר] **וְלִשְׁתֵּי.**

רפואה ז, יניח על ליבו דבר אחר

וְאִי לָא,

לַיְתֵי דָּבָר אַחֵר חִטְרָנָא [חזיר טלוא בחברבורות - מנומר].

וְלִיקְרְעֵהּ [ויקרענו] **וְלוֹתְבֵיהּ אַלִּיבֵּהּ** [ויניחו על ראש החולה].

רפואה ח, אכילת כרתי

וְאִי לָא,

לַיְתֵי כַּרְתֵּי מִכַּבְתְּוָתָא דְּמֵשָׁרֵי [יביא כרתי מאמצע הערוגה, שהם חריפים], ויאכלנו.

הָהוּא טַיָּעָא דְּחַשׁ בֵּהּ [מעשה בישמעאלי שהיה לו חולי זה], **אֲמַר לֵהּ לְגִנַּאי** [אמר הישמעאלי לגנן], **שְׁקֹל גְּלִימַאי וְהַב לִי מֵשָׁרָא דְּכַרְתֵּי** [קח את הבגד שלי, ותביא לי כרתי מהערוגה], **יְהַב לֵהּ וְאַכְלֵהּ** [הביא לו הגנן כרתי, והישמעאלי אכלו],

אֲמַר לֵהּ [הערבי לגנן:] **אוֹשְׁלַן גְּלִימָךְ** [השאילני בגדך], **וְאָגְנֵי בֵּהּ קַלִּי** [ואישן בה מעט], **אִכְּרַךְ גְּנָא בֵּהּ** [נכרך הישמעאלי, וישן בה], **כַּד אִחַמַּם** [כאשר ישן בבגד התחמם הישמעאלי והזיע], **וְקָם** [וכאשר קם משנתו], **נְפַל פַּרְתָּא פַּרְתָּא מִנֵּהּ** [קדחה הטלית מחום שריפת החולי, שהתחיל להבריא והזיע הרבה, ונפלה הטלית חתיכות חתיכות].

◆ ◆ ◆

שנינו לעיל: **לִירְקוֹנָא** [לחולי ירקון], שותה **תְּרֵין** [ב' מינים מאלו המוזכרים לעיל, מעורבים] **בְּשִׁכְרָא** [בשיכר], והוא מתרפא מהחולי, **וּמִעֲקַר** [אבל ממשקים אלו הוא נהיה עקר].

מדברי המשנה מבואר שבשבת אסור לשתות כוס זה, שהוא איסור רפואה בשבת, אבל ביום חול מותר.

שאלה: כיצד מותר לשתות כוס עיקרין ביום חול, הרי אסור לאדם לסרס עצמו

שואלת הגמרא: **וּמִי שְׁרִי** [וכי מותר לשתות כוס עיקרין], **וְהָתַנְיָא, מְנַיִן לַסָּרוּס בְּאָדָם שֶׁהוּא אָסוּר, תַּלְמוּד לוֹמַר** 'ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לה' **וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ'**, תיבת 'לא תעשו', קוראים בניקוד ציירי: 'לא תיעשו', כלומר: **בְּכֶם לֹא תַעֲשׂוּ** סירוס, **דִּבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא.**

הצעת תשובה (א): מותר לגרום עקרות, כמו שמצאנו היתר ליטול את כרבולת התרנגול

עונה הגמרא: **הָנֵי מִלֵּי** [אלו הדברים שאסור לאדם לסרס את עצמו, נאמרו] **הֵיכָא דְּקָא מִיכַּוֵּן** [במקום שמכוון לסרס את עצמו בידים], אבל **הָכָא** [כאן אינו מסרס עצמו בידים, אלא] **מֵעַצְמוֹ הוּא,** שפעולה זו גורמת שיהיה עקר,

והגמרא מוכיחה שמותר לגרום לסירוס: **דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָרוֹצֶה שֶׁיְּסָרֵס תַּרְנְגוֹל, יִטּוֹל כַּרְבָּלְתּוֹ, וּמִסְתָּרֵס מֵאֵלָיו** [ומותר לעשות כן, אף על גב שסירוס אסור בידים].

דחיית ההצעה: אסור לגרום סירוס, ונטילת כרבולת התרנגול אינה סירוס

הגמרא מקשה על ראיה מהיתר נטילת כרבולת התרנגול: **וְהָאָמַר רַב אָשֵׁי** [שניטלת הכרבולת אינה סירוס, אלא] **רְמוּת רוּחָא הוּא דִּנְקִיטָא לֵהּ** [גאוה היא שאוחזת את התרנגול, שמשניטלת כרבולתו - ניטל הודו, והוא מתאבל, ואינו משמש, אבל אינו נעקר כלל], ואין להוכיח מכאן שיש היתר לגרום סירוס.

הצעת תשובה (ב): מדובר בסריס

עונה הגמרא: **אֶלָּא** מה שהותר לשתות כוס עיקרים, מדובר **בְּסָרִיס** - במי שהוא סריס כבר, ולא שייך בו איסור סירוס.

דחיית ההצעה: גם לסריס אסור לשתות משתה המעקר

שואלת על כך הגמרא: **וְהָאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:** (דף קיא) [אף על פי שנחלקו בבכור, אם מותר להטיל מום בבעל מום] **הַכֹּל מוֹדִים בִּמְחַמֵּץ אַחַר מִחַמֵּץ שֶׁהוּא חַיָּיב, שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא תֹאפֶה חָמֵץ', 'לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ'**, ומבואר בפסוק זה שכל עשיותיה של מנחה נאסרו בחימוץ, ונאמר פסוק נפרד לאפייה, ללמדנו שכשם שחייבים על האפייה בפני עצמה (אם היא חמץ), כך חייבים על כל מעשה ומעשה בפני עצמו, שאם נהיתה חמץ, חייב על לישתה, ועל עריכתה, ועל אפייתה.

וכן הכל מודים **בִּמְסָרֵס אַחֵר מְסָרֵס שֶׁהוּא חַיָּיב, שֶׁנֶּאֱמַר 'וּמָעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת', אִם עַל כָּרוּת חַיָּיב, עַל נָתוּק לֹא כָּל שֶׁכֵּן, אֶלָּא לְהָבִיא נוֹתֵק אַחַר כּוֹרֵת** [שבתחילה לא נתקן לגמרי, אלא חתכן, ותלאן בכיס, ואחר כך נתקם לגמרי] **שֶׁהוּא חַיָּיב.**

הרי שגם סריס אסור לעשות פעולה נוספת שמעקרת, ואך שבלאו הכי הוא סריס.

הצעת תשובה (ג): מדובר בזקן

וְאֶלָּא מה שההותר לשתות כוס עיקרן, מדובר **בְּזָקֵן** - שפסק מלידה, ולא שייך בו כלל עניין זה של סירוס.

דחיית ההצעה: גם לזקן אסור לסרס את עצמו (שיכול לחזור לנערותו)

שואלת על כך הגמרא: **וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֵן הֵן הֶחְזִירוּנִי לְנַעֲרוּתִי** - בגמרא מבואר רפואות למי שאינו בריא בתשמיש, ואמר ר' יוחנן לאחר שזקנתי החזירוני אותן רפואות לנערותי, לתשמיש, הרי מוכח שזקן מוליד, וממילא שייך בו איסור סריסות.

תשובה: מדובר באשה שאין בה איסור סירוס

עונה הגמרא: **אֶלָּא** מדובר **בְּאִשָּׁה** - שאינה מצווה בפריה ורביה, ולכן ביום חול מותר לה לשתות סם שגורם לעקרות.

[שאלה: לפי הדעה שגם אשה מצווה בפריה ורביה, באיזה אופן מותר לשתות משקה המעקר]

שואלת הגמרא: **וּלְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרֹקָא דְּאָמַר עַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר 'וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ', מַאי אִכְּא לְמֵימַר** [מה יש לומר, הרי לשיטתו גם לאשה אסור לשתות משקה המעקר].

[תשובה מדובר באשה עקרה או בזקנה]

עונה הגמרא: **בִּזְקֵנָה,** מדובר באשה זקנה, ובה לא שייך עניין הרפואות הנ"ל. **אִי נָמֵי, בַּעֲקָרָה,** שבלאו הכי אינה יכולה ללדת, (ובה לא שייך לומר שיש איסור סירוס אחר סירוס, שהרי מקור איסור סירוס באשה אינו מהפסוק 'ובארצכם לא תעשו', אלא ממצוות פריה ורביה, וכיון שהיא לא שייכת בפריה ורביה כשהיא עקרה, אין לה איסור לשתות מי עקרין).

שמונה שרצים פרק ארבעה עשר שבת קיא.

כגל מודים. אע"פ שנמלקו נבכור שאמור דס מ' מקמין או אין מקמין דהוי מיגו מב בגגל מוס ואיכא למ"ל דבריי לבקשה ונעשות בו מוס מודין סם כמתמר מגמה אחר מתמר שכל עשיותיה של מגמה נאסרו בחמינו: **דרפיב כ' אפאפר חמץ לא פעפר חמץ.**

להביא נותק אחר בורת כו'. פירש"י דכולה היינו שכולה בגיגים ממקום מיחזון ומדיין כם בגיגים ומיחם כו' שנותקן מן הכים בכים: **אלא** נוקן. הכא לא שייך למיסר מגוס מסרס[א] אחר מסרס דזקנה לאו סירוס היא[ב]: **בזקנה ובעקרה.** אאמר נמי לא שייך בה מסרס אחר מסרס דאין שייך בה סירוס: **כי** תנן נמי מתניתין במנמע ופולם תנן. וסיפא דקתני אבל מטבל סוא כדכתיב ס"ס דס"מ למיתני מגמע ופולע אלא אורחא דמילתא דמיגמא לאחר הזאה. ולפסס מגמע ופולע לא תעבוד. ואם מגמע אבל אחר הזאה הוא אומר. ולפסס לא תעבוד בהן את החומרן. לגיפוס. ולכל דפוס בפסס בגמר מגמע ופולע. אם על בורה. שמגמע מגמע (מגוחות שם). חייב. דכמיב כמגיב ומגלגלכם לא תעבוד (בבכורות שם). אבל אם הטבילה בזום הוא אומר. ולפסס עכ"ל אמר מיקמה אחרים וריגיס (ביגיס שם: וכבייר"ם קדושין לה.). לא יגמע בהן את החומרן. לגיפוס. ולכל דפוס בפסס בגמר כה דגמר מגוס שחוקה מגמגמן שבאין מגלגסס מוגן (בגיגה יח: ועיין בה). מיכת מגלגסס סבון. בגמגמ מגלגל נמי מגוס שחוקה מגמגמן (לקמן קבת.). שכן דרכן לגור בחדיל. לגל גוס מגה. מגלגן מגה כי מיגמ מגה מגוס לגל מגוסס מגמגמן לגיפוס. לגמיגס מגמגמן לגיפוס עכ"ל לגמגמן דגמן מגוס שחוקה מגמגמן (ב"ס קיג. ובבייר"ם לקמן קבת.). **כאן** לאחר טיבול. לגחס מגיגה. ומגל מגלגל מגוגס מגמגמ ולגל מגוסס מגלגל לגיפוס. דקמנ מוגן מגגי לגיס לגיגל (בגיגה יח:). **כאן** לאחר טיבול. לגחס מגיגה. ומגל מגלגל מגוגס מגמגמ ולגל מגוסס מגלגל לגיפוס. לגיס מגוגל גגי מגמגמ מגגי לגיגל (שם). מגגי לגיגל (שם). **אבל** לגחס מגיגה. לגיגל (שם). לא מגגי לגיגל (שם). לא ס"ד. לגחס מגיגה. לגיגל (שם). **כל חייבי טבילות.** נלה (מגגיגה יג.). **ויוגלס** (מגגיגה יג.). **אבל בין בטי.** לגיגל בין בגיגה"כ. ולפ"ע לגיגל בגיגה"כ (בגיגה שם). מגגיגה דגיגיגה. בכגל לגל מגגיגה סגכיגה כגגיגה. בכגל לגל מגגגגגיגה לגגגגגיגה. לגל מגגגגגיגה לגגגגגיגה. לגל מגגגגגיגה לגגגגגיגה.

קיא: שמונה שרצים פרק ארבעה עשר שבת

עין משפט נר מצוה

מז א מיי׳ פכ״ח מה״ב שבת הלכה כב סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ שז סעיף ח:

א ב מיי׳ פ״ז מה״ב שבת הלכה ל״ו סמג לאוין לא טוש״ע א״ח סי׳ שז סעיף ח:

ב ג מיי׳ שם הלכה ז:

ג ד מיי׳ שם הלכה ג:

ד ה מיי׳ שם הל׳ ט ג סמג שם טוש״ע שם:

מוסף רש״י

אסור להדוקיה. כתוב חתכים כמה משום סחיטה, ומע״ג דליכא סחיטה (בכורות כה.), לשום סחיטה (בכורות כה.). **בספיק רישיה ולא ימות.** כלומר אחתוך לאם בתחה זו בשבת ואינו רואה שממות, דסיון דאי אפשר אלא שמות ממתמון חשיב ליה, וכי מתמיין דבר שאין מתמיין מותר כגון סיכי דאפשר ליה אלא איסור, כגון גורר אדם מטה כפא ואפסל״ל ונלגד אלא יסמיין לעצות מרין, ואע״ג דאיסור לעצות מרין, ואע״ג דאיסור לעצות מרין, כיון דלא מתמיין לסכי ואפשר לגרריה אלא מרין, כי עביד נמי מרין דסוי מלגמה גמורה לא מיחייב, אבל סיכי דדאי עבד מודם (סוכה לג.) סיון דמסהדן לה לא אפשר אלא אסיחה (בכורות כה.). **בלא בבר.** אלא ר׳ מאיר וכיב אמן (בכורות כה. לד.).

הדרן עלך שמנה שרצים

מוסף תוספות

א. שהוא מלכלך את הדבר הנבלע בו. תוס׳ הל״ש. **ב.** עד שיכבסנו, וה״ה לכל המשקין חוץ מכים שאינו מלבן. תוס׳ הל״ש. **ג.** דאמרי׳ בפ׳ חבית דאסור משום דישה. תוס׳ הל״ש. **ד.** גבי חיה. תוס׳ הל״ש. **ה.** השמן הנבלע בו. תוס׳ הכ״ש. **ו.** דהוי דרך טיגון. תוס׳ פיס יח. ד״ה מעמת. **ז.** ויותר מהלכלכים בגדים ששנכנסה בנתר לבושה ממה שמתכבסין. תוס׳ זמיש לד. ד״ה מקמה. **ח.** דהיכא לא איפשיטא הך בעיא. תוס׳ הל״ש. **ט.** דר׳ יהודה. רשב״ם. **י.** גבי ר׳ יהודה אומר בודקין אור ארבעה עשר. תוס׳ הל״ש.

רבינו חננאל

לטעמיה(ח), לפיכך שנה כל אדם סך בדרכו ואינו מתכוין לרפואה האם נתרפא נתרפא, ואקשינן למימרא דרב כר׳ שמעון סבירא ליה דאמר דבר שאין מתכוין מותר, לפיכך פסק הלכה כר׳ שמעון, והאמרי משמיה דרב הא׳ מסוברייא דנייתא אסור להדוקא ביומא טבא, פי׳ כגון מוך או כיוצא בו, דבר שמתמוין בו פי׳ החבית, אמר רב אסור לאמלץ שתימנו דאחי לידי סחיטה, דהנה אע״פ שאינו מתכוין לסחיטה אלא לסתימת פי החבית בלבד, כיון שסותם אסור דלא כר׳ שמעון. **ושנינן** בסמוכריא דנייתא אפילו ר׳ שמעון מודה, כיון דאי איפשר ליה דלא להדוקיה, הואי מכתחילה ר׳ שמעון מחייב דמודה ר׳ שמעון בספיק רישיה ולא ימות, וכבר פירשנהו למעלה. **ואכתי** רב כר׳ שמעון סבירא ליה דהא דאמר כר׳ יהודה ושמואל אמר הלכה כר׳ שמעון, ומשני רב (אמר), הכי אמר רב הלכה כר׳ שמעון דלא אמרן אע״ג דלא שכיח שרי וכו׳. **ואע״ג** דהא דר״ש סלקא בפרק המקבל בשיטה, דגרסינן התם אמר אביי רשב״ג ור׳ שמעון ור׳ ישמעאל

מז) נעלא דל״ל לטעמיה דס״ל דדבר שאינו מתכוין מותר לפיכך וכו׳. ג) עיין ענין ערך סגר ס׳.

מז) נעלא דל״ל לטעמיה דס״ל דדבר שאינו מתכוין מותר לפיכך וכו׳. ג) עיין ענין ערך סגר ס׳.

מסורת הש״ס

ז) נעלא דל״ל לטעמיה דס״ל דדבר שאינו מתכוין מותר לפיכך וכו׳. ג) עיין ענין ערך סגר ס׳.

לעזי רש״י

קרים״א. שבים עשוי רשת. **מינדר**״ך. שרוכים להידוק. כתפיות.

רבינו חננאל (המשך)

ר״ש כולהו סבירא להו כל ישראל בני מלכים ולית הלכתא כחד מינייהו, ה״מ בהא סברא בלחוד דקם ליה בהדייהו, אבל דבר שאין מתכוין בהדיא קי״ל דהלכתא כוותיה. **הילכך** אע״ג דשמן חודד מסיר, אם סך הוא כדרכו ואינו מתכוין לרפואה, אע״ג שמתרפא בין בדוכתא דשכיח שמן ורד בין בדוכתא דלא שכיח [שרר]. פי׳ מדרה ר׳ שמעון בפסיק רישיה ולא ימות, כל היכא דעביד מידעם בשבת, דאיפשר שיבא לידי איסור, ולא מיכוון להתוא איסורא שרי למעבד ההוא עבידתא, ולא אסרינן ליה גזירה שלא יבא לידי אותו איסור. **והוא** כגון הגודר מיטה כסא דספסל, דאפשר לעשות בגרירתו לתן חרץ ואפשר לגררן בדפיון בלא עשיית חרץ (סבר ר׳ שמעון כיון שאינו מתכוין לעשות חרץ) אע״פ שנעשה מותר. **אבל** כגון האומר כותבי לתחתך ראש זה הענף לאהבלילו לכלב ואין כותבי למיתה, כגון זה מדרה ר״ש שחייב, שאי אפשר לו לתחוך ראש הענף אלא עד שימותתה. **וכן** המתקנה בספוג שאין לו עור בית אחיזה, עתה אם יאמר כותבי להתקנה, ואין כותבי לסחוט נתירהו לו, והלא אי אפשר לאדם להתקנה בספוג שאין לו עור בית אחיזה ולא יסחוט. **כגון** זה אומרים מי איכא דפסיק רישיה ולא ימות. **וכן** בסמוכריא דנייתא. **פי׳** נייתא, כדות של יין או של שכר. **מסוברא** הוא הנקב העשוי להוציא בו יין בזמן שהיין שותת ויוצא, **אם** בא אדם לסתמו ולהדקו ואומר למנוע שפיכות היין אני מתכוון (נתכוונתי) ולא לסתום הנתת, בהא קאמר רב מדרה ר׳ שמעון. **וכן** לענין נר שהוא אחורי הדלת, וחניא פותח ונוטל ואם כבתה כבתה. **ואמרינן** דלייט (רקמון קכ) רב עלה דכיון דהמקום דחוק הוא אי אפשר לפתוח ולנטול אלא אם יכבה, דבענין הזה מדרה ר״ש בפסיק רישיה ולא ימות. **וכבר** פירשנו כל דבר שאינו מתכוון מותר. **הדרן עלך שמונה שרצים**

פרק חמשה עשר: ואילו קשרין שחייבין עליהן קשר הגמלים כו׳. קשר גמלים, אסיקנא קטרה דזממא גופיה. פי׳ נקבין לחוטמיה דגמל ומחתין ביה יתר וקטרין ביה אפסר קטן והיינו זממא וקשר של קיימא, וכגון שמוסיף עליהן כדי שלא יפרוץ ויהא קשר הגמלים כו׳. **ואי** אפשר לו לגמל לעמוד בלא קשר הגמלים כו׳ אלא שיש לו לגמל בין שתי הגבות ובין שתי הגבות ובין שתי הגבות וב

יום חמישי ג תמוז תש"פ שבת דף קיא

הַכֹּל מוֹדִים בִּמְחַמֵּץ אַחַר מְחַמֵּץ שֶׁהוּא חַיָּיב, שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא תֹאפֶה חָמֵץ', לֹא תַעֲשֶׂה חָמֵץ, בִּמְסָרֵס אַחֵר מְסָרֵס שֶׁהוּא חַיָּיב, שֶׁנֶּאֱמַר 'וּמָעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת', אִם עַל כָּרוּת חַיָּיב, עַל נָתוּק לֹא כָּל שֶׁכֵּן, אֶלָּא לְהָבִיא נוֹתֵק אַחַר כּוֹרֵת שֶׁהוּא חַיָּיב. וְאֶלָּא בְּזָקֵן. וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֵן הֵן הֶחְזִירוּנִי לְנַעֲרוּתִי. אֶלָּא בְּאִשָּׁה. וּלְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרֹקָא דְּאָמַר עַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ מַאי אִכָּא לְמֵימַר. בִּזְקֵנָה אִי נָמֵי בַּעֲקָרָה. [התבאר בעמוד הקודם].

משנה

איסור רפואה בדברים שניכר שהם לרפואה

[דרך רפואה:] **הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנָּיו, לֹא יְגַמֵּעַ בָּהֶן אֶת הַחֹמֶץ** [לא ימלא את פיו בחומץ, ויפלטו מפיו, שכך ניכר שהוא עושה זאת לרפואה],

[דרך אכילת בריאים:] **אֲבָל מְטַבֵּל הוּא כְּדַרְכּוֹ** [מותר הוא לטבול את מאכלו כגון את פתו וכדומה בחומץ], **וְאִם נִתְרַפֵּא, נִתְרַפֵּא,** שלא ניכר בזה שהוא לרפואה.

[דרך רפואה:] **הַחוֹשֵׁשׁ בְּמָתְנָיו, לָא יָסוּךְ יַיִן וָחֹמֶץ,** [שאין אדם סך יין וחומץ על גופו אלא לרפואה],

[דרך סיכת בריאים:] **אֲבָל סָךְ הוּא אֶת הַשֶּׁמֶן,** שגם בריאים סכים שמן על גופם, ולא ניכר בזה שהוא לרפואה.

סיכת שמן ורד בשבת

[דעה א':] **וְלֹא שֶׁמֶן וָרֶד,** לפי שדמיו יקרין, ואינו מצוי, וממילא אין בריאים רגילים לסוך בו, ומוכח שסך אותו לרפואה.

בְּנֵי מְלָכִים סָכִין שֶׁמֶן וָרֶד עַל מַכּוֹתֵיהֶן, שֶׁכֵּן דַּרְכָּן [של בני מלכים] **לָסוּךְ** [שמן ורד] **בְּחוֹל** [אף בלא מכה], וממילא לא מוכח שזה לרפואה.

[דעה ב':] **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם,** ומותרים לסוך שמן ורד על מכותיהם.

גמרא

שאלה: במשנה משמע שחומץ מועיל לשיניים, ובפסוק משמע שהוא מזיק

רָמֵי לֵהּ רַב אַחָא אֲרִיכָא, דְּהוּא רַב אַחָא בַּר פָּפָא לְרַבִּי אֲבָהוּ,

תְּנַן - שנינו במשנתינו: **הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנָּיו לֹא יְגַמֵּעַ בָּהֶן אֶת הַחֹמֶץ, לְמֵימְרָא דְּחֹמֶץ מְעַלֵּי לְשִׁנַּיִם,** מבואר מדברי המשנה שחומץ טוב ומועיל לשיניים,

וקשה על כך: **וְהָכְתִיב 'כַּחֹמֶץ לַשִּׁנַּיִם וְכֶעָשָׁן לָעֵינָיִם',** הרי שחומץ מזיק לשיניים.

תשובה (א): חומץ מיין שלא התבשל כל צרכו מזיק

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, הָא** [מה שמבואר שהחומץ מזיק לשיניים], מדובר **בִּקְיוּהָא דְּפֵרֵי** [בחומץ של הפרי, שהיין החמיץ לאחר סחיטתו מהענבים, שהוא לא תסס כראוי, ולא נהיה כלל יין],

הָא [מה שמבואר שהחומץ טוב לשיניים], מדובר **בְּחַלָּא** [בחומץ רגיל, שהיין נעשה לחומץ].

תשובה (ב): כשאין מכה החומץ מזיק

וְאִיבָּעֵית אֵימָא, הָא וְהָא בְּחַלָּא [זה וזה, מה שכתוב שחומץ מזיק, ומה שמבואר שחומץ מועיל, מדובר בחומץ רגיל], **הָא** [ומה שמבואר שהחומץ מועיל, מדובר] **דְּאִכָּא** [כשיש לו] **מַכָּה. הָא** [ומה שמבואר שהחומץ קשה, מדובר] **דְּלֵיכָּא** [שאין לו] **מַכָּה.**

והגמרא מבארת: **אִכָּא מַכָּה** [אם יש לאדם מכה, החומץ] **מַסֵּי** [מרפא].

לֵיכָּא מַכָּה [אם אין מכה, החומץ] **מְרַפֵּי** [מכווץ את בשר החניכיים, והשינים נרפים, ונהיים רחוקין זה מזה, ורפויים מחיבורם לחניכיים].

◆◆◆

שנינו במשנה: החושש בשיניו **לֹא יְגַמֵּעַ בָּהֶן אֶת הַחֹמֶץ.**

שאלה: במשנה משמע שאסור לשתות חומץ לרפואה, גם אם בולע את החומץ. ובברייתא מבואר שהאיסור הוא רק אם פולט את החומץ מפיו

הגמרא סברה שהמשנה אוסרת לשתות חומץ, אף אם הוא בולע את החומץ. שואלת על כך הגמרא: **וְהָתַנְיָא לֹא יְגַמֵּעַ וּפוֹלֵט, אֲבָל מְגַמֵּעַ וּבוֹלֵעַ,** שהאיסור הוא רק אם הוא ממלא את פיו חומץ, ופולטו, שכך מוכח שעושה זאת לרפואה. אבל אם שותה את החומץ ובולעו, אין בכך איסור שלא מוכח שעושה זאת לרפואה.

תשובת אביי: גם למשנתינו מותר לגמוע ולבלוע, ורק לגמוע ולפלוט אסור

אָמַר אַבָּיֵי: כִּי תְּנַן נָמֵי מַתְנִיתִין מְגַמֵּעַ וּפוֹלֵט תְּנַן, גם משנתינו לא אסרה אלא אם כן פולט את החומץ, אבל אם בולעו, מותר לשתות חומץ, אף שכונתו לרפואה, שבאופן זה לא מוכח שעושה זאת לרפואה.

תשובת רבא: משנתינו מדברת לאחר טיבול, ואזי אסור אפילו לגמוע ולבלוע

רָבָא אָמַר: אֲפִלּוּ תֵּימָא מְגַמֵּעַ וּבוֹלֵעַ [אפילו אם תאמר שמשנתינו אוסרת אף כשלא פולט את החומץ], יש ליישב כך את הסתירה:

כָּאן [מה שהברייתא מתירה לבלוע את החומץ, מדובר] **לִפְנֵי טִבּוּל** [כשעדיין לא אכל, שדרכם היה לטבל מאכל בחומץ, והרואה אותו שותה חומץ, יאמר: זהו טיבולו, ולא ניכר שהוא לרפואה].

כָּאן [מה שהמשנה אוסרת לבלוע חומץ, מדובר] **לְאַחַר טִבּוּל** [כשכבר אכל וטבל את מאכלו בחומץ, ואזי אין הדרך לשתות חומץ לאחר האכילה, וניכר שהוא לרפואה].

[שואלת על כך הגמרא: מדוע אין מתירים מדין 'הואיל', לשתות ולבלוע את החומץ

ששותה גם לאחר אכילתו], **וְנֵימָא** [ונאמר:] **מִדְּלִפְנֵי טִבּוּל שְׁרִי** [כשם שלפני אכילתו מותר לשתות ולבלוע את החומץ], **לְאַחַר טִבּוּל נָמֵי שְׁרִי** [לאחר אכילתו גם יהיה מותר לשתות ולבלוע את החומץ], **דְּשָׁמְעִינַן לַהּ לְרָבָא דְּאִית לַהּ הוֹאִיל** [שהרי שמענו את דעתו של רבא, שהוא סובר שאומרים 'הואיל', שחכמים לא גזרו על דבר רק באופן מסויים, והואיל ולפני הטיבול מותר לשתות חומץ, לא גזרו על כך לפני הטיבול],

דְּאָמַר רָבָא: לֵיכָּא מִדֵּי דִּבְשַׁבָּת שְׁרִי [אין דבר שבשבת מותר], **וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים אָסוּר,** שאסרוהו חכמים רק ביום כפור, שאומרים: **הוֹאִיל דִּבְשַׁבָּת שְׁרִי, בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים נָמֵי שְׁרִי.**

[עונה הגמרא:] **הֲדַר בֵּהּ רָבָא מֵהָךְ** [רבא חזר בו מביאורו במשנתינו, ואכן הוא סובר הואיל והותר קודם אכילה הותר לאחר אכילה, ונמצא שבכל אופן מותר לשתות ולבלוע את החומץ ששותה].

[שואלת הגמרא:] **מִמַּאי דְּמֵהָךְ הֲדַר בֵּהּ** [מהיכן לומדין שרבא חזר בו מתירוצו בדין שתיית חומץ לרפואה], **דִּילְמָא מֵהַהִיא הֲדַר בֵּהּ** [אולי הוא חזר בו מהדין השני, ממה שאמר שאומרים הואיל].

[עונה הגמרא:] **לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ** [לא עולה על דעתינו מהלך כזה], **דְּתַנְיָא כָּל חַיָּבֵי טְבִילוֹת טוֹבְלִין כְּדַרְכָּן בֵּין בְּתִשְׁעָה בְּאָב בֵּין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים,** הרי מפורש שאפילו ביום הכפורים מותר לטבול, ואף שהסברא להתיר טבילה בשבת (ולא אסרוה משום שמתקן עצמו בטבילה) היא מפני שנראה שטובל לקרר את עצמו לתענוג, וביום הכיפורים לא שייכת סברא זו, (שהרי אסור לרחוץ עצמו ביום כפור לתענוג), אעפ"כ כיון שבשבת הותרה הטבילה, התירוה גם ביום כיפור.

✦ ✦ ✦

שנינו במשנה: **הַחוֹשֵׁשׁ בְּמָתְנָיו כו'.** ולא שמן וורד. בני מלכים סכים שמן וורד על מכותיהם, שכן דרכם לסוך בחול. רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים הם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.

שאלה: והרי רב לא פסק בהלכות שבת כרבי שמעון לקולא, שהרי רב לא התיר דבר שאינו מכוון

שואלת הגמרא: **לְמֵימְרָא דְּרַב כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סְבִירָא לֵהּ, וְהָאָמַר רַב שִׁימִי בַּר חִיָּיא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: הַאי מְסוֹכְרְיָא דְּנָזְיָתָא** [סתימת הנקב, שבמקום הברז שבחבית מניחים מטלית או בגד, לסתום מסביב לברז, שלפעמים החור שמחובר אליו הברז, גדול מהברז ומה שבחבית נוטף משם] [עמוד ב] **אֲסִיר לְהַדּוֹקֵהּ בְּיוֹמָא טָבָא** [אסור להדקו ביום טוב, מחשש סחיטה],

הרי שלא פסק כרבי שמעון שמתיר דבר שאינו מתכוון, שהרי אין כוונתו בדחיקת המטלית אלא לסתום את הנקב ולא לסחוט.

תשובה: רב פסק כרבי שמעון בהלכות שבת, ומה שרב אסר היינו בדבר שהוא פסיק רישא

עונה הגמרא: **בְּהַהִיא** [בדין דחיקת בגד בנקב החבית] **אֲפִלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן מוֹדֶה** שאסור, **דְּאַבְיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּפִסִּיק רֵישֵׁהּ וְלָא יָמוּת** [דבר שבודאי יקרה, כמו החותך ראשה של בהמה שהיא בוודאי תמות, מודה רבי שמעון שאסור לעשות זאת אף אם אינו מכוון].

שאלה: והרי מפורש שרב פסק כרבי יהודה בדבר שאינו מתכוון, ולא כרבי שמעון

שואלת הגמרא: **וְהָאָמַר רַב חִיָּיא בַּר אשי אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה,** שדבר שאין מתכוון אסור. **וְרַב חָנָן בַּר אַמֵּי אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.**

וְרַב חִיָּיא בַּר אָבִין מַתְנֵי לַהּ [שנה את מחלוקת רב ושמואל] **בְּלָא גַּבְרֵי** [בלא שמות אמוראים שאמרו זאת בשם רב ושמואל], **רַב אָמַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.**

תשובה: רב לא פסק כרבי שמעון בהלכות שבת לקולא, ומה שפסק בעניין שמן ורד לקולא, אין זה מפני שסבר כרבי שמעון אלא מטעם אחר

עונה הגמרא: **אֶלָּא אָמַר רָבָא: אֲנִי וַאֲרִי שֶׁבַּחֲבוּרָה תַּרְגֵּמְנָא** [ביארנו שלא יהיה קושיא בדעת רב], **וּמַנּוּ** [ומי הוא הארי שבחבורה], **רַבִּי חִיָּיא בַּר אָבִין,** וכך ביארנו בדעת רב: **הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן** [שמותר לסוך בשמן וורד], **וְלָאו מִטַּעְמֵיהּ** [ולא מטעמו וסברתו של רבי שמעון, שרב לא פסק הלכה כמותו בהלכות שבת, אלא מטעם אחר],

מבררת הגמרא: **מַאי הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְלָאו מִטַּעְמֵיהּ,**

הצעה א: **אִלֵּימָא** [אם תאמר] **הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּשָׁרֵי** [שמותר], **וְלָאו מִטַּעְמֵיהּ, דְּאִילּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר מַסֵּי** [ששמן ורד מרפא, ואפילו הכי מותר, שאין לך דבר שמותר לזה ואסור לזה, וכיון שהוא מותר לבני מלכים הוא מותר לכל ישראל, **וְרַב סָבַר לָא מַסֵּי** [ששמן ורד אינו מרפא, ולכן הוא מתיר],

הגמרא דוחה הצעה זו: **וְסָבַר רַב לָא מַסֵּי** [וכי רב סובר ששמן וורד לא מרפא], **וְהָא מִדְּקָתָנֵי בְּנֵי מְלָכִים סָכִין עַל גַּבֵּי מַכּוֹתֵיהֶן שֶׁמֶן וֶרֶד, מִכְּלָל דְּמַסֵּי** [הרי מכך שתנא קמא לא התיר לסוך שמן ורד אלא לבני מלכים, הרי שהוא מרפא, ורק התירו זאת לבני מלכים שהם סכים זאת גם לא לרפואה, ולא מוכח בסיכתו שהוא לרפואה].

מבארת הגמרא: **אֶלָּא הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּשָׁרֵי, וְלָאו מִטַּעְמֵיהּ, דְּאִילּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר אַף עַל גַּב דְּלָא שְׁכִיחַ** [אף במקום ששמן ורד לא מצוי, והכל יודעים שסכו לרפואה], **שרי** [מותר, שכל ישראל בני מלכים הם],

וְרַב סָבַר, אִי שְׁכִיחַ [אם שמן וורד מצוי], **אִין** [כן, מותר לסוכו]. **וְאִי לָא שְׁכִיחַ** [ואם שמן וורד לא מצוי], **לָא. וּבְאַתְרָא דְּרַב** [ובמקומו של רב] **שְׁכִיחַ מִשְּׁחָא דְּוַרְדָּא** [היה מצוי שמן ורד, ולכן הוא התיר לסוך בו, ולא מטעמו של רבי שמעון שהתיר גם במקום ששמן ורד לא מצוי - מפני שכל ישראל בני מלכים].

הדרן עלך שמנה שרצים

משנה

חיוב קושר ומתיר, בקשר של קיימא

וְאֵלּוּ קְשָׁרִים שֶׁחַיָּיבִין עֲלֵיהֶן, קֶשֶׁר הַגַּמָּלִין וְקֶשֶׁר הַסַּפָּנִין [שהם קשר של קיימא, שאין מתירים אותם לעולם, דומיא דקושרי חוטי יריעות הנפסקות].

וּכְשֵׁם שֶׁהוּא חַיָּיב עַל קִשּׁוּרָן, כָּךְ הוּא חַיָּיב עַל הֶיתֵּרָן, כדילפינן בכלל גדול (שבת עד, ב) מציידי החלזון, שנצרכין לפרקים להתיר קשרי רשתות הקיימות, כדי לקצרן או להרחיבן.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל קֶשֶׁר שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו [דלא הדקיה], **אֵין חַיָּבִין עָלָיו,** [ואפילו עשאו לקיימא].

גמרא

מבררת הגמרא: **מַאי קֶשֶׁר הַגַּמְלִין וְקֶשֶׁר הַסַּפָּנִין?**

הצעה: מדובר בקשר הרצועה הארוכה לטבעת המחוברת באופן קבע לספינה או לבהמה

אִלֵּימָא קִטְרָא דְּקִטְרֵי בִּזְמָמָא - אם תאמר קשר של הרצועה שקושרים אותה לטבעת שמחוברת לבהמה, (שעושים לבהמה נקב בחוטמה, ומשחילים בנקב רצועה קצרה, שתעמוד שם כעין טבעת, לטבעת זו קושרים רצועה ארוכה, וכך קושרים את הבהמה לעמוד וכדומה. וכשרוצים 'לשחרר' את הבהמה מתירים את הקשר של הרצועה הקצרה, ומורידים את הרצועה מהטבעת),

וְקִטְרָא דְּקִטְרֵי בְּאִסְטָרִידָא - וקשר של הרצועה שקושרים אותה לטבעת שמחוברת לספינה, (שעושים נקב בספינה, ומשחילים בנקב כעין טבעת, והיא מחוברת באופן קבוע לספינה, לטבעת זו קושרים רצועה, כדי לקשור את הספינה לעמוד וכדומה, שלא תפליג, וכשרוצים שהספינה תפליג, מתירים את הקשר ומורידים את הרצועה מהטבעת),

דחיית ההצעה: הרי זה קשר שאינו של קיימא, שמתירים את הרצועה הארוכה מהטבעת

הַאי [הרי קשר זה] **קֶשֶׁר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא הוּא,** שמתירים את הרצועה מהטבעת כשרוצים 'לשחרר' את הבהמה, או כשרוצים שהספינה תפליג?

ביאור: המשנה מדברת על הקשר של הרצועה הקצרה שמחברים לבהמה ולספינה (כעין טבעת) באופן קבוע

אֶלָּא המשנה מדברת על **קִטְרָא דִּזְמָמָא גּוּפֵהּ** [הקשר של הטבעת עצמה בבהמה, שאין מכניסים בבהמה טבעת ברזל, אלא מכניסים שם רצועה (כאמור לעיל) וקושרים אותה שם באופן קבוע], **וּדְאִסְטָרִידָא** [וכן על הקשר של הטבעת בספינה עצמה, שהיא גם עשויה מרצועה קצרה שקושרים באופן קבע לבהמה].

◆ ◆ ◆

גּוּפֵהּ [שנינו במשנה] **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כָּל קֶשֶׁר כּוּ'** שיכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו.

ספק: מה דעתו של רבי מאיר ב'עניבה'

בָּעֵי רַב אַחָדְבוּי אַחוּי דְּמָר אַחָא, עֲנִיבָה לְרַבִּי מֵאִיר מַהוּ - מה סובר רבי מאיר בקשר עניבה, שמהדקה היטב,

[צדדי הספק] **טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר מִשּׁוּם דְּיָכוֹל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו הוּא, וְהָא נָמֵי יָכוֹל לְהַתִּירוֹ,**

שהרי קשר עניבה עשוי על גבי לולאה, וכשמושכים את החוט, הקשר נפתח, ואינו בכלל קשר של קיימא.

אוֹ דִילְמָא טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר [או שמא טעמו של רבי מאיר], **מִשּׁוּם דְּלָא מִיהַדַּק** [משום שקשר כזה שיכול להתירו ביד אחת אינו מהודק], **וְהַאי [הָא] מִיהַדַּק** [ועניבה, הרי היא מהודקת, וממילא רבי מאיר אוסר זאת].

הגמרא לא פושטת את הספק, ונשארת **בתֵּיקוּ.**

משנה

יש קשרים שאיסורם מדרבנן

יֵשׁ לְךָ קְשָׁרִין שֶׁאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן [חטאת], **כְּקֶשֶׁר הַגַּמָּלִין וּכְקֶשֶׁר הַסַּפָּנִין** [שחייבים עליהם], אלא פטור אבל אסור, שהם דומים לקשר והם אסורים מדרבנן, ובגמרא מפרש באיזה קשרים מדובר.

קשרים שמותר לעשותם לכתחילה

קוֹשֶׁרֶת אִשָּׁה מִפְּתַח חֲלוּקָה, כמו שיש לגלחים כעין לשונות - חוטים הנמשכים מהבגד לכאן ולכאן, וקושרים של ימין בכתף שמאל, ושל שמאל בכתף ימין, שכיון שכל יום מתירים קשרים אלו - אין זה דומה לקשר של קיימא, ומותר לכתחילה,

וְחוּטֵי סְבָכָה [חוטים שקושרים בהם את הכיסוי ראש (כעין כיפה, העשויה כעין רשת)],

וְשֶׁל פָּסִקְיָא [חגורה רחבה, וחוטין תלויים בראשה לקושרה בהם],

וּרְצוּעוֹת מִנְּעָל וְסַנְדָּל,

וְנוֹדוֹת יַיִן וָשֶׁמֶן של עור, שכופפין פיהם וקושרין,

וּקְדֵרָה שֶׁל בָּשָׂר [פעמים שקושרין בגד לפיה].

שכל קשרים אלו אינם דומים לקשר כלל, והם מותרים אפילו מדרבנן.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: קוֹשְׁרִין לִפְנֵי הַבְּהֵמָה [חבל ברוחב הפתח] **בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תֵּצֵא.**

גמרא

שאלה: בתחילת המשנה משמע שהקשרים המוזכרים במשנה אסורים מדרבנן, ובהמשך משמע שהם מותרים לכתחילה

הגמרא סברה בתחילה שמה שנאמר קושרת אשה מפתח חלוקה, הוא המשך לפתיחה: יש קשרים שאין חייבים עליהם, ועל כך הגמרא מקשה: **הָא גּוּפַהּ קַשְׁיָא, אָמְרַתְּ** [בתחילת המשנה:] **יֵשׁ קְשָׁרִין שֶׁאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן כְּקֶשֶׁר הַגַּמָּלִין וּכְקֶשֶׁר הַסַּפָּנִין, חִיּוּבָא הוּא דְּלֵיכָּא, הָא אִסּוּרָא אִיכָּא,**

וַהֲדַר תָּנֵי [ואחר כך אומרת המשנה:] **קוֹשֶׁרֶת אִשָּׁה מִפִּתַּח חֲלוּקָה, אֲפִילּוּ לְכַתְּחִילָּה,**

תשובה: בתחילת המשנה מדובר על קשרים אחרים שהם דומים לקשר של קיימא, והם אסורים מדרבנן

עונה הגמרא: **הָכִי קָאָמַר, יֵשׁ קְשָׁרִין שֶׁאֵין חַיָּיבִין עֲלֵיהֶן כְּקֶשֶׁר הַגַּמָּלִין וּכְקֶשֶׁר הַסַּפָּנִין** [שחייבים עליהם], אלא פטור אבל אסור, מפני שהם דומים לקשר, ובגמרא מפרש באיזה קשרים מדובר].

וּמַאי נִיהוּ [ומה הם הקשרים שאסורים מדרבנן:] (דף קיב) **קְטִרָא דְּקָטְרִי בִּזְמָמָא** (קשר הרצועה שקושרים בטבעת שמחוברת לבהמה), שכשרוצים 'לשחרר' את הבהמה מתירים את הקשר, ומורידים את הרצועה מהטבעת.

וְקִטְרָא דְּקָטְרִי בְּאִסְטָרִידָא (קשר הרצועה שקושרים בטבעת שמחוברת לספינה), כשרוצים שהספינה תפליג, מתירים את הקשר ומורידים את הרצועה מהטבעת.

חִיּוּבָא הוּא דְּלֵיכָּא, חיוב אין בקשירת הרצועה בטבעות אלו, **הָא אִסּוּרָא אִיכָּא** - אבל אסור לכתחילה לקושרה שם, מפני שפעמים כשרוצה לשחרר את הבהמה מתיר את הקשר בצד שהרצועה קשורה לעמוד, ומניח את הרצועה מחוברת לטבעת הגמל, או לטבעת הספינה, לשבוע או שבועיים.

זהו החלק הראשון במשנה, בנוגע לקשרים שאסור לעשותם מדרבנן.

המשך התשובה: החלק השני של המשנה מדובר על קשרים שאינם דומים כלל לקשר, והם מותרים לכתחילה

ואחר כך ממשיכה המשנה ואומרת: **וְיֵשׁ** קשרים **שֶׁמֻּתָּרִין לְכַתְּחִלָּה,** מפני שאינם דומים כלל לקשר של קיימא: **וּמַאי נִיהוּ** [ומה הם הקשרים המותרים לכתחילה], **קוֹשֶׁרֶת מִפְּתְחֵי חֲלוּקָה,** ושאר הקשרים המוזכרים בהמשך המשנה, שמותר לעשותם, ואף מדרבנן אין איסור בזה.

קיטרא דקיטרי דוממא. לועזא מרוכה שמכניסין בטבעת אסור לכתמחיה לקושרה סם מפני שפעמים שמיח סם שבוע או שבועיים וקושר ומתיר ולאם שאחד שנתן ביחד או בעמוד שאסור בו האמקה והגמל: **פרטי דשי.** שמי פתחים שייט אותן לשוטות והויין זו למעלה חו למטה זו ליימין ולו למשמל ואם יכולה לפוטבה ולוגבה בדוחק: **מסו דשימתא חדא מיניהו בטולי מבטיל לה.** ומיהו לאם של קיימת וכיון דלא ידעי מי מייייהו תרוייהו ליתסרו לו משמע ל"ן: **פשיטא.** דהא כל יומי שריא לה: **דרוייתא.** לא דתקתו ברלאשה אלא קושרתו ברוח שיכולה לתולה מרלאשה כשהיא קושרה: **מסו דשימתא מישלף שלפא לה.** מרלאשה הכי והוה לה קשר של קיימת: **חייסה על שערה.** שמא תוליא בדוחק ותיתקע ותיתקע שערה. ודפסקיא נמי איכא לשנויי כה"ג מהו דשימתא מתתא ליה דרך רגלה ויולאה קמ"ל דלא עבדה הכי משום לגיעותא: **בדאוזאכפי.** בקשר שהוזאכף עושה כשמוזאב הרלוטה במנעגל קושר קשר ומתוזו שלא תולב ולאלא והוא קייים לעולם: **בדרבנן.** כשקושרים סביב רגליים אין קושרין בדוחק שפעמים שחולו כשהוא קשור ונועלו כשהוא קשור ומיהו קשר של קיימת לא הוי שכעבא טיהו מתיקין אותו וקושרין אותו בדוחק שלא ידבק בטיהו וישמט מרגליו: **בדבני מחוזא.** שהם רחבי לבב ומקפידים על לבושיהן ונעליהן לחיות מכוונין וקושרין אותו בדוחק ולריך לתתיהו ערבית: **בדעוייני דקטרי אוזאכפי.** בסנדלים של ישמעלאים שמרגים שהוזאכפים קושרים בהן הרלוטות בקשר קבוע: **בדחומרהא דקטרי אינהו.** אלו סנדלים של שאר אנשים שאין לוטות קבועות בהן ע"י אותן אלא הם עלמן קושרין אותם בחומרתא בעצלא וקושרין ומתיתין ומעמיד ומעמיקים שבא מן חדש: **דנפקי ביה פרי.** ולריך כל אחד ואחד לקשור לפי רגלו אלא לכך בכל יום קושרו ומתיתו: **כפ"ג.** שאין מתיתו עבשיו ונועל בני ובשבת היתה: **הבשת פטור אבל אסור הוה קשיא לי.** אמאי אסור: **מ"מ.** קשיא לך: **ל"ל משום דבחוזא נמי.** אי מתיתו בכל יום וקושרו המיתון לפי רגלו: **אי הכי מוסר נכחיילה.** ומעיקרא סבר אלא רגיל למעבד הכי וקטרא דאוזאכפי הוה שרגיל לגיית קבוע: **דיפפיה לרוועה דסנדליה.** ופל הסנדל מרגלו שע"י הרלוטה הוה עומד: שהסנדל פתוח מעל גביו ולדליו עד לו אל עור שלוק וקשה והרלוטות נקשרות על גב הרגל ומעמידות אותו: **שקול נמי לה דחזי למאכל בהמה.** דלאוזי לטלטולו: **וכרוך.** במקום הרלוטה ונועלו עד שתכנס: **אהיי הוה קאי דרב יוסף.** בתמקה שנפל מרגלך ולא תטלנו ביקך לבלייעו: **ומ"ש מדר' ירמיה.** דשרא ליה ר' אלהאי לגוזעו ע"ג גמי: **הסם.** בכלמלית כגון בקעה לא הוה מיעבר: **והא מנא הוא.** ומאמלי אסור לטלטולו והא עדיין מוכח מנעגל עליו: **דאי בעיגא הפיכנא מיימן למאכל.** שהסנדל יש לו שתי מרכסים והן של עור מקום קביעות הרלוטות אחת מבחוץ ואחת מבפנים לבין שני רגלים כעין שיש למנעלים שלנו וכשנפסק הפנימי לאוי הוא לתקנו ואע"ג שתיקונו ניכר וגנאי הוא מיהו לגד פנים לא מיתתקי וכשנפסקה חילוטה ליה לגרגל אחתרת ומנעלת החילוטה פנימית: **א"ל מדקא מתרץ רבי יוחנן.** ומעמיד ליה דר"ל ליה דלא אחתרת ומנעלת החילוטה פנימית: **ס"מ הלכה כר"י.** דאמר משנפסקה חילוטה לאו מנא הוא: **זוגיו.** שכלפי גב הרגל שוחזור בהן כשנועלו: **מרכסיותיו.** מקום קביעות הרלוטות: **הכף.** שע"ל בלע"ז שתתת פרכסות הרגל: **עטור.** כתו לא מתקני ליה הדוש הוא ומשתמש בהן כשע"ל ליה: (ב) **עמא.** לא פרהה טומתה מעליו דאלהתי מנא הוא ומאילו נפסקה חילוטה דאי בעי מפיף ליה מיימן למאכל ומנעלת חילוטה עבשיו פנימית: **ואמר עולא הקרבי: אלוגיה דמאן.** מהני תנאי ס"ל דאמרי ליה לענין עלוטות שבת אבל לענין חלילה מודה לגבי פלוגתיה: **אילימא דרבנן.** אמאמרינן רבי יוחנן דכי היכי דלענין טומתה מטאי ליה מנא לענין שבת נמי מנא הוא אבל לחליצה לא הוה ואיגו כשר לחליצה אבל אמאי לא הוה כשר לאלון הוא אל ומעמד סנדל הוא מעוט ומעמד ומעמיד לענין חליצה אינו כשר ולאו כבלי הוא. והא לרברי הכל אם נפסקה האוזן הפנימית כלי נמור הוא, ואי מיפסקה. הדיוונה מהכף ליה לסנדל ומטוי ליה פנימה. ותנינן בהדיא לענין חליצה דאי אפיך

אימור דאמרי' חליצתה בשרה היכא דלמילתיה מנא הוא. והא דלא מוקים לה אליבא דרבנן אבל לא לחליצה מעוט דלמילתיה דהייגו בשמעתא לאו מנא הוא[א] הייגו טעמא משום דסיון דמנא הוא לגדילהו לשבת ולטומאה[ב] אף על גב דלמילתיה לאו מנא הוא לחליצה. [מתני'] ג. משום דאי בעי מהפך לה ותיתי לחליצה. [מתני'] ג. כ"ש בזה שכל עצמו אינו קרוי סנדל אלא מפני שעומד להתהפך ולהמהר של ימין. [מתני'] שפי קרינן ביה מנעל של ימין. [מי מכ"]

קיטרא דקטרי בזממא וקיטרא דקטרי באיסטרידא היובא הוא דליכא הא איסורא איכא ויש שמותרין לכתחילה ומאי ניהו קושרת מפתחי חלוקה: מפתח חלוקה: פשיטא לא צריכא דאית ליה תרי דשי מהו דתימא הדא מיניהו בטולי מבטיל קא משמע לן: וחוזר סבבה: פשיטא לא צריכא דרויחא לה מהו דתימא מישלף שלפא לה קא משמע לן דאשה חסה על שערה ומישרא שריא לה: ורצועות מנעל וסנדל: איתמר התיר רצועות מנעל וסנדל תני חדא חייב חטאת ותניא אידך פטור אבל אסור ותניא אידך לכתחילה קשיא מנעל אמנעל קשיא סנדל אסנדל מנעל אמנעל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדאושכפי פטור אבל אסור בדרבנן מותר לכתחילה בדבני מחוזא סנדל אסנדל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדטייעי דקטרי אושכפי פטור אבל אסור בדחומרתא דקטרי אינהו מותר לכתחילה בסנדל דנפקי ביה ב' תרי כדרב יהודה דרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא הוה ליה ההוא זוגא דסנדלי זמנין דנפיק ביה אידנו זימנין נפיק ביה יונוקיה אתא לקמיה דאביי א"ל בה"ג מאי א"ל חייב חטאת א"ל השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת קאמרת לי מאי טעמא א"ל משום דבחול נמי זימנין נפיקנא ביה אנא זימנין נפיק ביה יונוקא א"ל אי הכי מותר לכתחילה [א]רבי ירמיה הוה קאזיל בחריה דר' אבהו בכרמלית איפסיק [ב] רצועה דסנדליה אמר ליה מאי ניעבד לה א"ל שקול גמי לה דחזי למאכל בהמה וכרוך עלויה אביי [ג]הוה קאי קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה אמר ליה מאי איעביד ליה א"ל שבקיה מאי שנא מדרבי ירמיה [ד]התם לא מינטר הכא מינטר והא מנא הוא אי בעינא הפיכנא ליה מימין למשאל א"ל מדקמתרץ רבי יוחנן אליבא דרבי יהודה [ה]ש"מ הלכה כרבי יהודה מאי היא [ו]דתניא [ז]סנדל שנפסקו שתי אזניו או שתי תרסיותיו או שניטל כל הכף שלו טהור אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו [ח]או שניטל רוב הכף שלו טמא ר' יהודה אומר נפסקה פנימית טמא החיצונה טהור ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כמחלוקת לענין טומאה כך מחלוקת לענין שבת אבל לא לענין חליצה והויגן בה [ר' יוחנן] אליבא דמאן אלימא אליבא דרבנן מדלענין טומאה מנא הוי לענין שבת נמי מנא הוי אבל לא לחליצה דלאו מנא הוא [ט]והתנן [י]חלצה של שמאל בימין חליצתה כשרה ואלא אליבא דרבי יהודה [יא]מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא אבל לא לחליצה דמנא הוא אימר דאמרי' חלצה של שמאל בימין חליצת' כשרה היכא דלמילתי' מנא הוא הכא למילתיה לאו מנא הוא דהא אמר ר' יהודה נפסקה החיצונה טהור אלמא לאו מנא הוא לעולם אליבא דר' יהודה אימא וכן לחליצה והא קמשמע לן דרבי אמרינן חלצה של שמאל בשל ימין חליצתה כשרה היכא דלמילתיה

אימור דאמרי' חליצתה בשרה היכא דלמילתיה מנא הוא. והא דלא מוקים לה אליבא דרבנן אבל לא לחליצה מעוט דלמילתיה דהייגו בשמעתא לאו מנא הוא[א] הייגו טעמא משום דסיון דמנא הוא לגדילהו לשבת ולטומאה[ב] אף על גב דלמילתיה לאו מנא הוא לחליצה. [מתני'] ג. משום דאי בעי מהפך לה ותיתי לחליצה. [מתני'] ג. כ"ש בזה שכל עצמו אינו קרוי סנדל אלא מפני שעומד להתהפך ולהמהר של ימין. [מתני'] שפי קרינן ביה מנעל של ימין. [מי מכ"]

מנעל דמנעל קשיא מנעל דסנדל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדאושכפי פטור אבל אסור בדרבנן מותר לכתחילה בדבני מחוזא סנדל אסנדל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדטייעי דקטרי אושכפי פטור אבל אסור בדחומרתא דקטרי אינהו מותר לכתחילה בסנדל דנפקי ביה ב' תרי כדרב יהודה דרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא הוה ליה ההוא זוגא דסנדלי זמנין דנפיק ביה אידנו זימנין נפיק ביה יונוקיה אתא לקמיה דאביי א"ל בה"ג מאי א"ל חייב חטאת א"ל השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת קאמרת לי מאי טעמא א"ל משום דבחול נמי זימנין נפיקנא ביה אנא זימנין נפיק ביה יונוקא א"ל אי הכי מותר לכתחילה [א]רבי ירמיה הוה קאזיל בחריה דר' אבהו בכרמלית איפסיק [ב] רצועה דסנדליה אמר ליה מאי ניעבד לה א"ל שקול גמי לה דחזי למאכל בהמה וכרוך עלויה אביי [ג]הוה קאי קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה אמר ליה מאי איעביד ליה א"ל שבקיה מאי שנא מדרבי ירמיה [ד]התם לא מינטר הכא מינטר והא מנא הוא אי בעינא הפיכנא ליה מימין למשאל א"ל מדקמתרץ רבי יוחנן אליבא דרבי יהודה [ה]ש"מ הלכה כרבי יהודה מאי היא [ו]דתניא [ז]סנדל שנפסקו שתי אזניו או שתי תרסיותיו או שניטל כל הכף שלו טהור אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו [ח]או שניטל רוב הכף שלו טמא ר' יהודה אומר נפסקה פנימית טמא החיצונה טהור ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כמחלוקת לענין טומאה כך מחלוקת לענין שבת אבל לא לענין חליצה והויגן בה [ר' יוחנן] אליבא דמאן אלימא אליבא דרבנן מדלענין טומאה מנא הוי לענין שבת נמי מנא הוי אבל לא לחליצה דלאו מנא הוא [ט]והתנן [י]חלצה של שמאל בימין חליצתה כשרה ואלא אליבא דרבי יהודה [יא]מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא אבל לא לחליצה דמנא הוא אימר דאמרי' חלצה של שמאל בימין חליצת' כשרה היכא דלמילתי' מנא הוא הכא למילתיה לאו מנא הוא דהא אמר ר' יהודה נפסקה החיצונה טהור אלמא לאו מנא הוא לעולם אליבא דר' יהודה אימא וכן לחליצה והא קמשמע לן דרבי אמרינן חלצה של שמאל בשל ימין חליצתה כשרה היכא דלמילתיה

מסורת הש"ס

(א) גיר' התוס' מתניתא כג. ד"ה ועפקקה מפני קף מגיל כתר רב יוסף, (ב) מוקפתא דלמלם ס"ג ס"ד, (ג) יומתא קף, (ד) [נקמן קכג.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי ירמיה מי' מיפקיה ליה לעשה: (ב) רש"ל ד"ה ממא לא נ"ל קודם ד"ה טיהו דף ל:.

רבינו חננאל

לקמן. ואסיקנא האי קטרא דקטרי בזממא דקטרי באיסטרידא היובא ליכא איסורא מיהא איכא. אבל מפתחי חלוק אע"פ דאית ליה תרתי דשי, כי היכי דאית השתא למבי, שרי למיקטרינהו לתרוייהו ולא אמרינן דחדא מיניהו בטולי בטולה אלא תרוייהו שרי למיקטרינהו. פי' פסיקיא, חגרה, כדתפתרגמינן (ישעי"ה ג) ותחת חגורה נקפה [ואתרא דהוו אסרן פסיקיא], והוא המיין של נשים. פי' מבבה, וקאיה [נ"א: וקאזה] בלשון ערבי. שרי למקטר בהנהו חוטי שערה דמשרה הוא דשריה ליה לא (שיפה להו מיעוף) [שלפה להו משלף]. רצועות מנעל וסנדל אית בהו ג' בבי. קיטרי דקטרי [לה] אושכפי לחהיא רצועה במנעל עצמו, המחיתה חייב חטאת. והני רצועות הנמשכות מגופו של מנעל, שקושרין אותן על הרגל ועל השוק אחר שנעלין המנעל, הגך מותר לכתחילה לקשרן ולהתיתן, דוהו דבני מחוזא. (הדן) [וכן] נמי קשר חיצון של רצועות שהוא למעלה מן השוק הכי הוא, אם מעיקרא קשרן לשום כך הרצינן, קשר שלא אם שבשעת הוהא מנעל מכנים רגליו באותן הרצועות ואינו מתיתן כל עיקר, הוהא נמי [אם] (ה)מתיר חייב חטאת אבל הקשר החיצון שלא קשרו האומן, אלא כל אדם קושרו כי היכי דניחא ליה מרווח אי צר, (אז) כגון מסאני דדבון שכל אחד מעמידו על חפצו, כד דייח (למיסם) (למתיבו) ולמשלף בריחותה, כגון זה המתירו פטור, שהרי מעשה הדיוט הוא. אבל אסור להתירו לכתחילה (דהוא) [דהא] קא מוקים ליה על הפצו דקשרו כמין קשר של קיימא, לפי שאין דעתו להתירו ולשנותו. ומסאני דבני מחוזא דעבדין להתירן לקשרן כגון זמן דכד בני למהדס שרי ליה דקמיע נ"א: (דקמיע) ליה, וכד בני לסנויי בריחותה כי הילוכן דדבנן מרפי ליה, כי הא גוונא מותר להתירו לכתחילה. **וסנדל** כי הלין אנפין אין ביה. סנדל דטייעי כגון קצת האי דקרו אית השתא האסומא, דעביד ליה לפי מידת אסתוראא דכרעיה, דקמי ליה קיטורא מעליא, אם התירו חייב חטאת. דהחומרתא, פי' מכנפין כולהי רצועות דמעיילין בחומרתא דכד בני מעיין והדר קטיר מאבראי חומרתא, וכד בני מרווח, כגון האי סטור אבל דחומרתא דכד בני אבל לסמיכיה מרווח ליה, וכד בני אחרינא לסמיכיה קטיר ליה, דהאי הני לא קטיר ליה, קשר של קיימא מעיקרא, דינא ליה להתירו נגיח ליה נמי לארדך להתירו. הלכך [שרי להתירו] לכתחילה. **הא** דר' ירמיה דאיפסיק ליה רצועה דסנדליה, וא"ל ר' אבהו שקול גמי לה דחזי למאכל בהמה וכרוך עליה ואתיה. קי"ל דהאי גמי לה (דא"ל) [קאמר ליה] כי היכי דאיתכשר לתנול בשבת, דהאי גמי דהוה ליה בי דבר הגיעל בשבת כמו כסר אי תינוק, ושרי לאיתויי פחות [פחות] מד' אמות כר' יצחק, דאמר מוליכו פחות פחות מד' אמות. **וא"ל** תימא לא מיקרי שיש בלבד שרו ליה דאדם נ"א: מפני שאדם) בהול על מפונו, ואי לא שרית ליה אתי שלא לתתיתיה ד' אמות הרבה. אלא [אפי'] כל דבר שאינו לא מוהנן המוציא הפילין מכניסן זוג זוג ובשעת הסכנה מכסן והולך לו, בד"א בסכנת נחש, אבל בסכנת לסטין מוליכן פחות פחות מד' אמות. **וה"מ** בדוכתא דלא מיגנה, אבל בדוכתא דמיגנה ולשבריה בדוכתא, כרב חייא, דאע"ג דא"ל אבוי אי בגינא אפיכנא ליה, יש רבנן דחוו מפרשי אפיכנא ליה מימין לשמאל, וכיון דאפיכנא ליה הוה לה רצועה דאפיקיא (וסדורה דפיש לבראי ולמהדוק קלול) ומסתבר ליה. ואגן לא קא מתחזי לגא הכי היכי דיה הכין, אלא הפוך מקום עקיבו לראשו ואוזנו באצבעותיו, ואמר ליה כיון דמסגינא ביה אע"פ בהיפוך כלי

עין משפט נר מצוה

ה א ב ג מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ד' סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף טו:

ו ד ה מיי' פ"ז מהלכות כלים הלכה יב יג ופ"כ הלכה ד:

ז ו מיי' פ"ז מהל' יומא הלכה יט סמג עשין כה טוש"ע יו"ד סי' קפט סעיף כב בהג"ה:

לעזי רש"י

שולי"א. טוליה.

מוסף תוספות

אם. אלא משום דאמרי' מינו דמצי לאפוכי משמאל ליימין הוי מנא, וא"כ לדבנן נמי נימא דלאו מנא הוא לחליצה. דמכ"ן. ב. משום דאי בעי מהפך לה ותיתי לחליצה. [מתני'] ג. כ"ש בזה שכל עצמו אינו קרוי סנדל אלא מפני שעומד להתהפך ולהמהר של ימין. [מתני'] שפי קרינן ביה מנעל של ימין. [מי מכ"]

רבינו חננאל (המשך)

הוא אמאי אסור לטלטולה. ואמר ליה רב יוסף מדמתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה דכד מפסיק סנדל אע"פ דאפשר לחפוכיה לאו מנא הוא, ש"מ הלכתא כר' יהודה. **מאי** דר' יהודה דתניא סנדל שנפסקה אחת מאזנא או אחת מתרסיותיו או שניטל כל הכף טמא. אזניו או ב' תרסיותיו או שניטל רוב הכף טהור. ר' יהודה אומר נפסקה הפנימית טמא, החיצונה טהור. פירוש קסבר ר' יהודה אע"פ שלא נפסקה אלא האוזן החיצונה שלא סנדל בלבד, נפיק ליה מתורת כלי. וטהור. וה"ק אבר אם נפסק אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו עדיין כלי הוא, אינו יוצא מתורת כלי עד שיפסקו שתיהן. ולר' יהודה כיון שנפסק האוזן החיצונה כבר יצא מתורת כלי וטהור הוא. ואע"פ שיכול להפכו לזה הסנדל ברגלו האחרת לשום האוזן החיצונה פנימה, ומקתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה דאמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנא אמר ר' יוחנן, כמחלוקת לטומאה כך מחלוקת לענין שבת אבל לא לחליצה. פי' כל דהוא כלי לקבל טומאה, גם הוא כלי ליעול בשבת, וכל שיצא מתורת כלי לענין טומאה, אף יצא מתורת כלי לענין שבת ואינו ניטל, ומשום הכי אצרכיה רב יוסף למשבקיה דלא לטלטוליה בשבת. **והיכי** מתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה דקתני ר' יוחנן אבל לא לחליצה, והוי בה דבא אליבא דמאן קאמר ר' יוחנן אבל לא לחליצה, אילימא אליבא [דרבנן] דסברי בפסיקה אוזן אחת לא נפיק מתורת כלי, ואמר ר' יוחנן כי לא נפיק מתורת כלי אליבא דרבנן לא לענין טומאה ולא לענין שבת, אבל לענין חליצה אינו כשר ולאו כבלי הוא. **הא** לרברי הכל אם נפסקה האוזן הפנימית כלי נמור הוא, ואי מיפסקה. **הדיוונה** מהכף ליה לסנדל ומטוי ליה פנימה. **ותנינן** בהדיא לענין חליצה דאי אפיך

אימור דאמרי' חליצתה בשרה היכא דלמילתיה מנא הוא. והא דלא מוקים לה אליבא דרבנן אבל לא לחליצה מעוט דלמילתיה דהייגו בשמעתא לאו מנא הוא[א] הייגו טעמא משום דסיון דמנא הוא לגדילהו לשבת ולטומאה[ב] אף על גב דלמילתיה לאו מנא הוא לחליצה. [מתני'] ג. משום דאי בעי מהפך לה ותיתי לחליצה. [מתני'] ג. כ"ש בזה שכל עצמו אינו קרוי סנדל אלא מפני שעומד להתהפך ולהמהר של ימין. [מתני'] שפי קרינן ביה מנעל של ימין. [מי מכ"]

מנעל דמנעל קשיא מנעל דסנדל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדאושכפי פטור אבל אסור בדרבנן מותר לכתחילה בדבני מחוזא סנדל אסנדל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדטייעי דקטרי אושכפי פטור אבל אסור בדחומרתא דקטרי אינהו מותר לכתחילה בסנדל דנפקי ביה ב' תרי כדרב יהודה דרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא הוה ליה ההוא זוגא דסנדלי זמנין דנפיק ביה אידנו זימנין נפיק ביה יונוקיה אתא לקמיה דאביי א"ל בה"ג מאי א"ל חייב חטאת א"ל השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת קאמרת לי מאי טעמא א"ל משום דבחול נמי זימנין נפיקנא ביה אנא זימנין נפיק ביה יונוקא א"ל אי הכי מותר לכתחילה [א]רבי ירמיה הוה קאזיל בחריה דר' אבהו בכרמלית איפסיק [ב] רצועה דסנדליה אמר ליה מאי ניעבד לה א"ל שקול גמי לה דחזי למאכל בהמה וכרוך עליה אביי [ג]הוה קאי קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה אמר ליה מאי איעביד ליה א"ל שבקיה מאי שנא מדרבי ירמיה [ד]התם לא מינטר הכא מינטר והא מנא הוא אי בעינא הפיכנא ליה מימין למשאל א"ל מדקמתרץ רבי יוחנן אליבא דרבי יהודה [ה]ש"מ הלכה כרבי יהודה מאי היא [ו]דתניא [ז]סנדל שנפסקו שתי אזניו או שתי תרסיותיו או שניטל כל הכף שלו טהור אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו [ח]או שניטל רוב הכף שלו טמא ר' יהודה אומר נפסקה פנימית טמא החיצונה טהור ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כמחלוקת לענין טומאה כך מחלוקת לענין שבת אבל לא לענין חליצה והויגן בה [ר' יוחנן] אליבא דמאן אלימא אליבא דרבנן מדלענין טומאה מנא הוי לענין שבת נמי מנא הוי אבל לא לחליצה דלאו מנא הוא [ט]והתנן [י]חלצה של שמאל בימין חליצתה כשרה ואלא אליבא דרבי יהודה [יא]מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא אבל לא לחליצה דמנא הוא אימר דאמרי' חלצה של שמאל בימין חליצת' כשרה היכא דלמילתי' מנא הוא הכא למילתיה לאו מנא הוא דהא אמר ר' יהודה נפסקה החיצונה טהור אלמא לאו מנא הוא לעולם אליבא דר' יהודה אימא וכן לחליצה והא קמשמע לן דרבי אמרינן חלצה של שמאל בשל ימין חליצתה כשרה היכא דלמילתיה

הגהות הב"ח

(ג) [ומ"ש ד"ה ומלמלא לא נ"ל קודם ד"ה טיהו דף ל:].

לקוטי הש"ס

[ד] ד"ה ומ"ש ד"ה ומלמלא לא נ"ל קודם ד"ה טיהו דף ל:.

לקוטי הרש"ש

[ה] ד"ה ומ"ש ד"ה ומלמלא לא נ"ל קודם ד"ה טיהו דף ל:.

מסורת הש"ס

(ו) [ומ"ש ד"ה ומלמלא לא נ"ל קודם ד"ה טיהו דף ל:].

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה בו'. פירש בקונטרס דהוא

הדין לן מיקנה טמא מדרס[א] דאי כשנפסקה פרחה לה טומאה מו לא הדרה לה והדין עמו לה מלינו טומאה ישנה (ב) אלא בכלי מתכות ונעיל נמי אמרי' טיבלה אחת מאזניו ואחת מתרפיטיתו טמא והיכן דקנקנו ומיתקנו פירש בקונטרס דהוא דקנקנו ומשום סיפא דלקמעיגן דתנ"ע דתיקנה כי נפסקה שניה טהור מן המדרס[ב] אבל משום סיפא דהיא אחת מאזניו ותיקנה בו אין הכלים נטמאין אלא אם כן נגעו בו בעודן מחוברין ואם נגע בו אחר אינו מטמא אלא אם כן נגע

יום שישי ד תמוז תש״פ | שבת דף קיב

קִטְרָא דְּקִטְרֵי בִּזְמָמָא וְקִטְרָא דְּקִטְרֵי בְּאִסְטָרִידָא, חִיוּבָא הוּא דְּלֵיכָּא, הָא אִסּוּרָא אִיכָּא. וְיֵשׁ שֶׁמַּתִּירִין לְכַתְּחִלָּה, וּמַאי נִיהוּ, קוֹשֶׁרֶת מִפְּתְחֵי חֲלוּקָה. [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

שנינו במשנה: קושרת אשה **מִפְּתַח חֲלוּקָה.**

החידוש שמותר לקשור את רצועות החלוק

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא.**

עונה הגמרא: **לָא צְרִיכָא דְּאִית לֵהּ תְּרֵי דַּשֵּׁי** [שיש לחלוק שתי פתחים, ובהם שתי רצועות לקשור את החלוק, רצועה אחת למעלה מימין, ואחד למטה משמאל, ואם אינה מתרת אלא האחד, יכולה לפשוט את החלוק וללובשו בדוחק,

מַהוּ דְּתֵימָא חָדָא מִנַּיְהוּ בַּטּוֹלֵי מְבַטֵּל [לַהּ], הייתי אומר שאחד מהרצועות היא משאירה קשור באופן קבוע, ותיהוי קשר של קיימא, וכיון דלא ידעי הי מינייהו תרווייהו ליתסרו,

קָא מַשְׁמַע לַן.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְחוּטֵי סְבָכָה**

החידוש שמותר לקשור את חוטי הסבכה

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא** דהא כל יומי שריא לה.

עונה הגמרא: **לָא צְרִיכָא דְּרִוְיוּחָא לַהּ** [שלא דחקתו בראשה, אלא קושרתו בריוח, שיכולה לחולצה מראשה כשהיא קשורה],

מַהוּ דְּתֵימָא מִשְׁלָף שָׁלְפָא לַהּ [היתיי אומר שהיא שולפת את הסבכה מראשה בלא להתיר את הקשרים, והוי לה קשר של קיימא],

קָא מַשְׁמַע לַן דְּאִשָּׁה חָסָה עַל שְׂעָרָהּ שמא תוציא בדוחק ותינתק שערה, **וּמִשְׁרָא שָׁרְיָא לַהּ.**

◆◆◆

שנינו במשנה בכלל הקשרים שמותר לקושרם: **וּרְצוּעוֹת מִנְעָל וְסַנְדָּל.**

סתירה: ג׳ ברייתות בדין התרת רצועות מנעל וסנדל

אִיתְּמַר, הִתִּיר רְצוּעוֹת מִנְעָל וְסַנְדָּל,

[ברייתא א׳] **תָּנֵי חֲדָא, חַיָּיב חַטָּאת.**

[ברייתא ב׳] **וְתַנְיָא אִידַךְ, פָּטוּר אֲבָל אָסוּר.**

[ברייתא ג׳] **וְתַנְיָא אִידַךְ, מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה.**

הרי יש סתירה בין ברייתות אלו: **קַשְׁיָא מִנְעָל אַמִּנְעָל, קַשְׁיָא סַנְדָּל אַסַּנְדָּל.**

יישוב הסתירה בדין התרת מנעל

עונה הגמרא: **מִנְעָל אַמִּנְעָל לָא קַשְׁיָא,** שיש לחלק בין אופנים שונים בקשירת מנעלים, כדלהלן:

[קשר לעולם, חייב:] **הָא דְּקָתָנֵי חַיָּיב חַטָּאת, בִּדְאִשְׁכָּפֵי** [בקשר שהסנדלר עושה, כשתוחב הרצועה במנעל קושרו בקשר שלא יוכל לצאת, והוא קיים לעולם].

[קשר שמתירו לפעמים, אסור מדרבנן] מה ששנינו: **פָּטוּר אֲבָל אָסוּר,** מדובר: **בְּדַרְבָּנַן** - נעלי החכמים שקושרים רצועות הנעל אינם קושרים בדוחק, שפעמים שהם חולצים את הנעל כשהוא קשור ונועלים אותו כשהוא קשור, ולכן אסור מדרבנן לקשור קשר זה, ומ"מ אינו קשר של קיימא - שבשעת הטיט מתירין אותו וקושרין אותו בדוחק, שלא ידבק בטיט וישמט מרגליהם].

[קשר שפותחו בכל יום, מותר] ומה ששנינו **מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה,** מדובר **בְּדִבְנֵי מָחוֹזָא** [שהם רחבי לבב ומקפידים על לבושיהן ונעליהן להיות מכוונין, וקושרין אותו בדוחק, וצריך להתירו ערבית].

יישוב הסתירה בדין התרת סנדל

וכן **סַנְדָּל אַסַּנְדָּל לָא קַשְׁיָא,** שיש לחלק בין אופנים שונים בקשירת סנדלים, כדלהלן:

[קשר לעולם, חייב:] **הָא דְּקָתָנֵי חַיָּיב חַטָּאת, בִּדְטַיָּעֵי דְּקִטְרֵי אֶשְׁכָּפֵי** [בסנדלים של ישמעאלים סוחרים, שהסנדלרים קושרים בהן הרצועות בקשר קבוע].

[קשר שמתירו לפעמים, אסור מדרבנן] מה ששנינו: **פָּטוּר אֲבָל אָסוּר,** מדובר: **בִּדְחוּמַרְתָּא דְּקִטְרֵי אִינְהוּ** [בקשר שקושרים הם, שאין רצועות קבועות בהן על ידי אומן, אלא הם עצמן קושרין אותם בקשר בעלמא, וקושרין ומתירין, ופעמים שמתקיים שבת או חדש].

[קשר שפותחו בכל יום, מותר] ומה ששנינו: **מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה, בְּסַנְדָּל דְּנָפְקִי בֵּהּ בֵּי תְרֵי** [וצריך כל אחד ואחד לקשור לפי רגלו, הלכך בכל יום קושרו ומתיר].

מעשה בעניין זה שקשר שפותחים כל יום מותר לכתחילה לקושרו ולהתירו

כִּדְרַב יְהוּדָה, דְּרַב יְהוּדָה אֲחוּהּ דְּרַב סַלָּא חֲסִידָא, הֲוָה לֵהּ הָהוּא זוּגָא דְּסַנְדָּלֵי, זְמִנִּין דְּנָפֵק בֵּהּ אִיהוּ, זְמִנִּין נָפֵק בֵּהּ יָנוּקָהּ [היה לו זוג אחד של סנדלים, פעם יצא בו הוא, ופעם יצא בו בנו],

אֲתָא לְקַמֵּהּ דְּאבוּיֵי, אֲמַר לֵהּ רב יהודה: **כְּהַאי גַּוְנָא** [שאני מתירו עכשיו ונועל בני, ושבת היתה] **מַאי,**

אֲמַר לֵהּ אביי: **חַיָּיב חַטָּאת.**

אֲמַר לֵהּ רב יהודה: **הַשְׁתָּא פָּטוּר אֲבָל אָסוּר קָא קַשְׁיָא לִי** [הנה כעת אם הייתי אומר לי שיש בזה איסור דרבנן, היה קשה לי למה אסורהו], **חַיָּיב חַטָּאת קָאָמְרַתְּ לִי** [והינך אומר לי שהוא איסור תורה]?

אמר ליה אביי: **מַאי טַעְמָא** קשיא לך.

אָמַר לֵהּ רב יהודה: **מִשּׁוּם דִּבְחוֹל נָמֵי, זִמְנִין נָפֵקְנָא בֵּהּ אֲנָא זִמְנִין נָפֵק בֵּהּ יָנוֹקָא** [פעמים אני יוצא בו, ופעמים בני, ואני מתירו בכל יום, וקושרו התינוק לפי רגלו],

אָמַר לֵהּ אביי: **אִי הָכִי מָתַר לְכַתְּחִלָּה** [ובתחילה סבר אביי שלא היה רגיל לעשות כן, אלא היה זה קשר קבוע].

✦ ✦ ✦

מעשה א': רבי אבהו התיר לכרוך גמי לח על סנדל שנקרעה רצועתו בשבת (והסנדל לא מוקצה)

רַבִּי יִרְמְיָה הֲוָה קָאָזֵיל בָּתְרֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ בְּכַרְמְלִית, אִפְּסִיק רְצוּעָה דְּסַנְדְּלֵהּ [נקרעה רצועת מסנדלו של רב ירמיה, ונפל הסנדל מרגלו, שהסנדל פתוח, והרצועות הנקשרות על גב הרגל מעמידות אותו],

אָמַר לֵהּ רבי ירמיה: **מַאי אֶעֱבֵד לֵהּ,** מה אעשה בעניין זה,

אָמַר לֵהּ רבי אבהו: **שְׁקוֹל גֶּמִי לַח דַּחֲזֵי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה** [תיקח גמי לח שראוי למאכל בהמה] **וּכְרוֹךְ עִלָּוֵיהּ** [ותכרוך על הסנדל במקום הרצועה, וכך תנעל את הסנדל עד שתכנס].

מעשה ב': אביי אסר לטלטל בחצר סנדל שנקרעה רצועתו, מדין מוקצה.

אַבַּיֵי הֲוָה קָאֵי קַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף [אביי היה יושב לפני רב יוסף בחצר], **אִיפְּסִיק לֵהּ רְצוּעָה** [נקרעה רצועת סנדלו].

אָמַר לֵהּ אביי: **מַאי אֶעֱבֵד לֵהּ** [מה אעשה בעניין זה]?

אָמַר לֵהּ רב יוסף: **שְׁבְקֵהּ** [תעזוב ותניח את הסנדל במקום שנפל מרגלך, ולא תטלנו בידך להצניעו, (שסנדל קרוע אינו כלי, והרי הוא מוקצה)],

ביאור: במעשה א' היה מדובר בחצר, שהסנדל לא נשמר בו, ולכן התיר רבי ירמיה. במעשה ב' היה מדובר בכרמלית, שהסנדל נשמר בו, ולכן לא התיר רב יוסף

שואלת הגמרא: **מַאי שְׁנָא מִדְּרַבִּי יִרְמְיָה** [מה ההבדל בין מעשה זה לבין המעשה הנ"ל שרבי ירמיה התיר לקשור גמי לח על הסנדל, ולנועלו כך].

עונה הגמרא: **הָתָם** [שם בכרמלית, כגון בקעה], **לָא מִנְּטַר** [הסנדל לא נשמר, ולכן התיר רב ירמיה לטלטלו על ידי גמי, שהוא קולא שלא הקילו אלא במקום שבלא זה הסנדל לא ישמר].

אבל **הָכָא** [כאן, בחצר] **מִנְּטַר,** הסנדל נשמר, ובאופן זה לא התירו לטלטלו על ידי קולא זו לקושרו בגמי.

שאלה: והרי גם סנדל שנפסקה רצועתו אינו מוקצה, שעדיין הוא ראוי לשימוש, שאפשר להופכו מימין לשמאל

שואלת הגמרא: למה אסור לטלטל את הסנדל, **וְהָא מָנָא הוּא** - והרי הוא כלי, ועדיין תורת מנעל עליו, **דְּאִי בָּעֵינָא הָפֵכְנָא לֵהּ מִיָּמִין לִשְׂמֹאל** - שהרי אם רוצה אפשר להפוך את הסנדל מרגל שמאל לרגל ימין, שהסנדל יש לו שתי רצועות אחת מבחוץ ואחת מבפנים בין שני

הרגלים, וכשהרצועה הפנימית נקרעה ראוי לתקנה, ואין בזה גנאי כיון שהוא בפנים ולא ניכר. אבל כשהרצועה החיצונה נקרעה, אינו הגון שוב לתקנו, שהדבר ניכר וגנאי הוא.

וממילא הסנדל של אביי אף שהוא נקרע מצידו החיצוני, מדוע אמר רב יוסף שהוא מוקצה, שאינו ראוי לשימוש, הלא עדיין ראוי הוא לשימוש, שאם ישתמש בו לרגל השניה, נמצא שהקרע שבנעל הימנית (למשל) היא חיצונית, אם מלבישים אותה על הרגל השמאלית, היא פנימית, ושוב הקרע לא ניכר וראוי להשתמש בנעל.

תשובה: הלכה כרבי יהודה שסנדל כזה אינו נחשב 'כלי' והוא מוקצה

אָמַר לֵהּ רב יוסף: **מִדְּקָמְתָּרֵץ רַבִּי יוֹחָנָן אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה** מכך שרבי יוחנן מבאר (כפי שמובא להלן) לפי שיטת רבי יהודה, שסובר שנעל כזו אינה נחשבת נעל, **שְׁמַע מִנַּהּ הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה** [שאומר שנעל כזו שנקרעה רצועתו החיצונה אינו נעל, ולכן הוא מוקצה].

◆◆◆

מַאי הִיא [המחלוקת בדין נעל שנפסקה רצועתו החיצונה, שמכך מוכח שרבי יוחנן פסק כרבי יהודה]?

[חלק א', דעת תנא קמא שסנדל שנפסקה רצועתו החיצונה, או הפנימית, טמא, שהוא כלי, כיון שראוי ללובשו ברגל השניה]

דְּתַנְיָא, סַנְדָּל שֶׁנִּפְסְקוּ שְׁתֵּי אָזְנָיו [כעין ידיות המחוברות לסנדל, לאחוז בהן כשנועלו],

אוֹ שְׁתֵּי תְּרֵסִיּוֹתָיו [מקום קביעות הרצועות],

אוֹ שֶׁנִּטַּל כָּל הַכַּף שֶׁלּוֹ [סוליית הנעל]

טָהוֹר [כיון שבדרך כלל לא מתקנים נעל שנקרעה במקומות אלו, הרי היא יוצאת מתורת כלי, ואף אם לבסוף תיקנה, הרי היא כבר בטלה מהיות כלי, והרי היא נעל חדשה],

ואם נפסקה רק **אַחַת מֵאָזְנָיו, אוֹ אַחַת מִתְּרֵסִיּוֹתָיו, אוֹ שֶׁנִּטַּל רֹב הַכַּף שֶׁלּוֹ, טָמֵא** [לא פרחה טומאה מסנדל זה, שעדיין כלי הוא, ומתקנים אותו, ואפילו אם נפסקה רצועתו החיצונה של הסנדל, עדיין כלי הוא, שהרי יכול להפוך את הנעל מימין לשמאל, ונמצאת הרצועה חיצונה נעשית פנימית].

[דעת רבי יהודה שסנדל שנפסקה רצועתו החיצונית טהור, שאינו כלי, ואין אומרים שיכול ללובשו ברגל השניה]

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נִפְסְקָה פְּנִימִית, טָמֵא, שנעל כזו עדיין מתקנים אותה, ואין בזה גנאי שהרי לא ניכר התיקון, שהתיקון פנימי בין-הרגליים. אבל אם נפסקה הרצועה **הַחִיצוֹנָה,** הסנדל **טָהוֹר,** שאין מתקנים נעל שנקרעה בצידה החצון, שהרי זה ניכר, ואין אומרים שהנעל טמאה, כיון שאפשר להפוך את הנעל וכך יהיה הצד החיצוני מבפנים.

[חלק ב': רבי יוחנן: מחלוקת זו גם לענין שבת ולא לעניין חליצה:]

וְאָמַר עוּלָּא, וְאִיתֵּימָא רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּמַחֲלֹקֶת לְעִנְיַן טֻמְאָה, אם סנדל שנפסקה

רצועתו החיצונה טהור, **כָּךְ מַחֲלֹקֶת לְעִנְיַין שַׁבָּת,** אם נעל כזו נחשבת נעל, או שהיא מוקצה, **אֲבָל לֹא לְעִנְיַן חֲלִיצָה,** שלעניין חליצה לא נחלקו (וביאורו להלן).

[חלק ג': בירור, על מי אמר רבי יוחנן שנחלק גם לענין שבת ולא לענין חליצה]

וְהָוֵינַן בַּהּ [והקשינו בביאור דברי] **[רַבִּי יוֹחָנָן], אַלִּיבָּא דְּמַאן** [לשיטת מי מהתנאים אמר רבי יוחנן, שהוא חולק לעניין שבת, ולא לעניין טומאה].

[חלק ד': הצעת ביאור, רבי יוחנן אמר זאת לדעת רבנן, שאף שלטומאה ושבת הוא כלי - לחליצה אינו כלי]

אִילֵימָא אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן [שלגבי טומאה הם סוברים שהוא כלי, וכך אמר רבי יוחנן לשיטתם:] **מִדְּלְעִנְיַן טֻמְאָה מָנָא הָוֵי, לְעִנְיַן שַׁבָּת נָמֵי מָנָא הָוֵי, אֲבָל לֹא לַחֲלִיצָה דְּלָאו מָנָא הוּא,** ואינו כשר לחליצה.

[חלק ה': דחיית הביאור, הרי מפורש לגבי חליצה, שאם הלביש נעל של שמאל בימין החליצה כשרה, ואם כן מדוע לחליצה אינו כלי]

הגמרא דוחה ביאור זה: כיצד אפשר לומר שלחליצה אינו כלי, **וְהָתְנַן, חָלְצָה שֶׁל שְׂמֹאל בַּיָּמִין, חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה,** שהחליצה ברגל ימין ואם נעל בו סנדל שמאל וחלצה כשר, ואי נפסקה חיצונה דסנדל של שמאל למה לא יהיה כשר לחלוץ, הואיל ובעלמא סנדל הוא, משום שראוי להופכו, כאן גם ראוי להופכו.

[חלק ו': ביאור: רבי יוחנן אמר זאת בשיטת רבי יהודה, שלענין טומאה ושבת אינו כלי, ולגבי חליצה הוא כלי]

וְאֶלָּא רבי יוחנן אמר זאת, **אַלִּיבָּא** [לפי שיטתו] **דְּרַבִּי יְהוּדָה,** וכך אמר: **מִדְּלְעִנְיַן טֻמְאָה לָאו מָנָא הוּא** [שהרי רבי יהודה אמר שהוא טהור, כיון שאינו כלי], **לְעִנְיַן שַׁבָּת נָמֵי לָאו מָנָא הוּא, אֲבָל לֹא לַחֲלִיצָה דְּמָנָא הוּא,** שהרי כמבואר אם הלביש סנדל של שמאל בימין, החליצה כשרה, וכיון שיכול להלביש את הסנדל בדרך זו, לא יהיה ניכר התיקון שברצועה החיצונית של הסנדל, שכשילבישו ברגל ימין התיקון יהיה בפנים (בין רגל לרגל), והרי זו נעל ראויה וחליצתה כשרה.

[חלק ז': שאלה: הרי לא שנינו אלא שסנדל שלימה שהפכה מרגל לרגל כשירה, ולא על סנדל קרועה]

הגמרא מקשה על ביאור זה: **אֵימַר דְּאָמְרִינַן חָלְצָה שֶׁל שְׂמֹאל בַּיָּמִין חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה, הֵיכָא דִּלְמִלְּתֵהּ מָנָא הוּא** [רק בנעל שלענינה היא נעל, כלומר נעל של שמאל שלימה, שלבשה בימין, הרי זה חליצה],

אבל **הָכָא לְמִלְּתֵיהּ לָאו מָנָא הוּא** [שהרי מדבר בנעל שאינה שלימה, ואינה כלי] **דְּהָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נִפְסְקָה הַחִיצוֹנָה טָהוֹר, אַלְמָא לָאו מָנָא הוּא** [הרי מכך שסנדל כזו טהורה, מוכח שאינה כלי, ובזה לא אמר רבי יהודה שאם לבשה ברגל השניה, חליצתה כשירה].

[חלק ח': רבי יוחנן אמר בשיטת רבי יהודה שגם לעניין חליצה הנעל אינה כלי]

מבארת הגמרא: **לְעוֹלָם** רבי יוחנן אמר את דבריו **אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה,** שסובר שנעל כזו אינה כלי, ובביאור דבריו **אֵימָא, וְכֵן לַחֲלִיצָה** [שגם לחליצה אינה כלי],

וְהָא קָמַשְׁמַע לַן [ודבר זה השמיע לנו], **דְּכִי אָמְרִינַן חָלְצָה שֶׁל שְׂמֹאל בְּשֶׁל יָמִין, חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה, הֵיכָא** [עמוד ב] **דִּלְמִלְּתֵיהּ מָנָא הוּא, אֲבָל הָכָא לְמִלְּתֵיהּ לָאו מָנָא הוּא.**

◆◆◆

שאלה: והרי ממאמר אחר של רבי יוחנן מבואר שהוא סובר שהלכה כהמשנה שאומרת שסנדל שנקרעה רצועתו הפנימית הרי הוא כלי, שאפשר ללוכשו ברגל השניה [ולא כדעת רבי יהודה]

שואלת הגמרא: **וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי** [שהלכה כרבי יהודה, שסנדל שנקרעה אחת מרצועותיו אינו כלי], **וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כִּסְתָם מִשְׁנָה,**

וּתְנַן, סַנְדָּל שֶׁנִּפְסְקָה אַחַת מֵאָזְנָיו, וְתִקְּנָהּ, טָמֵא מִדְּרָס [אם היה סנדל של זב, ונטמא בטומאת מדרס, לא נטהר מטומאתו כשנפסקה אוזן הסנדל, ועודנו אב הטומאה].

נִפְסְקָה שְׁנִיָּה, וְתִיקְּנָהּ, טָהוֹר מִלְּטַמֵּא מִדְּרָס - מטומאת מדרס קמייתא, שכיון שנקרעו שתי אזניו, אף שתיקנם, הרי 'פנים חדשות באו לכאן', וכל תורת מנעל שהיתה עליה בשעת קבלת טומאה ראשונה הלכה לה,

אֲבָל טָמֵא מַגַּע מִדְּרָס, והוי ראשון לטומאה, שעדיין כלי הוא, שהוא ראוי לשימוש, שהרי אפשר לנועלו מכאן ולהבא, וכיון שהנעל היתה בתחילה טמאה בטומאת מדרס שהוא אב הטומאה, הרי הנעל 'נגעה בעצמה', ולכן אף שבטל ממנה טומאת 'אב הטומאה', שבתורת 'נעל' הראויה למדרס היא 'פנים חדשות' - מכל מקום בתורת 'כלי', לא בטל ממנה הטומאה, והרי היא ראשון לטומאה.

[ביאור הראיה:] **מַאי לָאו** [וכי אין פירוש המשנה, במה שאמרה 'סנדל שנפסקה אחת מאזניו, טמא מדרס'], **לָא שְׁנָא פְּנִימִית, וְלָא שְׁנָא חִיצוֹנָה** [ומשום שאם נקרעה הרצועה הפנימית אפשר לתקנה, ואין גנאי בנעל שיש בה תיקון בצד החיצוני שלה, וכן אם נקרעה הרצועה החיצונית אפשר לתקנה ולהלביש את הנעל ברגל השניה, וכך הצד החיצוני נהפך לפנימי, וממילא אין בזה גנאי].

ומכך שרבי יוחנן אמר הלכה כסתם משנה, הרי שפסק שנעל שנפסקה רצועתו החיצונה, הרי הוא כלי, ונשאר בטומאתו.

הצעת דחיית השאלה: משנה זו לא דיברה על רצועה חיצונית שנקרעה, אלא על רצועה פנימית

לָא, אפשר לבאר שדברי המשנה נאמרו רק על רצועה **פְּנִימִית דַּוְקָא,** שאם היא נקרעה הנעל עדיין טמאה, כיון שאפשר לתקנה, ואין זה גנאי ללכת בנעל שרצועתה הפנימית מתוקנת, **אֲבָל** אם נקרעה רצועה **חִיצוֹנָה מַאי, טָהוֹר** - הסנדל טהור, שהוא בטל מתורת כלי. והרי זה כדעת רבי יהודה שסנדל שנקרעה רצועתו החיצונה אינו כלי.

דחיית ההצעה: מדברי המשנה מוכח שהמשנה מדברת גם על רצועה חיצונית שנקרעה, שהרי היא כלי

הגמרא דוחה ביאור זה: **אִי הָכִי** [אם תאמר שסנדל שנפסקה רצועתו החיצונה אינו כלי והרי הוא טהור, אם כן קשה:] **אַדְּתָנֵי נִפְסְקָה שְׁנִיָּה** [ומתוך הביאור שמה שכתוב נפסקה ראשונה מדובר על הפנימית, אם כן 'נפסקה שניה', הכונה לרצועה החיצונה], **וְתִקְּנָהּ,** אע"פ שתיקנה, **טָהוֹר מִן הַמִּדְרָס,** [שכיון שנפסקו שתיהן בטיל ליה], **אֲבָל טָמֵא מַגַּע מִדְּרָס.**

נִפְלוֹג בְּדִידַהּ [היה למשנה לומר שיש חילוק דין גם בסנדל שנפסקה בו רק רצועה אחת, ולומר:] **בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים** [שהנעל עדיין טמאה, והרי היא בכלל כלי] **שֶׁנִּפְסְקָה פְּנִימִית, אֲבָל** אם נפסקה רצועה **חִיצוֹנָה, טָהוֹר,** שהוא בטל מתורת כלי.

תירוץ: משנה זו מדברת רק על רצועות חיצוניות שנקרעו, שהם טהורות, וכדעת רבי יהודה שאינם כלי, ולא אומרים שכיון שאפשר ללבוש את הנעל ברגל השניה, הרי היא כלי

אָמַר רַב יִצְחָק בֶּן יוֹסֵף: תְּהֵא מִשְׁנָתֵנוּ [משנה זו שמדברת על סנדל שנפסקו רצועותיו], **בְּסַנְדָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע אָזְנַיִם, וְאַרְבַּע תְּרֵסִיּוֹתַיִם** [שיש לו שתי אזנים חיצוניות ושתי אזנים פנימיות, וכן שתי תרסיות פנימיות ושתים חיצוניות], ומה שהמשנה אומרת נפסקה שניה, הכונה שנפסקה הרצועה החיצונית השניה, ואזי הנעל טהורה, שגנאי הוא לתקן נעל כזו, ולא אומרים שכיון שאפשר להופכה ולהלבישה ברגל השניה, הרי עדיין בכלל כלי, וטמאה. והרי זה כדעת רבי יהודה, וביאור זה אנו אומרים כדי **שֶׁלֹּא לִשְׁבֹּר דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן** [שאמר הלכה כרבי יהודה], ולכן אנו מוכרחים לבאר סתם משנה זו גם כן כדעת רבי יהודה, שנפסקה החיצונה טהור.

◆◆◆

דעה אחרת בשיטתו של רבי יוחנן, שאין הלכה כרבי יהודה

כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַב חָנָן בַּר אַבָּא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה.

שואלת הגמרא: **וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי,** שאין הלכה כרבי יהודה, **וְהָא מִדְּמִתְרֵץ רַבִּי יוֹחָנָן אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה, שְׁמַע מִנַּהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לֵהּ,**

עונה הגמרא: **אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן,** [רבה בר בר חנה אמר שדעת רבי יוחנן כרבי יהודה. ורבין אמר בדעת רבי יוחנן שאין הלכה כרבי יהודה].

◆◆◆

תְּנַן הָתָם [לגבי כלי עץ שניקבו:] **כָּל כְּלֵי בַּעֲלֵי בָתִּים שֶׁעוֹרָן כִּרְמוֹנִים** [לטהר מטומאתן, אבל פחות מכאן חייס עליה ולא מבטיל ליה].

ספק: ניקב כמוציא זית וסתמו וניקב כמוציא זית וסתמו, והשלים למוציא רימון

בָּעֵי רַבִּי חִזְקִיָּה, נִקַּב כְּמוֹצִיא זַיִת וּסְתָמוֹ וְחָזַר וְנִקַּב כְּמוֹצִיא זַיִת אצל נקב הראשון **וּסְתָמוֹ עַד שֶׁהִשְׁלִימוֹ לְמוֹצִיא רִמּוֹן** [שנמצא נקב סתום כמוציא רימון], **מַהוּ?**

אָמַר לֵהּ רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי שָׁנִיתָ לָנוּ סַנְדָּל שֶׁנִּפְסְקָה אַחַת מֵאָזְנָיו וְתִקְּנָהּ, טָמֵא מִדְּרָס. נִפְסְקָה שְׁנֵיָּה וְתִקְּנָהּ, טָהוֹר מִן הַמִּדְרָס, אֲבָל טָמֵא מַגַּע מִדְּרָס,

וְאָמְרִינַן לָךְ, מַאי שְׁנָא רִאשׁוֹנָה, דְּהָא קָיְימָא שְׁנִיָּה. שְׁנִיָּה נָמֵי, [הָא] מִיתַּקְּנָה רִאשׁוֹנָה, ולא בטל מתורת מנעל.

וַאֲמַרְתְּ לַן עֲלֵהּ, פָּנִים חֲדָשׁוֹת בָּאוּ לְכָאן [משירדה לו טומאת מדרס נתחדשו פנים הללו, ואין זו הראשון שכבר נתקלקל בו כדי ביטולו], **הָכָא נָמֵי פָּנִים חֲדָשׁוֹת בָּאוּ לְכָאן.**

קָרֵי עֲלֵהּ, לֵית דֵּין בַּר אִינָשׁ אלא מלאך.

אִבָּא דְּאָמְרִי, כְּגוֹן דֵּין בַּר אִינָשׁ, [כגון זה הוא בן אדם, מובחר שבאנשים].

אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רָבָא בַּר זִימוּנָא: אִם רִאשׁוֹנִים בְּנֵי מַלְאָכִים, אָנוּ בְּנֵי אֲנָשִׁים.

וְאִם רִאשׁוֹנִים בְּנֵי אֲנָשִׁים, אָנוּ כַּחֲמוֹרִים, וְלֹא כַּחֲמוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא [שהיה בו מעשה פלא המובא בגמרא, שלא אכל שלא מעושר], **וְשֶׁל רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר** [שנגבוהו ולא רצה לאכול עד שהחזירוהו לבעליו], **אֶלָּא כִּשְׁאָר חֲמוֹרִים.**

◆◆◆

החידוש שמותר לקשור נודות יין ושמן

שנינו במשנה: **וְנוֹדוֹת יַיִן וָשֶׁמֶן.**

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא.**

עונה הגמרא: **לָא צְרִיכָא דְּאִית לֵהּ תַּרְתֵּי אָזְנֵי** [שיש לה שתי אזנים, שכופלים לתוכו, ובאחת מהן יכול להוציא היין],

מַהוּ דְּתֵימָא חֲדָא מִינַּיְהוּ בַּטּוֹלֵי מְבַטֵּל לַהּ,

קָא מַשְׁמַע לַן.

◆◆◆

החידוש שמותר לקשור קדירה של בשר

קְדֵרָה שֶׁל בָּשָׂר

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא.**

עונה הגמרא: **לָא צְרִיכָא דְּאִית לַהּ שְׁלָאכָא** [צנורית שאפשר להוציא משם מה שבקדירה], **מַהוּ דְּתֵימָא בַּטּוֹלֵי מְבַטֵּל לַהּ** [לקשר שעל פיה, ומוציא מה שבתוכו דרך הצינורית],

קָא מַשְׁמַע לַן.

◆◆◆

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר קוֹשְׁרָהּ כוּ׳. פְּשִׁיטָא. לָא צְרִיכָא, דְּאִית לַהּ תַּרְתֵּי אִסְּוֹרֵי מַהוּ דְּתֵימָא [יתבאר בדף הבא].

מהדורה זו מתייחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.

בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובליבו.

הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.

הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר חז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".

מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם האבן השואבת ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמוק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507

a0533129507@gmail.com

07775540 90 מפיקים בע"מ

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולהקיש * 70 - 700

9771565598004 25

גמרא ופירושה כ"ה סיון תש"פ 17/06/2020